

Fagnotat kulturmiljø

Konsekvensutredning

Detaljregulering E6 Sjoa-Bredevangen-Solhjem og rundkjøring E6 x rv.15

Oppdragsnr:	629042-02
Oppdragsnavn:	Reguleringsplan E6 Øyer - Otta
Dokument nr.:	NV34E6ØO-YML-NOT-1204
Filnavn	NV34E6ØO-YML-NOT-1204 Fagnotat kulturmiljø, E6 Sjøa-Bredevangen-Solhjem

Revisjonsoversikt

Revisjon	Dato	Revisjon gjelder	Utarbeidet av	Kontrollert av	Godkjent av
01	06.02.2026	Høringsutgave	KAV	AS	OSB
02	28.06.2026	Oppdatering Bredevangen fengsel	KAV	EBH	OSB

Forord

E6 mellom Sjoa og Otta i Sel kommune er en del av hovedveiforbindelsen mellom Oslo til Trondheim. Nye Veier AS har ansvar for planlegging, bygging og drift av veistrekningen.

Figur 1-1 Oversiktskart over strekningen med varslingsgrense

På vegne av Nye Veier AS har Plan AAV ANS konsekvensutredet ny veitrasé og nødvendig kompletterende tiltak for ny E6 Sjoa-Bredevangen-Solhjem og rundkjøring E6 x rv.15. Utredningen er i tråd med fastsatt planprogram og i henhold til Statens vegvesens håndbok V712 Konsekvensanalyse (2021). Konsekvensutredningen er en del av detaljreguleringen for ny E6 Sjoa-Bredevangen-Solhjem og rundkjøring E6 x rv.15.

Prosjektleder plan for Nye Veier er Stian Blindheim. En rådgivergruppe med Asplan Viak AS og Dr. Ing. A. Aas-Jakobsen AS som hovedkonsulenter har utført arbeidet for Nye Veier. Ola S. Brandvold fra Asplan Viak er oppdragsleder for rådgivergruppen.

Notatet er utarbeidet av Asplan Viak ved Kjell Arne Valvik.

Innhold

1	Sammendrag.....	6
2	Bakgrunn	13
3	Tiltaksbeskrivelse.....	14
4	Grunnlag og metode	16
4.1	Utredningsområdet	16
4.2	Planprogram	17
4.3	Avgrensing av fagområdet	17
4.4	Kulturminnemyndighet	18
4.5	Kunnskapsgrunnlag	18
4.6	Avgrensning mot andre tema	19
4.7	Metode for fagtema kulturmiljø.....	19
4.8	Referansealternativet	24
4.9	Krav og retningslinjer.....	24
5	Planområdets overordna trekk.....	26
5.1	Kulturhistorisk utvikling Sel kommune	26
5.2	Registreringskart kulturmiljø	33
6	Verdivurderinger.....	35
6.1	Delområde 1, Søre og Nordre Eide	36
6.2	Delområde 2, Stanviki og Varphaugen	38
6.3	Delområde 3, Sigtrudsplassen, Myrvang og Stanvikranden.....	43
6.4	Delområde 4, Søre og Nordre Haugen, Sandbumoen	46
6.5	Delområde 5, Ny-Sandbu	48
6.6	Delområde 6, Sandbuvangen - Melemshaugen.....	50
6.7	Delområde 7, Vangen	51
6.8	Delområde 8, Lykkja - Bredevangen.....	55
6.9	Delområde 9, Vangen – Åtun - Solhjem.....	57
6.10	Delområde 10, Kringenstøttene - Kongevegen	58
6.11	Delområde 11, Kongevegen.....	60
6.12	Delområde 12, Melem – Bredi	60
7	Vurdering av påvirkning og konsekvens	66
7.1	Delområde 1, Søre og Nordre Eide	67
7.2	Delområde 2, Stanviki og Varphaugen	69
7.3	Delområde 3, Sigtrudsplassen, Myrvang og Stanvikranden.....	70
7.4	Delområde 4, Søre og Nordre Haugen, Sandbumoen	72
7.5	Delområde 5, Ny-Sandbu	73
7.6	Delområde 6, Sandbuvangen - Melemshaugen.....	74
7.7	Delområde 7, Vangen	75
7.8	Delområde 8, Lykkja - Bredevangen.....	76

7.9	Delområde 9, Vangen – Åtun – Solhjem.....	77
7.10	Delområde 10, Kringenstøttene - Kongevegen	77
7.11	Delområde 11, Kongevegen.....	77
7.12	Delområde 12, Melum - Bredi.....	78
7.13	Samlet vurdering konsekvensgrad.....	79
7.14	Trafikksikkerhetstiltak Bredevangen-Solhjem.....	81
7.15	Skadereduserende tiltak.....	83
7.16	Anleggsgjennomføring.....	87
7.17	Usikkerheter	87
8	Kilder	88
9	Vedlegg	89

1 Sammendrag

Kulturmiljø er et samlebegrep for kulturminner, kulturmiljø og kulturlandskap. I vurderingene er det hentet inn opplysninger om registrerte automatisk freda kulturminner, SEFRAK-registrerte bygninger (eldre enn 1900) og andre kulturminner fra nyere tid. Det kulturhistoriske jordbrukslandskapet inngår også i vurderingen. Innlandet fylkeskommune har utført kml § 9 registreringer i området. Kunnskapsgrunnlaget vurderes derfor som godt.

De viktigste kulturhistoriske verdiene på strekningen er verneverdige bygningsmiljø og andre kulturminnelokaliteter fra nyere tid, eldre ferdselsveier (Kongeveg/Pilegrimsled), automatisk fredet hulvei, og kulturhistorisk jordbrukslandskap knyttet til gårdstunene på strekningen. Størst verdi har kulturmiljøet på vestsiden av Lågen, i området fra Gammelsandbu til Bredi, et kulturmiljø med stor tidsdybde. Også langs traseen på østsiden av Lågen, knyttet til dagens E6, er flere kulturmiljø vurdert til stor verdi.

Det er avgrenset og verdivurdert 12 delområder på strekningen mellom Sjøa og Otta. Sju av områdene er vurdert til stor verdi; Stanviki/Varphaugen (delområde 2), Søre og Nordre Haugen (delområde 4), Ny-Sandbu (delområde 5), Vangen (delområde 7), Vangen/Åtun (delområde 9), Kringenstøttene/Kongevegen (delområde 10) og Melum/Bredi (delområde 12). Fire delområder er vurdert til middels verdi; Søre og Nordre Eide (delområde 1), Sigtrudplassen, Myrvang og Stanvikranden (delområde 3), Lykkja/Bredevangen (delområde 8) og Kongsvegen (delområde 11). Sandbuvangen/Melemshaugen er vurdert til noe verdi (delområde 6).

Grunnlaget for å verne kulturminner og kulturmiljø er at de har verdi som kilde til *kunnskap*, som grunnlag for *opplevelse* og som *ressurs for bruk*. Påvirkning er et uttrykk for endringer som tiltaket vil medføre på det avgrensede delområdet, og er relatert til den ferdig etablerte situasjonen. Vurderingene tar utgangspunkt i direkte inngrep/arealbeslag, nærvirkninger (fysiske og visuelle), visuell fjernvirkning, tiltakets utforming og muligheter for videre bruk av kulturmiljøet. I tillegg er det gjort en faglig vurdering av relativ forskjell i rang, der det blir tydeliggjort hvor alternativene er relativt like og hvilke alternativ som er vesentlig bedre eller dårligere.

Samlet vurdering konsekvensgrad

Delområde	Konsekvensgrad		
	Nullalternativet	1c	1i
Delområde 1 Søre og Nordre Eide	(0)	(-)	(-)
Delområde 2 Stanviki og Varphaugen	(0)	(-)	(- - -)
Delområde 3 Sigtrudplassen,	(0)	(-)	(- - -)

Myrvang og Stanvikranden			
Delområde 4 Søre og Nordre Haugen, Sandbumoen	(0)	(-)	(- -)
Delområde 5 Ny-Sandbu	(0)	(- -)	(- -)
Delområde 6 Sandbuvangen - Melemshaugen	(0)	(-)	(-)
Delområde 7 Vangen	(0)	(- -)	(- -)
Delområde 8 Lykkja - Bredevangen	(0)	(- -)	(- -)
Delområde 9 Vangen - Åtun - Solhjem	(0)	(-)	(-)
Delområde 10 Kringenstøttene - Kongevegen	(0)	(0)	(0)
Delområde 11 Kongevegen	(0)	(-)	(-)
Delområde 12 Melum - Bredi	(0)	(-)	(- -)
Samlet konsekvens kulturmiljø	Ubetydelig konsekvens	Middels negativ	Stor negativ
Begrunnelse for samlet konsekvens	Referansealternativet medfører få endringer fra dagens situasjon, ut over eventuelle tiltak knyttet til veivedlikehold samt økt støy- og støvpåvirkning.	Samlet er en utbygging av alternativ 1c vurdert til å ha <i>middels negativ konsekvens</i> for tema kulturmiljø. Konsekvensen er først og fremst knyttet til visuell påvirkning på kulturminner og kulturmiljø langs eksisterende veikorridor for E6. Ingen kjente automatisk freda kulturminne blir direkte berørt av tiltaket. Av nyere tids kulturminner blir en SEFRAK- registrert bygning berørt av arealbeslag. Ny trasé vil få negative visuelle konsekvenser for landskapet med store	For alternativ 1i er den samlede konsekvensen for kulturmiljøene på strekningen vurdert til å ha <i>stor negativ konsekvens</i> . Alternativet blir over en lengre strekning løsrevet fra dagens veikorridor for E6 og gir et større inngrep høyere oppe i det kulturhistoriske jordbrukslandskapet, der automatisk freda kulturminnelokalitet og flere lokaliteter med kulturminner fra nyere tid blir direkte berørt av arealbeslag.

		skjæringer og fyllinger og nærføring til verneverdig bebyggelse, særlig i forhold til delområde 5, 7 og 8, der nærføringen blir størst. I hovedsak er ny E6 lagt i tilknytning til eksisterende veikorridor, men kulturlandskapet deles i noe større grad fysisk og visuelt opp i forhold til dagens E6. Kulturhistoriske sammenhenger mellom verneverdig bebyggelse, Kongevegen og Gudbrandsdalschausseen reduseres noe. I delområde 5 blir en bevart strekning av Kongevegen berørt direkte, noe som reduserer opplevelsen av Kongevegen på strekningen som helhet. Dette gjelder særlig for kulturmiljøene der ny trasé avviker fra dagens E6, og går høyere opp i terrenget. I disse områdene vil også delområder på vestsiden bli negativt visuelt påvirket. I samlet vurdering er konsekvenser innenfor delområder med stor verdi vektlagt.	Konfliktnivået for Sigtrudsplassen er også vektlagt, da plassen vil få reduserte bruks-muligheter dersom alternativ 11 iverksettes. Kulturlandskapet blir i dette alternativet betydelig endret i det aktuelle området med ytterligere konfliktnivå, særlig for Sigtrudsplassen, bygningsmiljøet med høyest verdi innenfor delområde 3. Dette er vektlagt sammen med store inngrep i det kulturhistoriske landskapet, arealbeslag som medfører flere direkte konflikter med automatisk fredet hulvei og nyere tids kulturminner i delområde 2 og 3, samt nærføring og visuell fjernvirkning i disse delområdene. Flere delområder blir påvirket negativt visuelt som følge av at veianlegget legges lengre opp i lia.
Rangering	1	2	3
Forklaring til rangering Alternativ 1c er rangert som nr. 2 i forhold til referansealternativet, og er vurdert samlet å ha middels negativ konsekvens. Den negative konsekvensen kommer i hovedsak av en bredere veikorridor knyttet til eksisterende E6. Særlig på strekningen Randageilen og Varphaugen til Vangen og Åstelykkja, der ny E6 legges høyere i terrenget, medfører tiltaket betydelige negative konsekvenser for kulturminner, kulturmiljø og kulturlandskap. Konsekvensene er knyttet både til arealbeslag og direkte konflikt med kulturminner fra nyere tid samt nær- og fjernvirkninger som følge av det nye veianlegget. Alternativ 1i er rangert som nr. 3, og er samlet sett vurdert å ha stor negativ konsekvens. Alternativet medfører direkte konflikter og betydelig endring for kulturminner og kulturmiljø i			

kulturlandskapet. Alternativet blir løsrevet fra dagens veikorridor for E6 og gir et større inngrep høyere oppe i det kulturhistoriske jordbrukslandskapet, der automatisk freda kulturminnelokalitet og flere lokaliteter med kulturminner fra nyere tid blir direkte berørt av arealbeslag. Konfliktnivået for Sigtrudsplassen er også vektlagt, da plassen vil få reduserte bruksmuligheter dersom alternativ 1I iverksettes. Kulturlandskapet blir i dette alternativet betydelig endret i det aktuelle området.

Satt opp mot referansealternativet vurderes 1c som best for fagtema kulturmiljø.

Trafikksikkerhetstiltak på strekningen Bredevangen – Solhjem vil i tillegg medføre konsekvenser, noe negativ konsekvens, for delområde 8 Lykkja – Bredevangen og delområde 9 Vangen – Åtun – Solhjem. Konsekvensene her er i hovedsak knyttet til arealinngrep ved Lauvvang/Kristenlykkja og Solhjem skule på Åtun.

Skadereduserende tiltak

Tabell 1-1. Konkrete tiltak fordelt på delområder (kulturmiljø).

Delområde	Tiltak
Delområde 1 Søre og Nordre Eide	- Særlig våningshuset og stabburet på Søre Eide har antikvarisk verdi, og anbefales regulert til hensynssone etter pbl §12-6 bokstav c med tilhørende bestemmelser etter § 12-7 nr 6. - Sikringstiltak: Det skal gjennomføres midlertidige sikringstiltak for bevarte strekninger av Kongevegen nord for Bjørkly mot Søre Eide. Dette gjelder også steingard, vei (NTK41) og rydningsrøyser (NTK42). Sikringstiltakene skal utføres i samråd med Innlandet fylkeskommune.
Delområde 2 Stanviki og Varphaugen	- Bygningsmiljøene på Varphaugen og Stanviki bør reguleres til hensynssone etter pbl § 12-6 bokstav c med tilhørende bestemmelser om bevaring av kulturminne/ kulturmiljø til sonen etter §12-7 nr. 6. - Sikringstiltak: Det skal gjennomføres midlertidige sikringstiltak for automatisk fredet kulturminnelokalitet (Id 127611) dersom det er fare for at lokaliteten kan bli skadet i anleggsperioden. Eventuelle sikringstiltak skal utføres i samråd med Innlandet fylkeskommune. - SEFRAK-registrert tørkestove og smie som er krysset ut i planen øst for dagens E6 ved Stanviki er vurdert verneverdige med bestemmelse om flytting i planen. I god tid før flytting skal metode for flytting og valg av ny plassering utføres i samråd med Innlandet fylkeskommune. - Eksisterende vegetasjon opprettholdes så langt som mulig. Det må etableres god terreng- og vegetasjonsskjerming i buffersonen mellom tiltaksområde og kulturmiljø der tiltaket får synlige visflater mot viktige kulturminner og kulturmiljø. Særlig viktig ved Varphaugen. Dette har skadereduserende effekt både i forhold til nær- og fjernvirkning.

Delområde 3 Sigtrudsplassen, Myrvang og Stanvikranden	• Hele bygningsmiljøet på Sigtrudplassen og Kongevegen ved Myrvang bør reguleres til hensynssone etter pbl § 12-6 bokstav c med tilhørende bestemmelser etter § 12-7 nr. 6. • Sikringstiltak: Det skal gjennomføres midlertidige sikringstiltak for bevart strekning av Kongevegen ved Myrvang i samråd med Innlandet fylkeskommune. • Eksisterende vegetasjon opprettholdes så langt som mulig. Det må etableres god terreng- og vegetasjonsskjerming i buffersonen mellom tiltaksområde og kulturmiljø der tiltaket får synlige visflater mot viktige kulturminner og kulturmiljø.
Delområde 4 Søre og Nordre Haugen, Sandbumoen	• Eksisterende vegetasjon opprettholdes så langt som mulig. Det må etableres god terreng- og vegetasjonsskjerming i buffersonen mellom tiltaksområde og kulturmiljø der tiltaket får synlige visflater mot kulturlandskapet på Haugen. Dette har skadereduserende effekt både i forhold til nær- og fjernvirkning. • Masselager/nydyrkningsarealer må legges godt i terrenget med god landskapstilpasning og tildekkes/tilplantes i permanent situasjon. Det er viktig at masselager lukkes og terrenget tilbakeføres etter deponering.
Delområde 5 Ny- Sandbu	• Hele bygningsmiljøet på Ny-Sandbu bør reguleres til hensynssone etter pbl § 12-6 bokstav c med tilhørende bestemmelser om bevaring av kulturminne /kulturmiljø til sonen etter §12-7 nr. 6. • Eksisterende terreng og vegetasjon i planområdet må i så stor grad som mulig søkes bevart. Tiltak må utformes på en måte som i minst mulig grad skjemmer kulturmiljøet, og som innordner seg miljøet på en god måte. Det må vurderes bruk av vegetasjon som demper tiltakets påvirkning på omgivelsene i stedet for tradisjonell skjæring, fylling og murer. Dette er tiltak som demper tiltakets samlede inngrep i kulturmiljøet. • SEFRAX-registrert tørkestove og smie som er krysset ut i planen øst for dagens E6 ved Ny-Sandbu er vurdert verneverdige med bestemmelse om flytting i planen. I god tid før flytting skal metode for flytting og valg av ny plassering utføres i samråd med Innlandet fylkeskommune. Tidligere flyttede bygninger og lagring av flyttede bygninger innenfor tiltaksområdet må også avklares nærmere med fylkeskommunen. • Avgrense så langt som mulig inngrepet i den bevarte delen av Kongevegen mellom Myrvang og Ny-Sandbu. Sikringstiltak: Det skal gjennomføres midlertidige sikringstiltak for bevart strekning av Kongevegen innenfor planområder i samråd med Innlandet fylkeskommune.
Delområde 6 Sandbuvangen - Melemshaugen	• Eksisterende vegetasjon opprettholdes så langt som mulig. Det må etableres god terreng- og vegetasjonsskjerming i buffersonen mellom tiltaksområde og kulturmiljø der tiltaket får synlige visflater mot kulturlandskapet. Dette har

	skadereduserende effekt både i forhold til nær- og fjernvirkning. SEFRAK-registrerte låver og stall som er kryssset ut i planen på Melemshaugen er vurdert verneverdige med bestemmelse om flytting i planen. I god tid før flytting skal metode for flytting og valg av ny plassering utføres i samråd med Innlandet fylkeskommune.
Delområde 7 Vangen	- Tunområdet med bevaringsverdig bygningsmiljø på Vangen (g/bnr. 315/2) må reguleres med hensynssone etter pbl § 12-6 bokstav c med tilhørende bestemmelser om bevaring av kulturminne/ kulturmiljø til sonen etter §12-7 nr. 6.. Videreføring fra kommuneplanens arealdel. Avgrense tiltak i anleggsfasen i størst mulig grad mot hensynssonen og kulturlandskapet rundt denne. - Eksisterende vegetasjon opprettholdes så langt som mulig. Det må etableres god terreng- og vegetasjonsskjerming i buffer-sonen mellom tiltaksområde og kulturmiljø på Vangen. Dette har skadereduserende effekt både i forhold til nærvirkning for Vangen og fjernvirkning for og fjernvirkning for Bredi og kulturmiljøet på vestsiden av Lågen.
Delområde 8 Lykkja - Bredevangen	- Eksisterende vegetasjon opprettholdes så langt som mulig. Det må etableres god terreng- og vegetasjonsskjerming i buffer-sonen mellom tiltaksområde og kulturmiljø der tiltaket får synlige visflater mot kulturlandskapet. Dette har skadereduserende effekt både i forhold til nær- og fjernvirkning. - SEFRAK-registrert stabbur som er kryssset ut i planen på Melemslykkja er vurdert verneverdige med bestemmelse om flytting i planen. De andre SEFRAK-registrert bygningene i tunet ser ut til å være flyttet eller revet tidligere. I god tid før flytting skal metode for flytting og valg av ny plassering utføres i samråd med Innlandet fylkeskommune. - Avgrense tiltak i anleggsfasen mellom Bredebygden fengsel og dagens E6 i størst mulig grad. - Trafikksikkerhetstiltak: Mur i naturstein forbi Lauvvang/Kristenlykkja for å unngå riving av uthuset. Alternativt flytte uthuset innenfor samme eiendom. Tilpasse plassering av lysmaster til kulturmiljø.
Delområde 9 Vangen – Åtun - Solhjem	Trafikksikkerhetstiltak: Unngå inngrep i hagearealet ved Solhjem skule, slik at trerekke og stakittgjerde som avgrenser eiendommen ikke blir berørt. Tilpasse plassering av lysmaster til kulturmiljø.
Delområde 10 Kringenstøttene - Kongevegen	Ingen tiltak vurdert.
Delområde 11 Kongevegen	Avgrense inngrepet i Kongevegen like øst for ny rundkjøring. Opprettholde den historiske veiføringen.
Delområde 12 Melum - Bredi	De skadereduserende tiltakene vurdert under 5, 6, 7 og 8 har stor effekt også i forhold til fjernvirkning for kulturmiljøet

	med stor verdi på vestsiden av Lågen. Det nye veianlegget blir eksponert mot gårdstunene og kulturlandskapet.
--	---

Anleggsgjennomføring

Tiltak i anleggsfasen medfører større arealbeslag og negativ påvirkning på kulturminner og kulturmiljø enn det ferdige veianlegget. Det vil derfor være viktig å sikre kulturminnelokaliteter som skal bevares og bygninger som skal flyttes i samråd med Innlandet fylkeskommune i anleggsgjennomføringen.

Usikkerheter

Tiltaket er ikke detaljprosjektert ved utarbeidelsen av dette fagnotatet. Virkninger av støy/støyskjerming, støv og lyssetting for kulturmiljø er ikke vurdert i detalj. Det er også knyttet usikkerhet til tiltak og arealbeslag i anleggsgjennomføringen.

2 Bakgrunn

Nye Veier AS ble opprettet av Stortinget i 2016 med mål om å oppnå en effektiv og helhetlig planlegging, utbygging, drift og vedlikehold av trafikksikre hovedveger. Stortinget har gitt Nye Veier mandat til å prioritere rekkefølgen på prosjektene ut ifra samfunnsøkonomisk lønnsomhet.

E6 på stekningen fra Sjoa til Otta er en del av hovedveiforbindelsen mellom Oslo og Trondheim. Nye Veier har denne veistrekningen i sin portefølje og startet planarbeidet for ny vei i 2020.

Dagens veistandard

Mellom Sjoa og Otta går E6 som en to-felts vei gjennom et landskap preget av skog, landbruksarealer og spredt gårds- og boligbebyggelse. Veistandarden er varierende, med kurvatur ned mot minimumskravene flere steder. Fartsgrensen varierer mellom 50 km/t og 80 km/t. Trafikkmengden (ÅDT) på E6 er i dag ca. 6400 mellom Sjoa og Solhjem. I sommermånedene kan trafikkmengden være opp mot det dobbelte. I tiårsperioden 2014-2023 er det registrert 13 trafikkulykker på strekningen.

Planstatus

Statens vegvesen regulerte ny E6 på strekningen i hhv. 2011 og 2013, og traséen ble regulert i kommuneplanens arealdel fra 2016. Med bakgrunn i en problemanalyse for strekningen er det foretatt en optimalisering av prosjektet, som ligger til grunn for foreliggende forslag til detaljregulering. Planforslaget berører gjeldende E6-planer inkludert arealer regulert til boliger, vegstasjon, vei og delvis nytt masseuttaksområde på Sandbumoen. Planarbeidet er en del av Nye Veiers helhetlige prosjekt for utbedring av E6 i Innlandet.

Dagens situasjon

Hele planområdet ligger på østsiden av Lågen i Sel kommune. I sør grenser planområdet til E6-parsellen mellom Fryasletta og Sjoa i Sør-Fron, som ble åpnet og tatt i bruk i 2016. Fra Sjoa strekker planområdet seg ca. 9 km fram til Solhjem. Dagens kryss mellom E6 og rv.15 på Otta er et T-kryss.

Figur 2-1 Strekningen E6 Sjoa-Bredevangen-Solhjem og Otta. Kartet viser grensen for varsel om oppstart av planarbeidet.

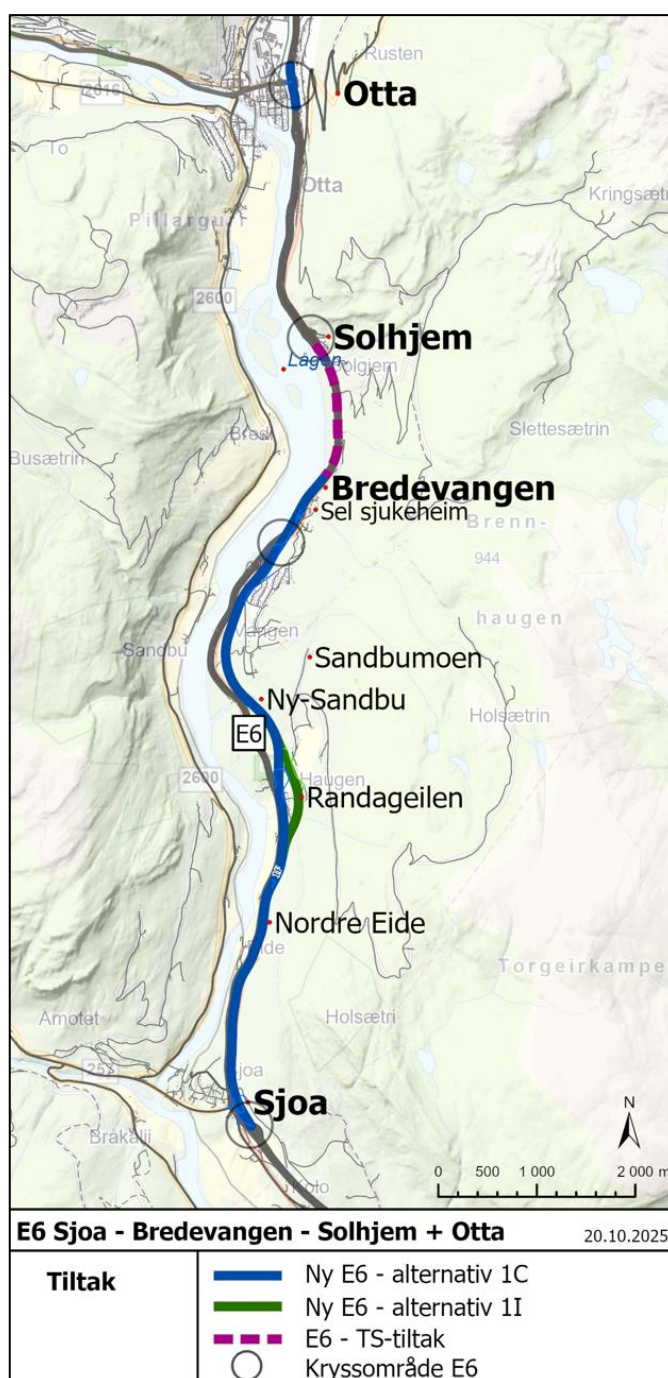
3 Tiltaksbeskrivelse

Ny E6 mellom Sjoa og Bredevangen

Mellom Sjoa og Bredevangen reguleres en 7,5km lang strekning til tofelts motorvei med midtdeler og forbikjøringsfelt for ny E6. Beregnet trafikkmengde på ny vei er ca. 9 000 i 2050. Skiltet fartsgrense er forutsatt 90 km/t. Boliger støyskjermes i henhold til gjeldende krav. Der områder avskjæres fra dagens E6 etableres tverrforbindelser, mens dagens bussholdeplasser videreføres eller tilpasses nytt veisystem. Turveier og landbrukstilganger øst for dagens E6 ivaretas gjennom kulverter under ny E6.

Mellom Nordre Eide og Ny-Sandbu legges det fram to alternative veilinjier med tilhørende nytt lokalveinett:

- Alternativ 1C følger østsiden av dagens E6, vest for boligområdet på Randageilen, før den krysser jordene ved tidligere Ny-Sandbu barnehage og følger lisida retning Sandbumoen.
- Alternativ 1I bøyer av fra dagens E6 ved Nordre Eide, slik at den blir liggende på østsiden av boligområdet på Randageilen. Derfra holder den høyden i terrenget og følger lisida i retning Sandbumoen.

Figur 3-1 Oversikt over planlagt tiltak, inkludert alternative veilinjier på Randageilen

Dagens E6 nedklassifiseres til fylkesvei og fartsgrensen er forutsatt redusert. Det etableres gang- og sykkelvei i tilknytning til kryssområdene på Sjoa og Sandbumoen.

Trafikksikkerhetstiltak mellom Bredevangen og Solhjem

Mellom Bredevangen og Solhjem reguleres trafikksikkerhetstiltak slik at E6 kan gjøres kryss- og avkjørselsfri. På denne strekningen er forventet ÅDT på E6 ca. 10 500 kjøretøy i

2050. Mellom Bredevangen og Søre Vangen breddeutvides gang- og sykkelveien til 3,5 m og det tillates kjøring til eiendommene. Nord for Søre Vangen endres gang- og sykkelveien til lokal adkomstvei med en bredde på 4,5 meter opp til krysset med Otta trafikkstasjon på Solhjem. Bussholdeplasser saneres/fjernes, med unntak av holdeplassene ved Sel sjukeheim og Solhjem. Beregnet trafikkmengde på gang- og sykkelveien/ny lokalvei mellom Bredevangen og Solhjem er under 100 kjøretøy/døgn (ÅDT). Det planlegges med belysning og rekkverk mellom E6 og dagens gang- og sykkelvei. Vest for E6 etableres en gruset vei for å sikre adkomst til landbrukseiendommene. Avkjørselen til Otta renseanlegg beholdes som i dag.

Øvrige tiltak

Ca. 4,5 km nord for Bredevangen ligger Otta. Der reguleres dagens kanaliserte kryss mellom E6 og rv.15 om til rundkjøring. Beregnet ÅDT her er ca. 10 700 kjøretøy i 2050.

Som del av planarbeidet inngår vurderinger knyttet til anleggsgjennomføring med tilhørende masseforvaltning. Det reguleres tre mulige permanente masselagre.

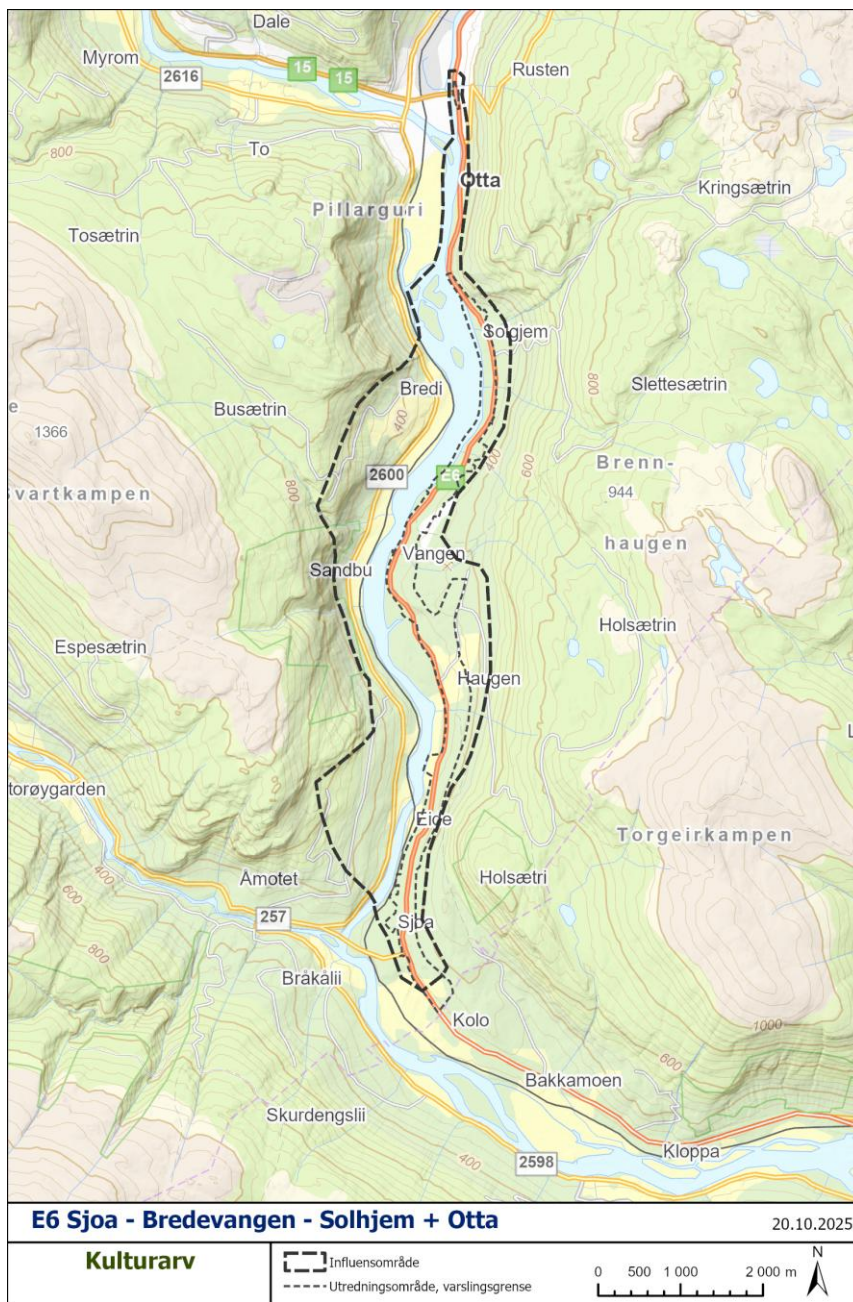
En mer grundig beskrivelse av tiltaket er gitt i reguleringsplanens planbeskrivelse.

4 Grunnlag og metode

Ytre miljø omfatter i denne vurderingen ikke-prissatte temaer i henhold til Statens vegvesens håndbok V712 Konsekvensanalyse (2021). Temaene er landskapsbilde, friluftsliv, by- og bygdeliv, naturmangfold, kulturmiljø og naturressurser (avgrenset til beslag av dyrka mark). Temaene er vurdert med utgangspunkt i metodikken i V712.

4.1 Utredningsområdet

Tiltaks- og planområdet omfatter alle områder som blir direkte påvirket av arealbeslag fra den planlagte utbyggingen som er kjent på dette tidspunktet.

Figur 4-1. Influensområdet. Kartillustrasjon: Asplan Viak.

Influensområdet utgjør det området som vil bli berørt av tiltaket utenfor planområdet, dvs. området der midlertidige eller permanente virkninger forventes å kunne opptre. Influensområdet definerer avgrensningen av konsekvensutredningen. Med berørt menes her påvirkning/endring som i vesentlig grad påvirker forståelsen og opplevelsen av kulturminner, tiltakets lokalisering og utforming, visuelle sammenhenger, vegetasjon og bylandskap. Disse områdene er omtalt for å kunne se helheten i det kulturhistoriske (by)landskapet, og i bevarte kulturmiljø i en større sammenheng.

Plan- og influensområdet utgjør samlet utredningsområdet.

4.2 Planprogram

Utdrag fra planprogrammet som gjelder fagtema kulturmiljø:

Kulturminner er spor etter menneskelig virksomhet, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til. Kulturmiljøer er områder hvor kulturminner inngår som del av en større helhet eller sammenheng. Temaet omfatter både automatisk freda kulturminner og nyere tids kulturminner jf. metodikken beskrevet i V712.

Området har kjente verdier knyttet til kulturarv. Dette gjelder spesielt SEFRAK-registrert bygningsmiljø knyttet til gårdsbosetningen. Det er registrert noen samferdselsminner, blant annet en automatisk freda lokalitet (hulvei) ved Stansviki. Det er kjent tre kulturmiljø (bygningsmiljø nyere tid) som er avmerket med hensynssone i tidligere planer. Dette er Sigurdsplassen, Ny-Sandbu og Vangen. I tillegg går Pilegrimsleden parallelt med dagens E6, og over en kortere strekninger langs E6 ved Varpehaugen.

Grunnlag og utredningsbehov

Data om registrerte automatisk fredete kulturminner, vedtaksfredete kulturminner, Pilegrimsleden, nyere tids kulturminner og kulturmiljøer vurderes. Det gjennomføres feltbefaring for avgrensning av kulturmiljøer og vurdering av verdi.

Det er bestilt og vil bli utført arkeologiske undersøkelser i områder som tidligere ikke er registrert. Arbeidet blir utført av Innlandet fylkeskommune. Rapport fra dette arbeidet må foreligge før reguleringsplanene kan vedtas. Dette gjelder også for kulturminner i vann langs Lågen, som skal undersøkes av Norsk Maritimt Museum dersom det er behov. Resultatene vil inngå som grunnlag i konsekvensutredningen.

4.3 Avgrensning av fagområdet

Hovedmålet med konsekvensutredningen for fagtema kulturarv er å skaffe kunnskap om viktige kulturhistoriske verdier i plan- og influensområdet, slik at dette kan legges til grunn ved utvikling og valg av alternativer. Fagtemaet kulturarv omfatter spor etter menneskers virksomhet gjennom historien knyttet til kulturminner, kulturmiljøer og kulturhistoriske landskap. Begrepene kulturminner og kulturmiljø er definert i kulturminneloven:

«Med kulturminner menes alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til. Med kulturmiljø menes områder hvor et eller flere kulturminner inngår som en del av en større helhet eller sammenheng».

En samlet vurdering av et områdes kulturhistorie, kulturminner og tidsdybde vil danne grunnlag for avgrensning av kulturmiljø. De ikke-prissatte temaene fokuserer på virkningen et tiltak har på omgivelsene eller landskapet, slik dette er definert i den europeiske landskapskonvensjonen (ELK). Fagtema kulturmiljø representerer «det kulturhistoriske landskapet».

Forvaltningen skiller mellom automatisk fredete kulturminner (fornminner) og nyere tids kulturminner. Fornminner er kulturminner eldre enn 1537 (reformasjonen), med unntak av stående bygninger og mynter (1650) og samiske kulturminner fra år 1917 eller eldre og kulturminner i vann og vassdrag (eldre enn 100 år). Automatisk fredning gjelder selve kulturminnet og en sikringssone på minst fem meter omkring det inntil rette forvaltningsmyndighet har bestemt noe annet.

4.4 Kulturminnemyndighet

Det er Innlandet fylkeskommune som er rette kulturminnemyndighet, med statlig delegert ansvar for det aktuelle planområdet. I dispensasjonssaker som gjelder kulturminneloven er Innlandet fylkeskommune/Riksantikvaren rette myndighet.

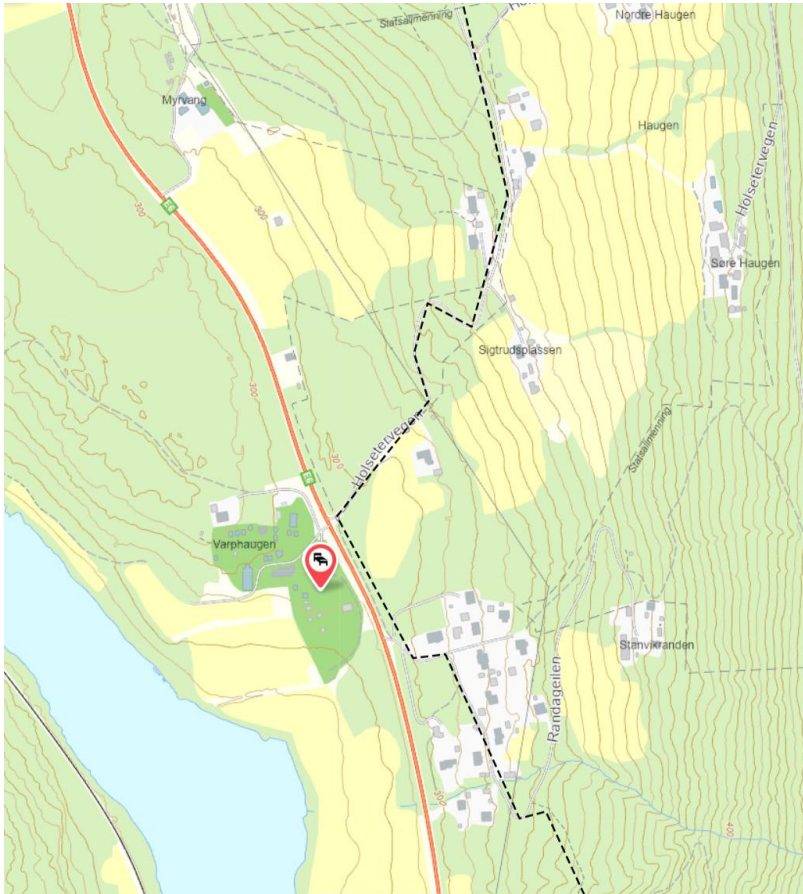
4.5 Kunnskapsgrunnlag

Denne utredningen er en sammenfatning av de opplysninger det er offentlig tilgang på i forhold til kjente kulturminner og kulturmiljø i plan- og influensområdet. Som grunnlag for utredningen er det hentet inn kjent dokumentasjon av kulturminner og kulturmiljø. Dokumentasjonen er basert på tilgjengelige kilder og litteratur, deriblant Askeladden og SEFRAK-registeret. Relevante rapporter fra arbeidet med reguleringsplan for ny E6 (vedtatte planer) er også benyttet som kunnskapsgrunnlag.

Innlandet fylkeskommune har utført kml § 9 registreringer i planområdet, og i tillegg registrert kulturminner fra nyere tid. Resultatene fra fylkeskommunen sine registreringer er tatt inn i konsekvensutredningen. Det har vært avholdt møter med Innlandet fylkeskommune gjennom planprosessen for å innhente ytterligere kunnskapsgrunnlag. Det er utført to befaringer som grunnlag for verdivurdering og avgrensning av kulturmiljø. Ved befaringene har kjente automatisk freda kulturminner, eldre ferdselsveier, kulturhistoriske bygningsmiljø og kulturhistoriske landskap inngått. Det har vært tett dialog og god informasjonsflyt med Innlandet fylkeskommune underveis planarbeidet, både i forhold til kunnskapsgrunnlaget i KU og forvaltningsinnspill til KU og plan. Kunnskapsgrunnlaget er vurdert som godt.

4.6 Avgrensning mot andre tema

Både tema landskap og friluftsliv overlapper tema kulturmiljø, men har ulik innfallsvinkel i tilnærmingen. Overlappingen mot landskap omfatter kulturminner og kulturmiljø som elementer i den romlige og visuelle opplevelsen av landskapet, og mot friluftsliv vil kulturminnene være «attraksjoner» i landskapet. Kulturmiljø og naturressurser overlapper i noen tilfeller, som oftest der det finnes gjenværende eldre slåttemarkar som del av gamle gårdstun eller støler. Dagens bruk av Pilegrimsleden er vurdert under fagtema friluftsliv. Der Pilegrimsleden sammenfaller med eldre ferdselsveier/kongevei er den også vurdert under fagtema kulturmiljø.

Figur 4-2 Pilegrimsleden forbi Varphaugen gård hvor det er overnatting for pilegrimer. Kilde: Pilegrimsleden.

4.7 Metode for fagtema kulturmiljø

4.7.1 Inndeling i delområder

Planområdet er inndelt i 12 delområder (kulturmiljøer) som er vurdert hver for seg med hensyn til verdi, påvirkning og konsekvens, i samsvar med Statens vegvesen Håndbok V712 (2021). Disse er videre satt i sammenheng med det definerte alternativet for Ny E6. Kriterier for utvelgelse av kulturmiljøene følger Riksantikvarens anbefalinger om at kulturminner har størst verdi i en større sammenheng og tidsdybde. Inndelingen av kulturmiljøene synliggjør at kulturminner som enkeltobjekt inngår i større kulturhistoriske strukturer som må sees i sammenheng med, og som står i en nær

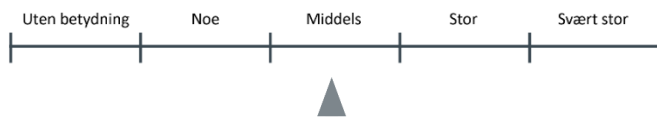
relasjon til, kulturlandskapet de er en del av. Gjenkjenning og avgrensning av kulturminner er basert på en faglig begrunnet vurdering og tolkning av landskap og kulturhistoriske spor.

Kulturminneverdier som ikke er definert i et kulturmiljø omfatter enkeltstående kulturminner som har mindre betydning, og ikke er relevante, for analysens konklusjoner.

Det er utarbeidet temakart for hele utredningsområdet som viser geografisk plassering av alle kulturmiljøene samt områdenes verdi og enkeltlokaliteter innenfor disse. Navn fra temakartet er benyttet i beskrivelsen.

4.7.2 Kriterier for verdi

Verdien for det enkelte delområdet blir fastsatt på en flytende skala fra ubetydelig til svært stor verdi. Verdien settes på en linjal som er inndelt i fem deler, som vist i figuren nedenfor. Linjalen utgjør x-aksen i konsekvensvifta, jamfør figur 2-6.

Figur 4-3 Verdilinjal

Kulturminneloven gir en bred definisjon av hva som er kulturminner og kulturmiljø. Dette betyr at ikke alle kulturminner eller kulturmiljø kan eller skal vernes. I forvaltningen av kulturminner blir det lagt vekt på at mangfoldet av kulturmiljø og kulturminner skal tas vare på, og at et representativt utvalg skal prioriteres for vern. Det skal legges vekt på kulturhistoriske sammenhenger fremfor enkeltobjekt.

Grunnlaget for å verne kulturminner og kulturmiljø er at de har verdi som kilde til *kunnskap*, som grunnlag for *opplevelse* og som *ressurs for bruk*. De ulike kriteriene tilknyttet vurderingen av kunnskaps- og opplevelsesverdier kan overlappe hverandre. Hvilke kriterier som blir lagt mest vekt på, er derfor avhengige av de aktuelle kulturminnene eller kulturmiljøene.

Delområder med ubetydelig verdi, og som ikke anses å være beslutningsrelevante, omtales ikke for fagtema kulturmiljø.

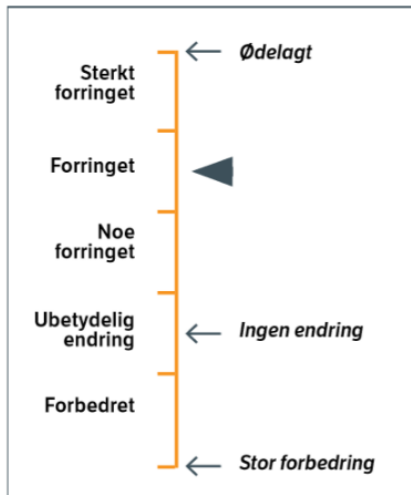
	Ubetydelig verdi	Noe verdi	Middels verdi	Stor verdi	Svært stor verdi
Kulturmiljønivå					
Kulturhistorisk betydning	Uten betydning	er alminnelig/lokalt vanlig	har lokal/regional betydning	har stor regional/nasjonal betydning	har stor nasjonal/internasjonal betydning
Arkitekturhistorisk betydning		bygningsmiljø som inneholder bygninger av begrenset arkitekturhistorisk betydning	bygningsmiljø som inneholder bygninger med arkitekturhistorisk betydning	helhetlig bygningsmiljø som inneholder bygninger med stor arkitekturhistorisk betydning	helhetlig bygningsmiljø som inneholder bygninger med særlig stor arkitekturhistorisk betydning
Betydning for kulturell eller etnisk gruppe		inneholder få elementer som kan knyttes til en kulturell/etnisk gruppe	inneholder flere elementer som er karakteristisk for en kulturell /etnisk gruppe	miljø som er karakteristisk for en kulturell/etnisk gruppe	helhetlig miljø som er karakteristisk for kulturell /etnisk gruppe og som er sjeldent/unikt
Historisk hendelse eller personer		er svakt knyttet til en lokal historisk hendelse/ person	er knyttet til en lokal historisk hendelse/ person	er knyttet til en regional historisk hendelse/ person	er knyttet til en nasjonal historisk hendelse/ person
Landskapsnivå					
Kulturhistoriske sammenhenger		ligger i en kontekst/sammenheng som er noe fragmentert	inngår i en kontekst/sammenheng	inngår i en helhetlig kontekst /sammenheng	inngår i en særlig helhetlig kontekst
Kulturhistorisk landskap		delvis ødelagt	som har lokal/regional betydning	som har stor regional/nasjonal betydning	sammenheng som har meget stor nasjonal/internasjonal betydning (er unikt)

Figur 4-4 Verditabellen er delt inn i to nivå: Kulturmiljønivå og Landskapsnivå. «Kulturhistoriske sammenhenger» og «kulturhistoriske landskap» er særlig knyttet til landskapsnivået innenfor registreringskategoriene.

4.7.3 Kriterier for påvirkning

Påvirkning er et uttrykk for endringer som det alternative tiltaket vil medføre på det berørte delområdet. Vurderinger av påvirkning relateres til den ferdig etablerte situasjonen. Det er kun områder som blir varig påvirket, som vurderes.

Skalaen for påvirkning er inndelt i fem trinn, og går fra sterkt forringet til forbedret. Skalaen utgjør y-aksen i konsekvensvifta. Vurdering av påvirkning gjøres i forhold til situasjonen i referansesituasjonen (0-alternativet). Ubetydelig endring utgjør 0-punktet på skalaen.

Figur 4-5 Skala for vurdering av påvirkning. Skalaen for påvirkning gjenfinnes på y-aksen i konsekvensvifta. Kilde Statens vegvesens håndbok V712.

Påvirkning	Landskapsnivå	Kulturmiljønivå
Sterkt forringet	Splitter opp det kulturhistoriske landskapet på en slik måte at det sterkt reduserer lesbarheten og forståelsen av sammenhenger. Bidrar til å ødelegge eller sterkt redusere verdien til viktige kulturmiljø. Skaper barrierer.	Ødelegger hele eller størstedelen av kulturmiljøet. Ødelegger den viktigste (mest verdifulle) delen av miljøet. Bidrar til at miljøets funksjon blir ødelagt. Tap av svært viktige enkeltelement.
Forringet	Splitter opp det kulturhistoriske landskapet og reduserer lesbarheten. Reduserer verdien av de enkelte kulturmiljøene. Bidrar til reduserte sammenhenger.	Berører store deler av kulturmiljøet. Reduserer miljøets funksjon. Tap av viktige enkeltelement.
Noe forringet	Splitter opp det kulturhistoriske landskapet, men dette kan fortsatt fungere som ett landskap uten vesentlig tap av lesbarhet. Svekker sammenhenger og forbindelseslinjer.	Berører en mindre viktig del av kulturmiljøet. Tap av mindre viktige enkeltelement. Svekker sammenhengen.
Ingen/ubetydelig endring	Ingen påvirkning/ubetydelig endring.	Ingen påvirkning/ubetydelig endring.
Forbedret	Gjenoppretter sammenhenger der det har vært brudd og bedrer kontakten mellom kulturmiljøer. Bidrar til restaurering av viktige kulturmiljø og kulturhistoriske landskapselement. Reduserer eksisterende negativpåvirkning eller tar bort støy.	Bedrer tilstanden vesentlig ved at eksisterende negative inngrep tilbakesføres. Bidrar til restaurering av kulturmiljøer eller kulturminner. Reduserer påvirkning eller tar bort støy.

Figur 4-6: Veiledning for vurdering av påvirkning

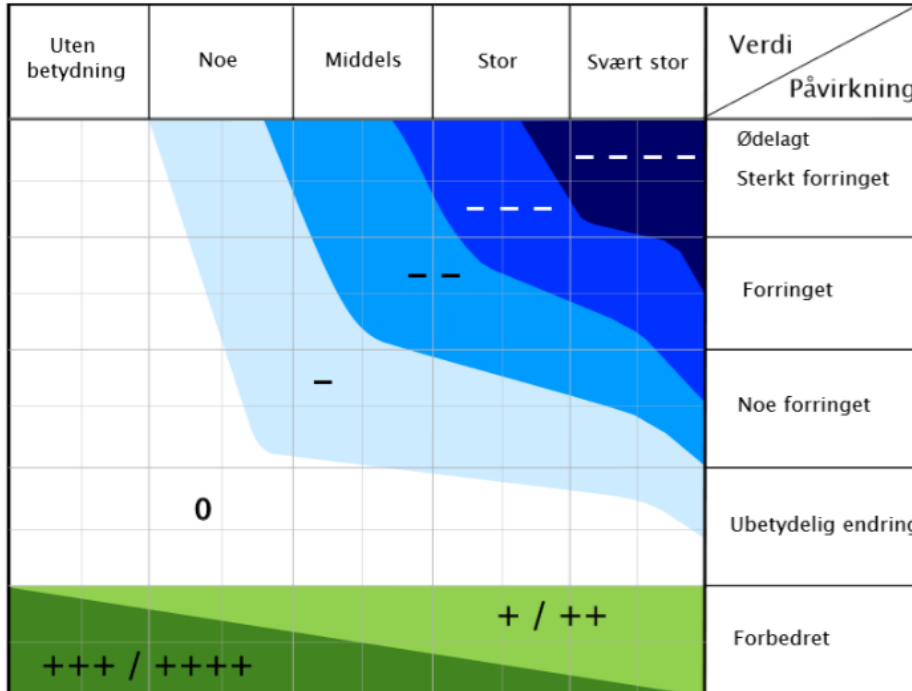
4.7.4 Konsekvens

Vurdering av konsekvens gjøres over tre trinn. I trinn 1 vurderes konsekvensen for alle delområdene, i trinn 2 vurderes konsekvensene for hvert alternativ. I det tredje trinnet vurderes den samlede konsekvensen for alle miljøtemaene.

Med utgangspunkt i verdi og påvirkning fastsettes konsekvensen for det enkelte delområdet ved hjelp av konsekvensvifta (se under, figur 3-6). Konsekvensen for hvert delområde framkommer ved å sammenholde verdivurderingen med vurderingen av tiltakets påvirkning.

Hva som vektlegges i hvert enkelt prosjekt, gjøres på grunnlag av en faglig vurdering.

I tillegg gis en vurdering av relativ forskjell i rang, der det gjøres tydelig hvilke alternativer som er relativt like og hvilke som er alternativer som er vesentlig bedre eller dårlige. Alle konsekvensvurderinger av delområder begrunnes av fagutreder, og eventuell beslutningsrelevant usikkerhet beskrives.

Figur 4-7 Konsekvensvifta. Konsekvensen for et delområde framkommer ved å sammenholde grad av verdi (fra uten betydning til svært stor) men grad av påvirkning (ødelagt til forbedret). Kilde Statens vegvesens håndbok V712 Konsekvensanalyser.

Skala	Konsekvensgrad	Forklaring
----	4 minus (---)	Den mest alvorlige miljøskaden som kan oppnås for delområdet. Gjelder kun for delområder med stor eller svært stor verdi.
---	3 minus (--)	Alvorlig miljøskade for delområdet.
--	2 minus (-)	Betydelig miljøskade for delområdet.
-	1 minus (-)	Noe miljøskade for delområdet.
0	Ingen/ubetydelig (0)	Ubetydelig miljøskade for delområdet.
+ / ++	1 pluss (+) 2 pluss (++)	Miljøgevinst for delområdet: Noe forbedring (+), betydelig miljøforbedring (++)
+++ / +++++	3 pluss (+++) 4 pluss (++++)	Benyttes i hovedsak der delområder med ubetydelig eller noe verdi får en svært stor verdiøkning som følge av tiltaket.

Figur 4-8 Skala og veiledning for konsekvensvurdering av delområder. Kilde: Statens vegvesens håndbok V712 Konsekvensanalyser.

4.7.5 Usikkerheter

Det er usikkerheter knyttet til vurderingene. Temaspesifikke usikkerheter beskrives for hvert tema i kap. 6.4 og under påvirkning og konsekvens for hvert delområde.

4.8 Referansealternativet

Referansealternativet (ofte kalt 0-alternativet) er situasjonen som brukes til sammenligning med planlagt tiltak i utredningen. Referansealternativet er definert som dagens veisystem med framskrevet trafikk for 2050 og arealbruk tilsvarende 2033, ett år etter antatt åpningsår. Det er gjort en vurdering av at det ikke finnes vedtatte reguleringsplaner som påvirker arealbruken innenfor varslingsområdet i denne perioden.

4.9 Krav og retningslinjer

Nasjonale, regionale og lokale mål

Formålsparagrafen (§1) i Kulturminneloven av 9. juni 1978:

"Kulturminner og kulturmiljøer med deres egenart og variasjon skal vernes både som del av vår kulturarv og identitet og som ledd i en helhetlig miljø- og ressursforvaltning. Det er et nasjonalt ansvar å ivareta disse ressurser som vitenskapelig kildemateriale og som varig grunnlag for nålevende og fremtidige generasjoners opplevelse, selvforståelse, trivsel og virksomhet".

Meld. St. 16 (2019-2020) Nye mål i kulturminnepolitikken presenterer tre nye nasjonale mål i kulturmiljøpolitikken, med vekt på engasjement, bærekraft og mangfold. Med det innfører regjeringen begrepet "kulturmiljø" som samlebetegnelse. Begrepet understreker betydningen av helhet og sammenheng, samtidig gjøres tilknytningen til den øvrige klima- og miljøpolitikken tydeligere. Meldingen beskriver status, utfordringer, muligheter og tiltak i kulturmiljøpolitikken. Det er igangsatt revisjon av kulturmiljøloven med høringsfrist 15.08.2025, som vil bidra til å strukturere og samordne bevaringsarbeidet slik at de tre nasjonale målene nås.

Regional plan Innlandet fylkeskommune

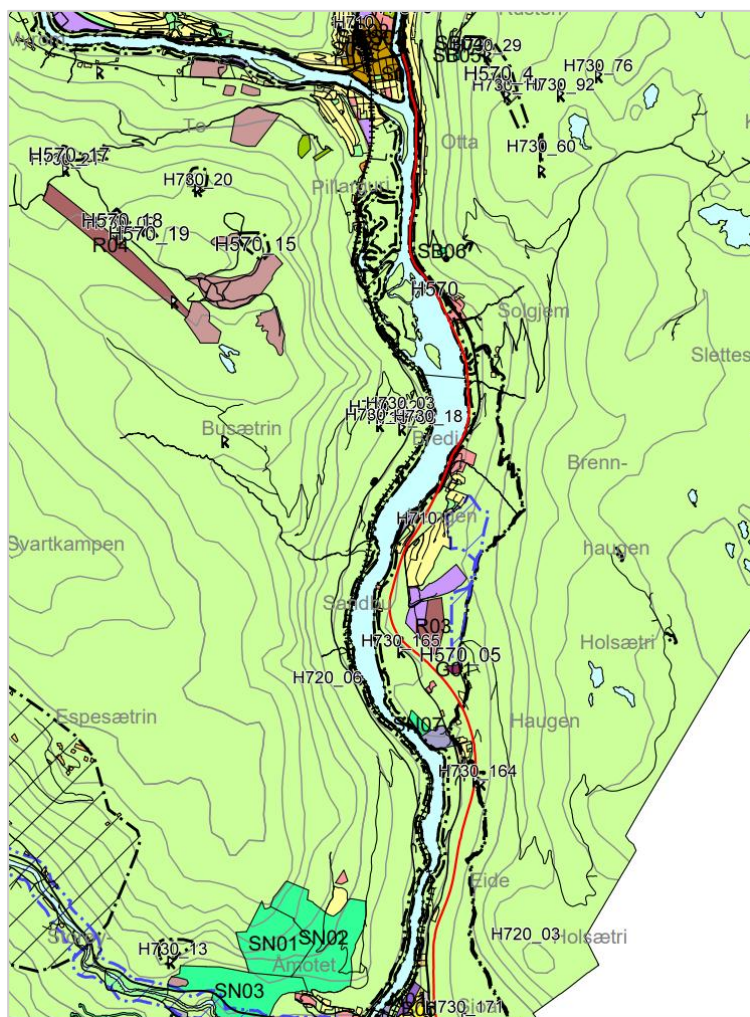
Tidligere Oppland fylkeskommune har utarbeidet *"Kulturarv forankrer og løfter Oppland – kulturarvstrategi for Oppland 2015-2020"*. Planens overordnede mål er som følger:

"Kulturarven i Oppland skal være sikret for fremtidige generasjoner. Den skal gi oss identitet og tilhørighet, være høyt verdsatt, og brukes som grunnlag for opplevelser og verdiskaping."

Målet skal nås ved å: Forvalte kulturarven i et helhetlig og langsiktig samfunnsperspektiv. Ivareta hensynet til vern og utvikling på en balansert måte. Bruke kulturarv som ressurs i utviklingsarbeid. Legge til rette for at mangfoldet av kulturminner står sentralt i utviklingen av levende lokalsamfunn og som grunnlag for bred verdiskaping. Styrke innsatsen mot ødeleggelse og skade på kulturminner som følge av klimaendringer. Jobbe for at private eiere av kulturminner får bedre rammebetingelser. Drive aktiv formidling. Utvikle nye former for samhandling, både eksternt og internt. Være aktiv i å påvirke nasjonal kulturminnepolitikk.

I kommuneplanens arealdel for Sel kommune 2016 – 2025 er hensynet til kulturminner nevnt opptil flere ganger. Her er det lagt vekt på at kjente kulturminner og kulturmiljø ikke skal bli berørt av nye utbyggingsområder. I et eget kapittel i kommuneplanens arealdel om kulturminner og kulturmiljø er det nevnt: "I plankartet er det inntegnet

hensynssone for nasjonalt verdifullt kulturlandskap i Heidal, Pilegrimsleden, kirkesteder. Det er laget temakart som viser alle automatisk freda kulturminner, basert på Askeladden.

Figur 4-9. Utsnitt fra Kommuneplanens arealdel 2016-2025. Tematisk kartutsnitt – kulturminner.

Sel kommune har utarbeidet en temaplan for kulturminner: Bergverk og steinindustri, datert 27.08.2021. Temaplanens formål er å:

- Gi en oversikt over kulturminner og kulturmiljøer i Sel kommune
- Bidra til god forvaltning av kulturminnene i kommunen, samt tydeliggjøre kommunens ansvar for kulturminner og kulturmiljø
- Gi et bedre grunnlag for å formidle kommunens kulturarv. Mer kunnskap om kulturminnene våre kan være grunnlag for undervisning i skole og barnehage, og både næringsliv og lokale lag kan dra nytte av dette.
- Øke kunnskapen om kulturarven som grunnlag for verdiskaping og lokal identitet.
- Foreslå tiltak til hvordan de ulike kulturminnene skal forvaltes.

5 Planområdets overordna trekk

Sel kommune har en lang og rik kulturhistorie. Under gis et kort oppriss med utgangspunkt fra den kulturhistoriske utviklingen i Sel kommune slik at kulturminnene i planområdet kan settes inn i en større kulturhistorisk sammenheng. Kilder for opprisset er informasjon fra kommunen sine nettsider, Innlandet fylkeskommune sine rapporter fra området og egne vurderinger.

Opprinnelig var både Sel, Vågå og Heidal en del av det gamle Vågå herred. I 1908 ble dette delt i tre kommuner. Den nåværende Sel kommune ble dannet i 1965, da Heidal ble slått sammen med Sel.

5.1 Kulturhistorisk utvikling Sel kommune

I eldre steinalder (11 000-4000 f.Kr.) lå innlandet frem til 7500-7000 f.Kr. under en tykk iskappe. De tidligste menneskene i Norge var jegere og sankere som fulgte dyreflokkene etter hvert som isen trakk seg tilbake. De eldste kjente boplassene i høyfjellet er datert til 7000-tallet f.Kr. Perioden ynge steinalder (ca. 4000 – 1750 år f.Kr.) og bronsealder (ca. 1750 – 500 f.Kr.) er en brytningstid mellom fangst og jordbruk. Med jordbruket ble menneskene mer bofaste. Det tidlige jordbruket var trolig en tilleggsnæring til jakt, fangst og sanking. I Sel kommune er steinalder og bronsealder lite representert i funnmaterialet.

Jernalder (500 f.Kr.-1030 e.Kr.). Rundt år 500 f.Kr. ble jern tatt i bruk som bruksmetall, og folk flest fikk rikelig tilgang til jern og kunne lage våpen og redskaper. Der sumpmark og myrer hadde bredt seg etter klimaskiftet, var det myrmalm å finne. I 1970 viste arkeologiske undersøkelser at funn av en jernkniv og trekullrester kunne dateres til tidlig eldre jernalder (ca. 360–140 f.Kr.).

I jernalderen oppsto en nær sammenheng mellom fast gårdsbosetning og gravhauger. Gravskikken speiler endringer av religiøse tanker og bruksmåter. Gravhauger og røyser, sammen med løsfunn, gir en god indikasjon på hvilke gårder som var tatt opp i jernalderen. De gårdene som har flest gravhauger er også de eldste. Gravhauger i utmarka eller langt borte fra tunene på gården, vitner om forsvunne gårder, eller gårder som har blitt lagt under andre. Slike gravhauger og gravrøyser, med unntak av årser, hører til århundrene etter Kristi fødsel, og gikk av bruk med kristendommens inntredelse ca. år 1000 e.Kr. Sør for Otta, ved gården Søre Bræe (Søre Bredi), finnes to gravhauger ved Sjøavegen. Rester etter flere gravhauger er også registrert ved Bondestad og på Ekra. Gravhaugene ved Søre Bredi er skiltet og tilrettelagt for publikum.

Det er generelt få arkeologiske kulturminnelokaliteter fra den eldste tiden innenfor utredningsområdet på strekningen Sjøa – Otta, men fra jernalderen øker funnmaterialet betydelig, særlig på gårdene på vestsiden av Lågen.

Middelalder (1000-1537 e.Kr.). Innføringen av kristendommen markerte overgangen til en ny tidsepoke, middelalderen. Den indre veksten i vikingtiden fortsatte inn i kristen tid. Gjennom hele middelalderen var det tekniske nivået i jordbruket svakt, og produktiviteten liten. Bosetningen spredte seg utover det som i dag er dyrka mark i bygdene. I tillegg til korndyrking og husdyrhold, benyttet man seg også av resursene skogen og myrene kunne tilby. Skogen gav viktige produkter som tømmer til hus og bygningsmateriale til båter, og man brukte skogen til produksjon av kull, til utvinning av jern fra myrmalm og til å vinne ut tjære.

Stavkirker og middelalderkirkene av stein ble bygd utover på 11-, 12- og 1300-tallet. Det er ikke kjent stående steinkirker i Gudbrandsdalen, men på Bredi er det opplysninger om at det skal ha stått kirkebygg i middelalderen.

I middelalderen var jordbruk den viktigste næringen i Gudbrandsdalen. Korndyrking holdt liv i en voksende befolkning, og husdyrhold og utmarksnæringer som jakt og jernutvinning var viktige tilskudd. I Ottadalen ble kleberstein brutt og formet til gryter, og på 1100-tallet ble også døpefonter etterspurt. Flere spor etter klebersteinsbrudd fra denne tiden er funnet i Åsårgrenda. Fangstlokaliteter er det mange av. Det samme gjelder kulturminnelokaliteter knyttet til jernvinna.

Frem til Svartedauden kom i 1349 var det en jevn befolkningsvekst og ekspansjon av gårdene. Med pesten døde nærmere 2/3 deler av det norske folk, og hele grender og bygder ble helt eller delvis lagt øde. En del av ødegårdene ble tatt opp igjen etter hvert, i tillegg til at nye gårder ble tatt opp og etablering av husmannsplasser gav livsgrunnlag for en stadig økende befolkning. Det var de største og mest sentrale gårdene som tålte krisen best, og de folkene som var igjen tok de beste gårdene. Folk trengte ikke holde på tungdrevne gårder i yttergrendene når det ble ledige gårder i de mest sentrale og ettertraktete delene av bosetningsområdet.

9000 - 4000 f.Kr.	ELDRE STEINALDER (MESOLITICUM – MESOLITTISK TID)
9000 - 8200 f.Kr.	Tidligmesolitikum (TM)
8200 - 6300 f.Kr.	Mellommesolitikum (MM)
6300 - 4000 f.Kr.	Senmesolitikum (SM)
4000 - 1750 f.Kr.	YNGRE STEINALDER (NEOLITICUM – NEOLITTISK TID)
4000 -3400 f.Kr.	Tidligneolitikum (TN)
3400 - 2700 f.Kr.	Mellomneolitikum A (MN A)
2700 - 2400 f.Kr.	Mellomneolitikum B (MN B)
2400 - 1750 f.Kr.	Senneolitikum (SN)
1750 - 500 f.Kr.	BRONSEALDER (BRA)
1750 - 1100 f.Kr.	Eldre bronsealder (EBRA)
1100 - 500 f.Kr.	Yngre bronsealder (YBRA)
500 f.Kr. - 1000 e.Kr.	JERNALDER (JA)
500 f.Kr. - 570 e.Kr.	Eldre jernalder (EJA)
500 f.Kr. - Kr.f.	Førromersk jernalder (Keltertid)
Kr.f. - 400 e.Kr.	Romersk jernalder (Romertid)
Kr.f - 200 e.Kr.	Eldre romertid
200 - 400 e.Kr.	Yngre romertid

400 - 570 e.Kr.	Folkevandringstid
570 - 1000 e.Kr.	Yngre jernalder (YJA)
570 - 800 e.Kr.	Merovingertid
800 - 1000 e.Kr.	Vikingtid
1000 - 1537 e.Kr.	MIDDELALDER (MA)
1537 e.Kr. -	NYERE TID (ETTERREFORMATORISK TID)

Figur 5-1 Tidstabell med perioder og dateringer.

Nyere tid (1536 e.Kr. -). Reformasjonen i 1536 førte til at en flere hundre år gammel katolsk tradisjon ble brutt. Den norske kirken mistet selvstendigheten, og fordanskningen tok til. Starten på oppryddingen og veksten etter pesten falt noenlunde sammen med de store hendelsene på riksplan. Akkurat når oppsvinget startet vet man ikke.

Frem til 1590 var det oppryddingen av ødegårdene som ga den store økningen i tallet på brukere. Nye små, avsidesliggende og skrinne marginalgårder (1600-tallsrydningene) tyder på at det var et hardt befolkningspress, og de gamle gårdene ble delt opp i flere bruk. Det økende folketallet og behovet for flere boplasser og mer mat var årsaken til at husmanns-systemet utviklet seg. De første husmenn kom til på 1600-tallet. En husmann fikk lov av gårdbrukeren til å slå seg ned på gården, drive et lite stykke jord for seg selv og betale for dette til gårdbrukeren enten med penger eller arbeid. Husmannsplassene lå gjerne i utkanten av gårdens kjerneområde.

I 1612 stanset bøndene i Gudbrandsdalen en skotsk leiehær. Soldatene var på vei mot Sverige. Slaget sto ved Kringen. Ifølge et sagn sto Pillarguri på Selsjordkampen og blåste i lur for å varsle bøndene. Rundt 400 nordmenn lå i bakhold, og mange av skottene ble drept, druknet eller tatt til fange.

På 1600-tallet var Vågå prestegjeld fortsatt samlet, og folk levde for det meste av jordbruk og utnytting av utmarksressursene. Tidlig på 1600-tallet ble det funnet malm ved Rusthøe, der Ottaelva møter Gudbrandsdalslågen. I 1642 ga kongen privilegier til drift, og innen få år var bergverksdriften i gang. Et gruvekart fra Sel i 1647, som trolig er Norges eldste, er bevart hos Riksarkivet.

Hovedfunksjonene i gårdstunene og tunformen i denne regionen har vært likedan i mange hundre år. Lafteverket har vært enerådende i husenes hovedkonstruksjon, mens stavverk ble brukt i svalene. Lokalklimaet var en viktig lokaliseringsfaktor for plasseringen av tun og bygninger i terrenget. I bratt terreng ble husene i tunet bygd i en rekke, mens i flatere terreng ble det bygd sluttete firkanttun. Ofte ble firkanttunet delt i to slik at innhusene ble samlet rundt inntunet og uthusene rundt uttunet. Fra 1750 og utover kom det inn to nye prinsipper i husbyggingen i Gudbrandsdalen; Skifer ble brukt som takteking, og klebersteinspeisen kom inn som varmekilde etter at åren og røykovnen tidligere hadde vært dominerende. Dette fikk store følger for både byggeskikken og kulturlandskapet.

I 1789 ble Sel rammet av flommen Storofsen som tok liv, og hus og gårder ble totalskadet. Store arealer med åker og eng ble ødelagt for mange år fremover. Storofsen satte også punktum for kobberverket ved Ula.

De eldste allfarveiene fulgte de gamle veiene mellom gårdene. Trolig har det vært alternative traséer som har vekslet om å ha vært viktigst. Med oppkomst av nye næringer og utviklingen av militærvesen og postvesen, så den dansknorske kongen Christian IV (1596-1648) behovet for bedre og mer fremkommelige veier for hest og vogn. De nye veiene ble kalt Kongeveger, og lå under kongens (statens) forvaltning. Den Trondhjemske Hovedveg ble anlagt i perioden 1770-1800, og gikk fra Christiania til Trondheim. Veien ble bygget etter det såkalte franske prinsippet som innebar at traseen skulle anlegges i rette strekninger uten hensyn til terrengets formasjoner. Dette medførte at veien fikk mange og bratte bakker. Den ble erstattet av den slakkere Gudbrandsdalschausseen på midten av 1800-tallet. I 1824 vedtok Stortinget en ny veilov, og kongeveiene gikk over til å hete «hovedveger». Kongevegen i Gudbrandsdalen endret derfor navn til Den Trondhjemske Hovedveg. Gudbrandsdalen har mange spor etter Kongevegen bevart. Innenfor traseen på strekningen Sjøa – Bredevangen i Sel kommune har fylkeskommunen målt inn bevarte strekninger av Kongevegen som går nordover fra Bjørkly rett nord for Sjøa, fra Myrvang til Ny-Sandbu, og Søre Vangen mot Solhjem.

Figur 5-2. Kongevegen mellom Myrvang og Ny-Sandbu. Illustrasjon: Innlandet fylkeskommune.

1850-årene ga et markert skifte i jordbruksnæringen. Etter 1850 endret samfunnet seg mye raskere enn før. Frem mot århundreskiftet ble jordbruket omlagt, og nye redskap, dyrkingsmåter og driftsformer effektiviserte jordbruket og økte produktiviteten. Loven om utskifting av 1857 skapte en radikal endring i jordbrukslandskapet gjennom at de opprinnelige klyngetunene ble delt opp i flere enkeltbruk. Utskiftingene var fullført i løpet av de første årene av 1900-tallet. Dette kom også til uttrykk i byggeskikken gjennom at den Akershusiske stua eller midtgangshuset ble erstattet med nye former og

mer individuelt utformede hus. Rundt 1900 kom nye driftsbygninger og våningshustyper samtidig som en sluttet å bygge jordkjellere og eldhus i tradisjonell form.

Driftsbygningene ble med kjørebrulåven langt større og plassert mer synlige i terrenget. Det er lokalisert mange gamle gårdstun i og utenfor utredningsområdet. Mange av bygningene har høy alder, enkelte helt tilbake til 1600-tallet. De fleste er datert 1700- og 1800-tallet. På strekningen Sjoa - Bredevangen var det flere sundsteder, knyttet til gårder der Lågen renner stille, slik som ved Stanviki, Rusti (Roheim) og Sandbu.

Figur 5-3. Hans Sandbu (1910 – 95) med Sandbu-ferja. Kilde: Bredebygden.com.

Jernbanen kom til Nord-Gudbrandsdalen i 1896. Rundt endestasjonen vokste det fram en liten stasjonsby, Otta. Jernbanen skulle få stor betydning for Gudbrandsdalen. Den åpnet for nye arbeidsplasser, nye næringer og turisme. Der gårdsbrukene Loftsgard og Mostugu før hadde åkrer, kom virksomheter basert på kleber og skifer, sagbruk, butikker, hotell og forsamlingshus. Stasjonene Otta og Sjoa ble åpnet i 1896, og Sel i 1913.

Som et resultat av fengselsloven av 1857 ble det i perioden 1862–1868 bygget 56 nye distriktsfengsler i Norge, blant dem distriktsfengselet i Sel.

Figur 5-4. Ved det gamle to etasjers administrasjonsbygget står en stein i kleber med det norske riksvåpenet og årstallet 1863. Steinen var tidligere murt inn i fengselsbygningen som ble revet i 1979. Kilde: Selhistorie.no.

Selve fengselsbygningen ble satt opp etter typetegning fra 1859. Administrasjonsbygningen var av laftet tømmer, bordkledd både på utsiden og innvendig. Her var administrasjonskontoret, sammen med rettsalen, kjøkkenet, vaktmesterbolig, og loft med noen kvistrom. Sell Distriktsfængsel hadde innsatte av begge kjønn fram til 1904, da fengselet ble Sel Hjelpéfængel med bare kvinnelige innsatte. Fengselet var i drift fram til 1949.

Figur 5-5. Fengselet i Bredebygden i 1965. Administrasjonsbygget fremst i bildet er bevart.

Tida fra 1900 til 1950 var preget av store samfunnsendringer og mye dramatikk. En rekke nye teknologiske landevinninger kom i bruk, som bilen, telefonen og elektrisiteten. Ved årsskiftet 1908 ble gamle Vågå herred delt i tre kommuner; Vågå, Sel og Heidal. Jordbruk var fortsatt hovednæringen, men Heidal hadde rike skogressurser og Sel hadde store myrområder med potensial for kornproduksjon. I 1915 etablerte A/S Østlandske Stenexport seg på Bårstad, Lalm og Otta. De bygde kleberverksted, mølle, smeltehytte for stål, og en 7km lang taubane fra Bårstad til Sel. Mange unge menn arbeidet i skiferbruddene, og det ble gjort forsøk på å gjenoppta kobberdriften i gamle gruver.

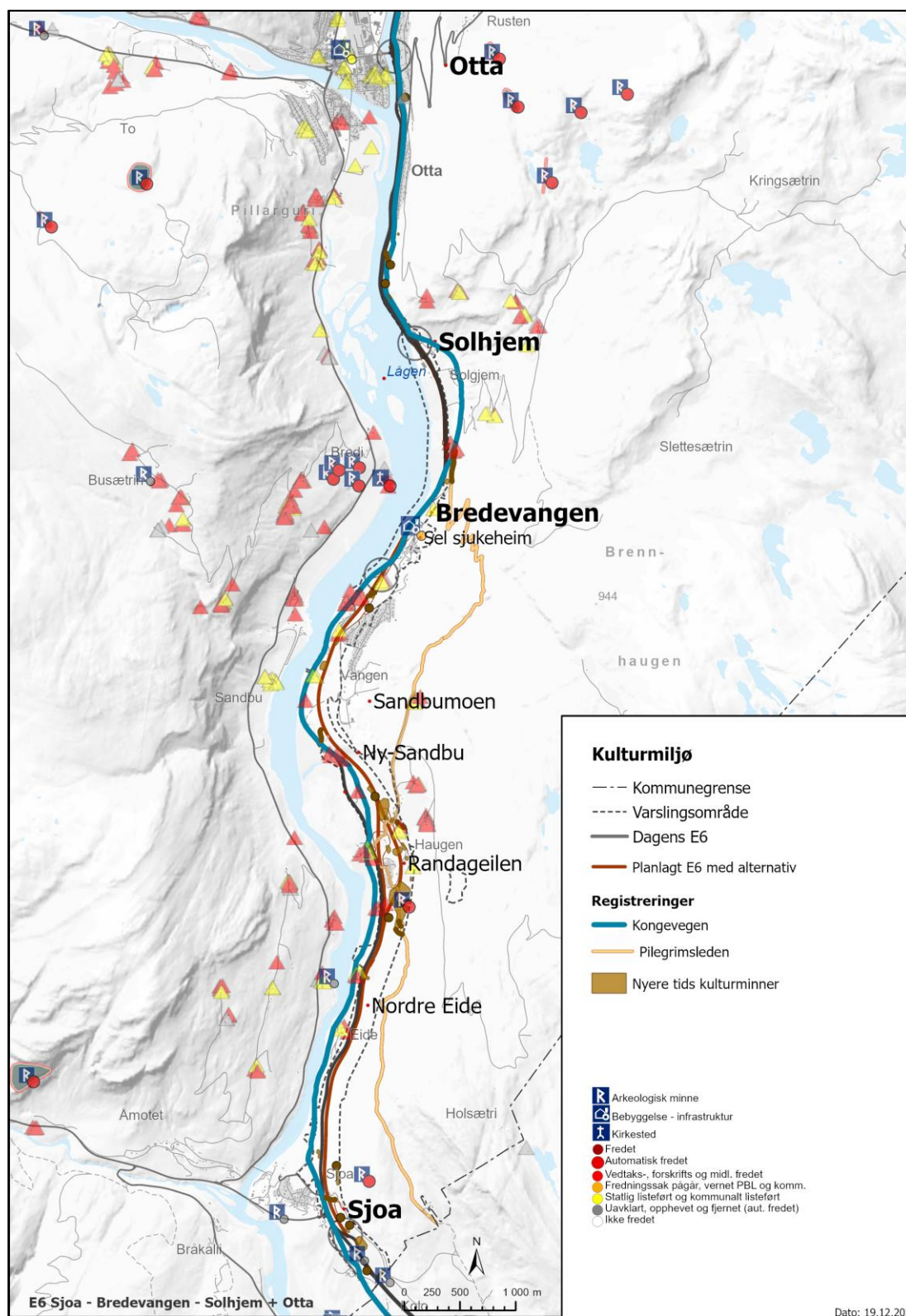

Figur 5-6. Sagbruk på Sjøa på 50-60-tallet. Kilde: Heidal historielag.

Andre verdenskrig (1940-1945) satte også sitt preg på Sel. I 1944 flyttet hjemmefrontledelsen i Gudbrandsdalen ut i skogen for å unngå tysk overvåkning. Basen fikk navnet «Reiret» og ble brukt til organisering, våpentilførsel, opplæring og flyslipp. Hytta var så godt skjult at den aldri ble funnet av tyskerne. I dag er Reiret den eneste fredede Milorg-hytta i Norge.

Den store folkeøkningen etter andre verdenskrig medførte et behov for nye boliger. Fra 1. januar 1965 ble Heidal slått sammen med Sel, samt skolekretsene Sjøa og Sandbu og Tolstadåsen.

5.2 Registreringskart kulturmiljø

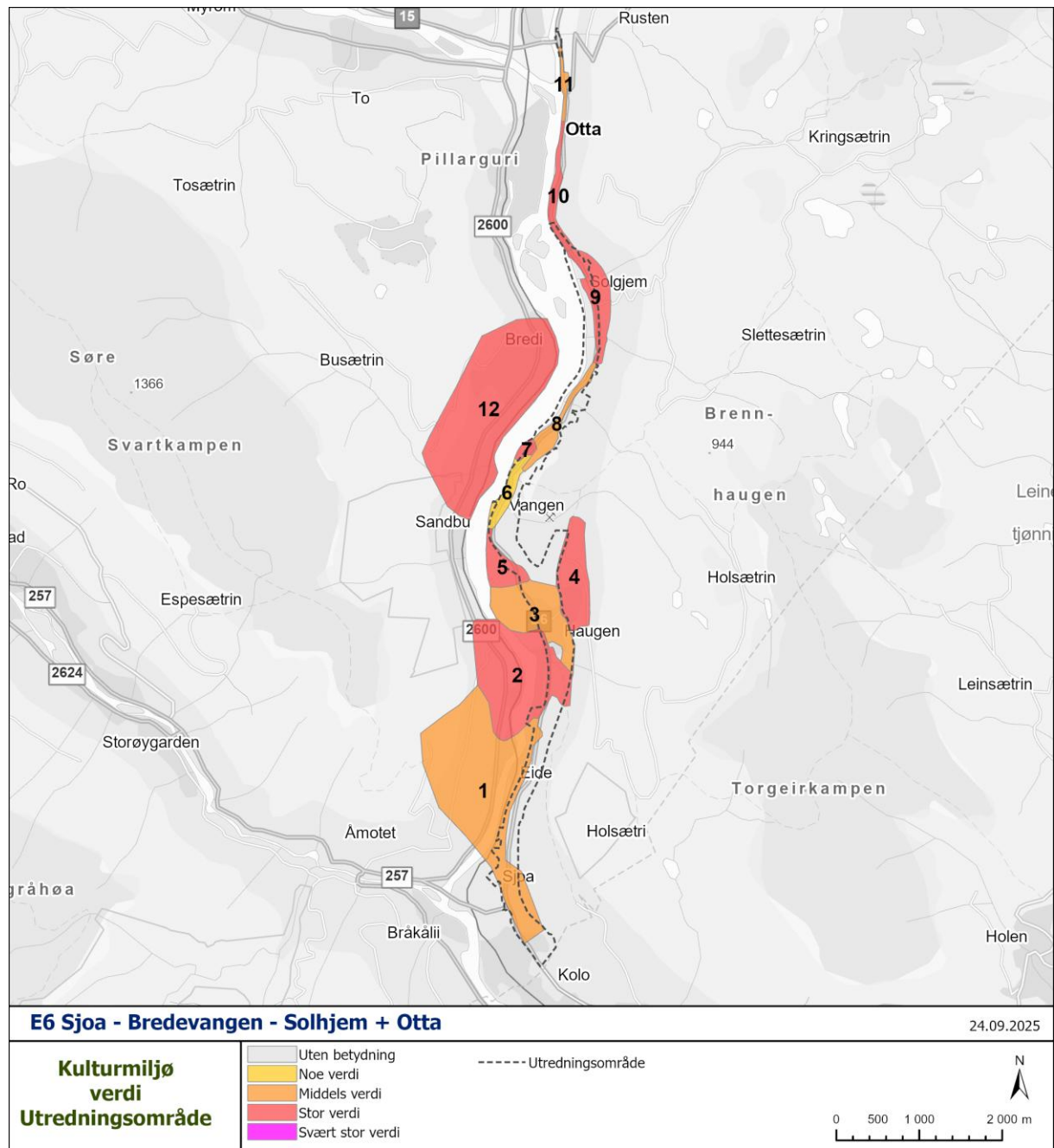
Figur 5-7. Registreringskart kulturminner på strekningen.

Registreringskartet viser kulturminner registrert i offentlige kulturminnebaser (den nasjonale kulturminnebasen Askeladden og SEFRAK-registeret) supplert med nyere tids kulturminner og Kongeveg oversendt fra Innlandet fylkeskommune samt Pilegrimsleden.

Det er generelt få automatisk fredete kulturminner på strekningen. De fleste kulturminnene i området kan knyttes til jordbruksbosetning og samferdsel fra etterreformatork tid, som bygninger og bygningsmiljø, kulturhistorisk jordbrukslandskap med bevarte jordbruksspor og delvis bevarte samferdselsminner (delstrekninger) fra ulike tidsperioder.

6 Verdivurderinger

Det er avgrenset og verdivurdert 12 delområder i influensområdet.

Figur 6-1. Verdikart kulturmiljø (oversikt) strekningen Sjøa – Otta. Kartillustrasjon: Asplan Viak.

Under følger verdivurderinger av hvert enkelt delområde:

6.1 Delområde 1, Søre og Nordre Eide

Delområde	Beskrivelse	Verdibegrunnelse
Delområde 1, Søre og Nordre Eide Ref. verdikart Verdivurdering: Middels verdi	Kulturhistorisk jordbrukslandskap med gamle gårdstun. Det er ikke kjent når gårdene ble etablert. Gårdstunet på Søre Eide omfatter et bygningsmiljø bestående av fire SEFRAC-registrerte hus fra 1800- og tidlig 1900-tallet. Tilsvarende er det fem SEFRAC-registrerte hus på Nordre Eide som utgjør et samlet kulturhistorisk bygningsmiljø fra 1700- og 1800-tallet. Kulturmiljøet omfatter også Eide sagbruk, etablert rundt 1950, jernbane-brua (Eide bru) med vakthytta fra krigens dager og et parti av Kongevegen ligger innenfor det avgrensede kulturmiljøet. Jernbanebrua ble sprengt i løpet av de første dagene av 2. verdenskrig, og gjenoppbygd på slutten av 1940-tallet. På vestsiden av Lågen ligger gårdstunene tilhørende Reset, Nordre Reset, Nedre Slåen, Øvre Slåen; alle med SEFRAC-registrerte bygninger fra 1700 til tidlig på 1900-tallet. De fleste ligger i samlede bygningsmiljø/tun, i tillegg finnes det noen enkeltstående bygninger (uthus). I kulturlandskapet innenfor kulturmiljøet er det registrert kulturminner fra nyere tid. Dette er tre rydningsrøyser (NTK47) ved Nordre Eide. Lenger sør mot Sjøa ligger 5-6 rydningsrøyser (NTK35), steingjerde (NTK44), to tufter (NTK37), steingjerde og veifar (NTK41), rydningsrøyser (NTK42) samt en mulig skytestilling (NTK33) og steinmurer i ur (NTK34). Det er tidligere gjort funn av dolk, kniv og hestesko fra yngre jernalder i forbindelse med bygging av jernbanen ved Sjøa i 1895. Funnet er gjort i nedre kant av Kongevegen langs Lågen, mellom Sjøa og Søre Eide.	Bygningsmiljøene i tunene er autentiske og i god stand. Enkelte bygninger har høy aldersverdi. I og med at bygningene er gamle, er også tunene de står i langt på vei autentiske fra da byggene ble oppført. I tillegg til bygningene er det registrert kulturminner som viser at det har vært aktivitet i området over tid. Tunene er forbundet med gamle gårdsveier. De fleste av tunene ligger i sin opprinnelige sammenheng. Særlig våningshuset og stabburet på Søre Eide har antikvarisk verdi. Samferdselsminner knyttet til jernbanen, og spesielt Eide bru har verneverdi. Gårdstunene med tilhørende kulturhistoriske jordbrukslandskap har gode kvaliteter og sammenhenger. Det er ikke kjent automatisk fredete kulturminner innenfor kulturmiljøet. Samlet utgjør dette et autentisk og godt bevart kulturmiljø med betydelig kulturhistorisk verdi. Delområde 1 Søre og Nordre Eide er vurdert til å ha middels kunnskapsverdi, middels opplevelsesverdi og stor bruksverdi. Samlet vurdering blir middels verdi.

Søre Eide, Våningshus.

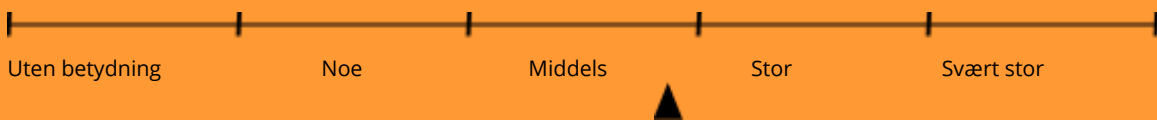

Søre Eide, smie og stabbur.

Nordre Eide

Verdi KM 1

6.2 Delområde 2, Stanviki og Varphaugen

Delområde	Beskrivelse	Verdibegrunnelse
Delområde 2, Stanviki og Varphaugen Ref. verdikart Verdivurdering: Stor verdi	Kulturhistorisk jordbrukslandskap med eldre gårdstun. Stanviki har bygnings-miljø bestående av fire SEFRAC-registrerte hus fra 1700- og 1800-tallet. På østsiden av dagens E6 står ei tørkestove (SEFRAC-registrert) og en særpreget smie (smed på Stanviki). Denne bygningen har også høy verneverdi gjennom sin funksjon som næringsbygg knyttet til gården, og som tidshistorisk arkitektur. Smia består av en eldre tømmerbygning fra	Stanviki og Varphaugen er eldre gårdstun i sin opprinnelige kulturhistoriske sammenheng. Flere av bygningene i tunene har høy antikvarisk verdi som enkeltobjekt, særlig ut fra alder og stor grad av opprinnelighet. Alderen på bygningene tilsier også at tunene er tilnærmet autentiske fra da bygningene ble oppført. Dette gir stor kunnskaps- og opplevelsesverdi.

	1800-tallet og en yngre murbygning med murte overflater og store vinduer, trolig fra tidlig 1900-tall. På Varphaugen er det åtte SEFRAK-registrerte hus som også utgjør et samlet kulturhistorisk bygningsmiljø fra 1700- og 1800-tallet. En av bygningen var opprinnelig et bedehus. To av de SEFRAK-registrerte bygningene er tilflyttet Varphaugen. Navnet indikerer dessuten et varp knyttet til veifar fra middelalderen. Det ligger en automatisk fredet hulvelokalitet øst for Stanviki. Eldre veifar knyttet til Pilegrimsleden går i lia i nordøstre del av kulturmiljøet og ned til Varphaugen, som har overnattingstilbud for pilegrimene. Traseen er avsatt med H 570 i KPA. I kulturlandskapet ligger fortsatt kulturminner fra nyere tid terrenget, som veifar/tømmerveier (NTK27, 28, 29, 30 og 32) tuft (NTK31) samt et område med undersøkte groper. Partier av Kongevegen går gjennom kulturmiljøet vest for dagens E6. I det kulturhistoriske jordbrukslandskapet på vestsiden av Lågen ligger gårdstunene Storrusti, Veslerusti, Reslykkja og Nyheim. Alle med bygningsmiljø (SEFRAK-registrert) hovedsakelig fra 1800-tallet. På Reslykkja er våningshuset tidfestet til midten av 1600-tallet. På Storrusti er det registrert en lokalitet i Kolbottåkeren bestående av brente bein og kull.	Området har til dels særpreget bebyggelse. Området vurderes til å ha stor verdi på bakgrunn av godt bevarte bygningsmiljø/tunformer og rester etter veifar fra flere epoker. Både bygningsmiljø (enkeltbygninger) og spor i kulturlandskapet viser stor tidsdybde. Det er registrert automatisk fredete kulturminner innenfor kulturmiljøet. Hensynssonen på Pilegrimsleden bør opprettholdes. Delområde 2 Stanviki og Varphaugen er vurdert til å ha stor kunnskapsverdi, stor opplevelsesverdi og stor bruksverdi. Samlet vurdering blir stor verdi.
--	---	---

Stanviki

Smie, Stanviki

Automatisk fredet hulvei, Askeladden Id 127611. Foto: Innlandet fylkeskommune.

Varphaugen

Varphaugen mot Stanviki

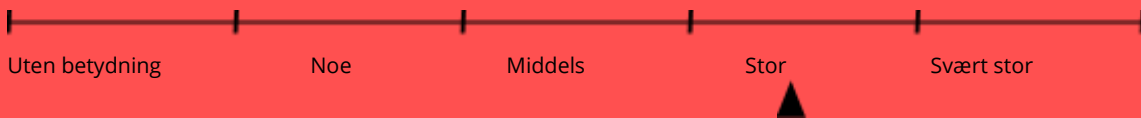

Storrusti

Reslykkja

Verdi KM 2

6.3 Delområde 3, Sigtrudsplassen, Myrvang og Stanvikranden

Delområde	Beskrivelse	Verdibegrunnelse
Delområde 3, Sigtrudsplassen, Myrvang og Stanvikranden Ref. verdikart Verdivurdering: Middels verdi	Kulturhistorisk jordbrukslandskap med gårdstun og opprinnelige husmanns-plasser. Bygningsmiljø fra 1800-tallet i tunene. Parti av Kongevegen går gjennom kulturmiljøet ved Myrvang. Det er registrert fire tufter rett ovenfor Myrvang, sannsynlig rester etter en gammel husmannsplass bestående av fire tufter (NTK16). I nærområdet er det også registrert en mindre rydningsrøys. Inntil adkomstveien til Sigtrudsplassen m.fl. er det registrert et eldre veifar og et lite felt med rydningsrøys. Det er også registrert en steingard rett ovenfor tunet på Sigtrudsplassen. Mellom Sigtrudsplassen og Stanvikranden er det to områder med rydningsrøys. Kulturminneverdiene fra nyere tid	Sigtrudsplassen vurderes til å være et unikt anlegg. Her er det flere småskala laftede hus, som i liten grad har vært endret siden oppføring. Plasseringen av disse forteller hvordan kulturlandskapet er brukt. I tillegg er det anlagt lange steinmurer ovenfor bebyggelsen samt veier som i liten grad er opparbeidet. Husene har høy antikvarisk verdi hver for seg og utgjør et samlet bygningsmiljø. Kongevegen ligger godt bevart i kulturlandskapet i et parti forbi Myrvang. Miljøet viser sammenhengen mellom husmannsgårdene utskilt fra matrikelgårdene i området.

	ligger hovedsakelig høyere oppe i det kulturhistoriske jordbrukslandskapet i området (NTK17, 18, 19, 20, 21, 22, 23 og 25).	Delområde 3 Sigtrudsplassen, Myrvang og Stanvikranden er vurdert til å ha middels til stor kunnskapsverdi, middels opplevelsesverdi og middels til stor bruksverdi. Samlet vurdering blir middels verdi.
--	--	--

Stanvikranden.

Stanvikranden.

Sigrudsplassen

Myrvang sett fra Holsetervegen (Pilegrimsleden)

Verdi KM 3

6.4 Delområde 4, Søre og Nordre Haugen, Sandbumoen

Delområde	Beskrivelse	Verdibegrunnelse
Delområde 4, Søre og Nordre Haugen, Sandbumoen Ref. verdikart Verdivurdering: Stor verdi	Kulturhistorisk jordbrukslandskap med gårdstun. Gårdstunet på Søre Haugen med bygningsmiljø er fra første del av 1800-tallet. Nordre Haugen med kulturhistorisk bygningsmiljø er fra i hovedsak første del av 1800-tallet, mens våningshus er fra siste del av 1800-tallet. Sandbumoen inngår i et sammenhengende bygningsmiljø i tunet fra 1800-tallet og inn på 1900-tallet. Her er mange kulturlandskapselementer i kulturlandskapet på og mellom gårdene, som rydningsrøyser, steingjerder, ferdselsveier og tufter. Kullgroper i skogsområdet øst for Holsetervegen.	Bygningsmiljøene i alle tunene er autentiske og i god stand. Den kulturhistoriske sammenhengen i området er lite endret. Her er et intakt kulturlandskap med få moderne inngrep. Den gamle ferdselsveien (også Pilegrimsled) fra Varphaugen/Sigtrudsplassen over moen til Sandbumoen ligger fint og opprinnelig i kulturlandskapet, særlig på strekningen gjennom skogen fra Nordre Haugen til Sandbumoen. Kulturmiljøet ligger høyt og fritt oppe i lia. Delområde 4 Søre og Nordre Haugen, Sandbumoen er vurdert til å ha stor kunnskapsverdi, stor opplevelsesverdi og stor bruksverdi. Samlet vurdering blir stor verdi .

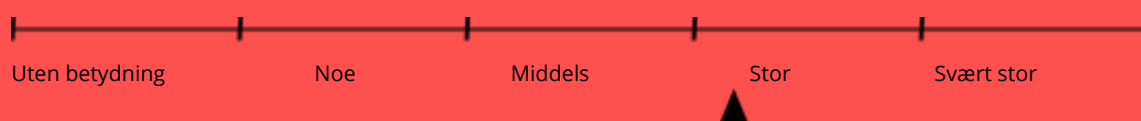

Sandbumoen

Søre Haugen

Verdi KM 4

6.5 Delområde 5, Ny-Sandbu

Delområde	Beskrivelse	Verdibegrunnelse
Delområde 5, Ny-Sandbu Ref. verdikart Verdivurdering: Stor verdi	På Ny-Sandbu er fem hus SEFRAK-registrert. På vestsiden av dagens E6 ligger et stabbur som skal være oppført på 1800-tallet. Videre skal et våningshus være oppført i løpet av fjerde kvartal av 1700-tallet. På østsiden av E6 ligger et eldhus lengst nord. Videre ligger ei tørkestove og ei smie, begge er registrert som oppført i andre kvartal av 1800-tallet. Disse ble flyttet hit etter siste utvidelse av E6. En strekning av Kongevegen ligger fra Myrvang til Ny-Sandbu, og er i bruk som traktorvei/ gårdsvei i utkanten av jordet nordøst for E6. Øst for Kongevegen ligger også 2-3 rydningsrøyser fra nyere tid (NTK15). På Ny-Sandbu er det tidligere gjort funn gravfunn (pilspisser og sverd) fra vikingtid i gravhauger på gården.	Flere av bygningene på Ny-Sandbu har høy antikvarisk verdi som enkeltobjekt. Samlet utgjør de et bygningsmiljø med høy verneverdi, særlig ut fra alder og at bygningene er lite endret. Området har til dels særpreget bebyggelse, og godt bevarte gårdstun. Området har spor etter ferdsel gjennom mange århundrer. Området vurderes til å ha stor verdi på bakgrunn av godt bevart bygningsmiljø/ tunform og rester etter veifar fra flere epoker. Dagens E6 går tett på tunet og bryter sammenhengen noe. Ved tunet går Kongevegen inn på samme trase som dagens E6. Delområde 5 Ny-Sandbu er vurdert til å stor kunnskapsverdi, stor opplevelsesverdi og stor bruksverdi. Samlet vurdering blir stor verdi.

Deler av bevart strekning av Kongeveg på Ny-Sandbu. Foto: Innlandet fylkeskommune.

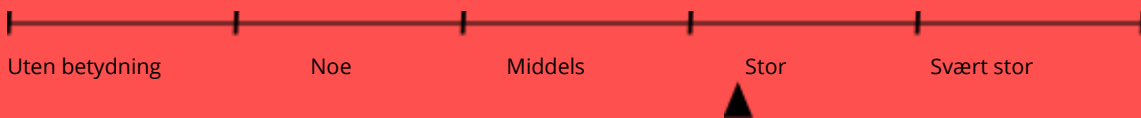

Ny-Sandbu. Bygninger som tidligere er flyttet hit.

Ny-Sandbu

Verdi KM 5

6.6 Delområde 6, Sandbuvangen - Melemshaugen

Delområde	Beskrivelse	Verdibegrunnelse
Delområde 6, Sandbuvangen – Melemshaugen Ref. verdikart Verdivurdering: Noe verdi	På Sandbuvangen er to hus SEFRAK-registrert. På østsiden av dagens E6 ligger et våningshus og låve som skal være oppført på siste halvdel av 1800-tallet. Sør for Sandbuvangen, i tunet nærmest eksisterende masseuttak, står et bolighus oppført i andre kvartal på 1700-tallet. Nord for Sandbuvangen er det registrert to kulturminnelokaliteter fra nyere tid. Dette er et område med seks rydningsrøyser, en mulig tuft og et kort veistykke (NTK12) samt en husmanns-plass (NTK13) bestående av åtte tufter som ligger spredt i hellingen ned mot dagens E6. Ved den øverste tuften ligger en tilvirket steinhelle av kleber. I tunet på Melemshaugen står det fire SEFRAK-registrerte hus. Dette er to låver og	Flere av bygningene på Sandbuvangen og Melemshaugen har antikvarisk verdi som enkeltobjekt. Samlet utgjør det et bygningsmiljø med verneverdi. Området har delvis bevarte gårdstun, og her er rester etter husmannsplasser og ferdsel gjennom mange århundrer. Nyere inngrep, som boligfelt, veier, næringsområder og masseuttak trekker ned verdien. Området vurderes til å ha noe verdi (mot middels) på bakgrunn av bevart bygningsmiljø/ tunform og rester etter husmannsplass og veifar. Dagens E6 går tett på Sandbuvangen og bryter den

	stall uten informasjon om alder samt et stabbur fra 1900-tallet. Kongevegen ligger gjennom hele kulturmiljøet i samme trasé som dagens E6.	kulturhistoriske sammenhengen noe. Delområde 6 Melemshaugen er vurdert til å noe til middels kunnskapsverdi, noe opplevelsesverdi og noe til middels bruksverdi. Samlet vurdering blir noe verdi .
--	--	--

Sandbuvangen

Verdi KM 6

6.7 Delområde 7, Vangen

Delområde	Beskrivelse	Verdibegrunnelse
Delområde 7, Vangen Ref. verdikart Verdivurdering: Stor verdi	På Vangen er 12 hus SEFRAK-registrert, fordelt på to tun; g/bnr. 315/2 og 3. På østsiden av dagens E6 ligger tunet på Vangen bruk nr. 2. Her står bolighus, stabbur, stall (sauehus), stall (do), fjøs, låve og eldhus som alle skal være oppført på siste halvdel av 1700-tallet. Gårdens smie fra samme tid ligger helt nede på kanten mot Lågen. Her står også flere eldre campinghytter. I tunet på Vangen bruk nr. 3, på vestsiden av E6, står et	Flere av bygningene på Vangen har høy antikvarisk verdi som enkeltobjekt. Samlet utgjør de et bygningsmiljø med stor verneverdi, særlig ut fra høy alder og at bygningene og tunområdet er lite endret. Dette gjelder spesielt bygningsmiljøet på bruk nr. 2. Området har særpreget bebyggelse, og godt bevarte gårdstun og spor etter ferdsel og tidlig turisme

	våningshus, campinghytte (nr. 8) begge fra siste del av 1700-tallet. En opprinnelig låve fra samme tid ser ut til å være revet. I tunet står det også et stabbur fra slutten av 1800-tallet. På den nærmeste innmarken mellom tunet og Lågen er det campingplass med både eldre og nyere campinghytter. Kongevegen går gjennom kulturmiljøet i samme trasé som dagens E6.	gjennom mange århundrer. Området vurderes til å ha stor verdi på bakgrunn av godt bevart bygningsmiljø/ tunform og rester etter veifar fra flere epoker. Dagens E6 går tett på tunet og bryter sammenhengen noe. Tunene er omgitt av kulturhistorisk jordbrukslandskap med gode kvaliteter. Delområde 7 Vangen er vurdert til å ha stor kunnskapsverdi, stor opplevelsesverdi og stor bruksverdi. Samlet vurdering blir stor verdi.
--	--	--

Vangen sett fra Melum på vestsiden av Lågen.

Vangen g/bnr. 315/3

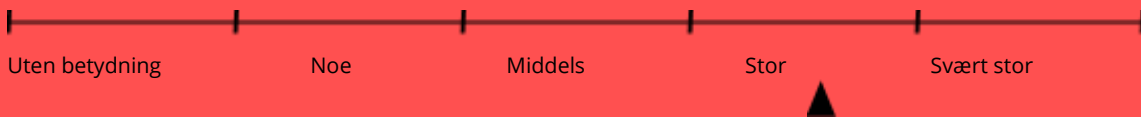
Vangen g/bnr. 315/2

Campingplass og smien til Vangen g/bnr. 315/2.

Verdi KM 7

6.8 Delområde 8, Lykkja - Bredevangen

Delområde	Beskrivelse	Verdibegrunnelse
Delområde 8, Lykkja - Bredevangen Ref. verdikart Verdivurdering: Middels verdi	I tunet på Lykkja (Mæhlumsløkka) står kun ett av i alt fem SEFRAK-registrerte hus. Dette er et stabbur fra siste del av 1800-tallet. De fire andre bygningene fra 1800-tallet og tidlig 1900-tall (fjøs, låve, stall og hytte) ser ut til å være revet eller flyttet. Sør for Lykkja er det registrert tre kulturminnelokaliteter fra nyere tid. Dette er en eldre vei med mur i ytterkanten (NTK9), et lite felt med rydningsrøyser (NTK10) og en tuft med tørrmur på 4x5 meter (NTK11). Ved Sel sykehjem står fortsatt det som ble bygd som administrasjonsbygget til Bredebygden fengsel i 1865 (Id 269458-0). Bygningen har regional verneverdi. På gårdstunet	Bygninger i tunene på Lykkja og Bredevangen har antikvarisk verdi som enkeltobjekt. Administrasjonsbygget til Bredebygden fengsel er vurdert til å ha høy identitets- og symbol-verdi for lokalsamfunnet. Selv om cellebygningen er revet er dette et godt bevart og representativt bygg for de typetegnede standardfengslene som ble bygd mange steder i denne perioden. I kjelleren finnes fremdeles en intakt celle/isolat Samlet vurderes kulturmiljøet til middels verdi, der administrasjons-bygningen

	Bredevangen, like øst for dagens E6, er låven fra tidlig på 1900-tallet SEFRAK-registrert. Eiendommen Lauvvang/Kristenlykkja er fra første halvdel av 1900-tallet. Kongevegen går gjennom kulturmiljøet i samme trasé som dagens E6.	trekker opp verdien for kulturmiljøet. Delområde 8 Lykkja - Bredevangen er vurdert til å ha stor kunnskapsverdi, middels opplevelsesverdi og middels bruksverdi. Samlet vurdering blir middels verdi.
--	---	--

Administrasjonsbygget til Bredevangen fengsel. Kilde: Google maps.

Bredevangen. Kilde: Google maps.

Verdi KM 8

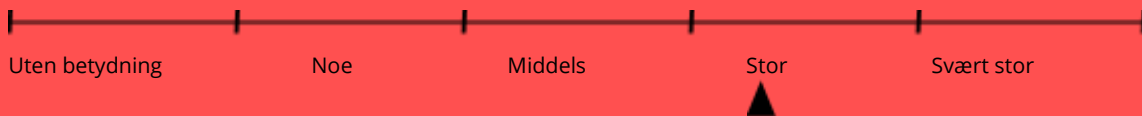
6.9 Delområde 9, Vangen – Åtun - Solhjem

Delområde	Beskrivelse	Verdibegrunnelse
Delområde 9, Vangen – Åtun - Solhjem Ref. verdikart Verdivurdering: Stor verdi	Tunene på Søre og Nordre Vangen ligger tett sammen på begge sider av Vangsåi som renner gjennom tunområdet. Det er ni SEFRAK-registrert hus i tunene. På Søre Vangen står stabbur og skåle (ingen informasjon om alder). Våningshuset på Nordre Vangen er opplyst å være fra tidlig på 1600-tallet. Videre er her SEFRAK-registrert stabbur, grisehus, smie, eldhus, stall og låve, alle uten informasjon om alder. Et våningshus (førrådsstuggu) er fra tidlig på 1900-tallet. Sør for tunet er det registrert tre kulturminnelokaliteter fra nyere tid. Dette er en vannvei i vannrenne (NTK6) der det tidligere var vanningsplass for hester etter Kongevegen. Kongevegen har ved Søre Vangen skilt seg fra dagens E6 og gått opp gjennom tunet og videre nordover i bakkant av tunene oppe i kulturbeite. Kongevegen er godt bevart på strekningen fra Søre Vangen til Solhjem lengst nord i kulturmiljøet. Ovenfor tunet og frem mot elven er det bevart et oppmuret veistykke (NTK7). I lien sør for tunet er det også et lite felt med større rydningsrøyser (NTK8). På Åtun, nord i kulturmiljøet, ligger Solhjem skule fra ca. 1876. Skolen er i bruk til møter og tilstelninger i kretsen.	Flere av bygningene på Søre og Nordre Vangen har høy antikvarisk verdi som enkeltobjekt. Samlet utgjør de et bygningsmiljø med høy verneverdi, særlig ut fra alder og at bygningene er lite endret. En av bygningene i tunet er fra første del av 1600-tallet og trolig automatisk fredet på bakgrunn av alder. Området har til dels særpreget bebyggelse, og godt bevarte gårdstun og skole med spor etter ferdsel gjennom mange århundrer. Området vurderes til å ha stor verdi på bakgrunn av godt bevart bygningsmiljø/ tunform, Kongeveg og rester etter andre veifar fra flere epoker. Hele bygningsmiljøet bør reguleres til hensynssone etter pbl § 12-6 bokstav c med tilhørende bestemmelser om bevaring av kulturminne/ kulturmiljø til sonen etter §12-7 nr. 6. Delområde 9 Vangen – Åtun – Solhjem er vurdert til å ha stor kunnskapsverdi, stor opplevelsesverdi og stor bruksverdi. Samlet vurdering blir stor verdi .

Solhjem skule på Åtun. Kilde: Bredebygden Lokalhistoriske Selskap.

Verdi KM 9

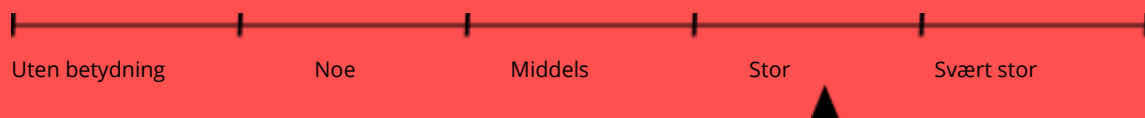
6.10 Delområde 10, Kringenstøttene - Kongevegen

Delområde	Beskrivelse	Verdibegrunnelse
Delområde 10, Kringenstøttene - Kongevegen Ref. verdikart Verdivurdering: Stor verdi	Kringenstøttene er minnesmerker reist til ære for slaget ved Kringen, som fant sted 26. august 1612 nær Otta i Gudbrandsdalen. Den første støtta ble reist i 1908, på 300-årsdagen for slaget. Det finnes også flere minnesmerker og steder knyttet til hendelsen i området, som samlet omtales "Kringenstøttene". På strekningen finnes også bevart strekning av Kongevegen og flere kulturminnelokaliteter fra nyere tid; område med murer og en tuft ved Kringen (NTK2), veistykke (NTK3), mur/voll (NTK4), tuft (NTK5) og murer og røyser, trolig rydningsrøyser (NTK 18).	Kulturmiljøet er knyttet til en regional og nasjonal historisk hendelse Kongevegen og kulturmiljøet rundt slagstedet på Kringen vurderes derfor til å være av regional og nasjonal interesse med stor verdi. Delområde 10 Kringenstøttene - Kongevegen er vurdert til å ha stor kunnskapsverdi, stor opplevelsesverdi og stor bruksverdi. Samlet vurdering blir stor verdi .

Kringenstøtten, Digitalt Museum.

Verdi KM 10

6.11 Delområde 11, Kongevegen

Delområde	Beskrivelse	Verdibegrunnelse
Delområde 11, Kongevegen Ref. verdikart Verdivurdering: Middels verdi	En strekning av Kongevegen ligger bevart innenfor kulturmiljøet, både i terrenget og som del av eksisterende veier (Kongevegen, Blekastad og Rondanevegen) øst for E6 og vest for boligfeltet. På Blekastad ligger det en tuft fra nyere tid (NTK 1), oppmurt med tørrmur med åpning til ildsted i mur.	Kulturmiljøet har spor etter ferdsel gjennom mange århundrer. Området vurderes til å ha middels verdi på bakgrunn av bevarte strekninger av Kongeveg og boligtuft fra nyere tid. Den historiske veilinjen er delvis opprettholdt. Delområde 11 Kongevegen er vurdert til å ha middels kunnskapsverdi, noe til middels opplevelsesverdi og middels bruksverdi. Samlet vurdering blir middels verdi .

Verdi KM 11

6.12 Delområde 12, Melem – Bredi

Delområde	Beskrivelse	Verdibegrunnelse
Delområde 12, Melem - Bredi Ref. verdikart Verdivurdering	Innenfor det samlede kulturmiljøet ligger det 34 SEFRAK-registrerte hus fordelt på gårdstunene Buflåten, Gammelsandbu, Melem, Nedre Bu, Øvre Bu, Ekra og Bredi. På Nordre Bredi er det registrert et våningshus (stugu) fra tidlig på 1800-tallet. På Søre Bredi; Stabbur fra 1700-tallet og smie. Ekra; Stugu fra tidlig på 1600-tallet, stabbur fra tidlig på 1800-tallet, låve og smie. Nedre Bu; Løe fra siste del av 1700-tallet samt forråds-bygning, driftsbygning og smie fra første halvdel av 1800-tallet, våningshus, stabbur og eldhus fra siste halvdel av	Flere av bygningene på Buflåten, Gammelsandbu, Melem, Nedre Bu, Øvre Bu, Ekra og Bredi har høy antikvarisk verdi som enkeltobjekt og bygningsmiljø. Samlet utgjør enkeltobjektene flere bygningsmiljø med stor verneverdi, særlig ut fra alder og at bygningene er lite endret. Området har til dels særpreget bebyggelse og godt bevarte gårdstun, samt har spor etter ferdsel gjennom mange århundrer. Det kulturhistoriske

	1800-tallet samt sauefjøs/stall fra 1900-tallet. Ei vedskåle har ingen informasjon om alder. Øvre Bu; Stugu, stall/forhus, stabbur og sauefjøs/grisehus fra første halvdel av 1700-tallet. Eldhus med aurbu i kjeller fra siste del av 1700-tallet samt fjøs fra siste halvdel av 1800-tallet (revet). Melem; Våningshus fra første halvdel av 1700-tallet. To våningshus og to stabbur fra første del av 1800-tallet samt en smie uten informasjon om alder. Gammelsandbu har et noe yngre bygningsmiljø; Fjøs, stabbur/skåle, låve/stall, smie/tørkestove og sauehus (revet), alle fra siste del av 1800-tallet. I det kulturhistoriske jordbrukslandskapet knyttet til gårdstunene er det kjent mange automatisk freda kulturminne-lokaliteter. Disse er i hovedsak knyttet til Bredi. Her også registrert bosetningsspor fra jernalder og kirkested fra middelalder nede i tunområdet. Et gravfelt og gravminner er lokalisert høyere oppe i terrenget. Gravfeltet Breden (Id 70838) består av fire gravrøyser fra jernalder (rundrøyser med diameter 7-10 meter. Høyde 0,5-2 meter.) Gravfeltet har utsikt over Lågen. Gravminne Breden (Id 3651-1) er en gravhaug fra jernalder (rundhaug med diameter 12 meter, høyde 0,5-0,75 meter.) Den er noe utpløyd, og har utsikt over Lågen. Gravhaug Nord-Lykkja (Id. 3650-1). Oval gravhaug fra jernalder. Lengde 14 meter, bredde 12 meter. Høyde opp til 2 meter. Gravhaugen er tilrettelagt med sti og informasjonsskilt. Utsikt mot Lågen og Bredevanglia. Gravminne Breden (Id. 12989-1). Rundhaug fra jernalder (diameter 10	jordbrukslandskapet har stor tidsdybde, med flere gravfelt, gravminner og bosetningsområder fra jernalderen samt et kirkested fra middelalder på Bredi. Området vurderes til å ha stor verdi på bakgrunn av godt bevart bygningsmiljø/ tunform, kulturlandskap med mange fornminner, kirkegårdslokalitet og rester etter veifar fra flere epoker. Kulturmiljøet ligger på vestsiden av Lågen. Dagens E6 og ny E6 ligger på østsiden av Lågen. Delområde 12 Melem - Bredi er vurdert til å ha stor kunnskapsverdi, stor opplevelsesverdi og stor bruksverdi. Samlet vurdering blir stor verdi.
--	--	--

	meter, opp til 2,5 meter høy). Utsikt mot Lågen og Bredevangslia. Tett på, og delvis inn i tunet på Søre Bredi ligger en kirkegårdslokalitet fra middelalder (Id. 33097). Under pløying og ved etablering av jernbanen like sør for gården er det gjentatte ganger funnet større forekomster av menneskebein. Om våren, før tilsåing, skal man kunne se spor som tyder på at det har stått en bygning (kirketuft) på stedet. Beinrestene er nå gravd ned i fellesgrav øst for jernbanelinjen, like ved en gammel smie. Breden kirke er nevnt med prest i 1333. Trolig reist som kongelig kapell av Håkon Håkonsson. Breden var krongods på 1590-tallet, og er nevnt i flere av kongesagaene. På jordet like sør for kirkegårdslokaliteten er det registrert mange funnsteder som tyder på et større sammenhengende bosetning- og aktivitetsområde fra jernalder og middelalder. Av gjenstandsfunnene kan nevnes; vektlodd, beltekrok, fingerbøl, ring, spenner, signet, nøkkel, mynter, pilspiss, likearmet spenne, ringspenne, sølvring, m.m. Også høyere oppe i terrenget, mot Ekra, er det gjort gjenstandsfunn fra jernalder og middelalder.	
		
Bredi		

Gravhaugene på Bredi

Gammelsandbu sett mot Ny-Sandbu på østsiden av Lågen

Øvre Bu

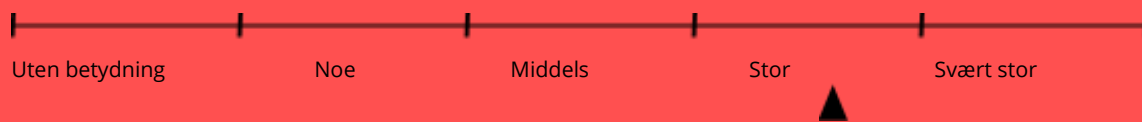

Ekra

Melem.

Verdi KM 12

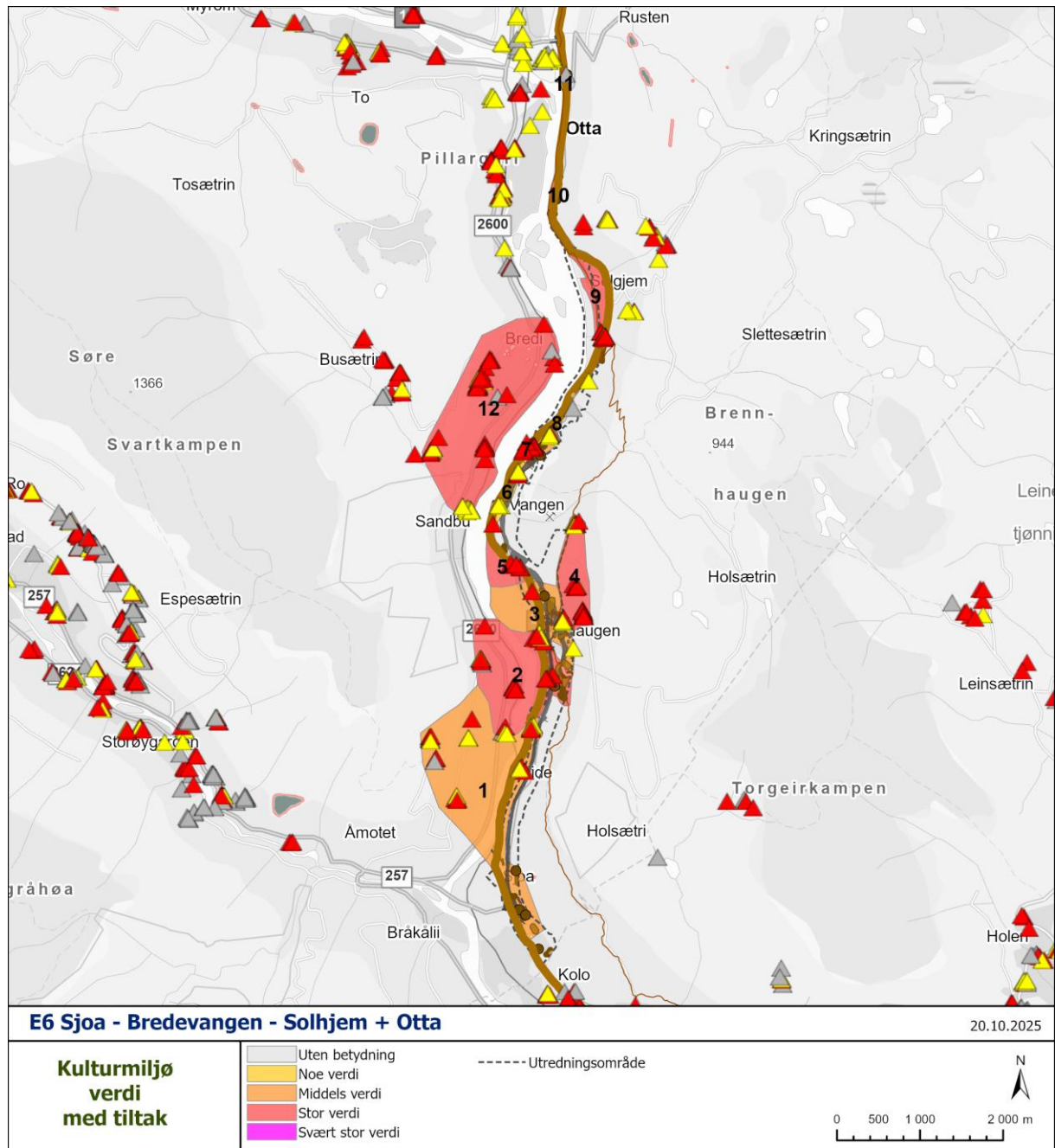

7 Vurdering av påvirkning og konsekvens

I dette kapitlet vurderes påvirkning og konsekvens. Påvirkning er et uttrykk for endringer som tiltaket vil medføre på det avgrensede delområdet. Vurderinger av påvirkning blir relatert til den ferdig etablerte situasjonen. Vurderingene tar utgangspunkt i direkte inngrep/arealbeslag, nærvirkninger (fysiske og visuelle), visuell fjernvirkning, tiltakets utforming og muligheter for videre bruk av kulturmiljøet. Med utgangspunkt i verdi og påvirkning blir konsekvensen for det enkelte kulturmiljø/delområde fastsatt. Konsekvensen for hvert delområde kommer fram ved å sammenholde verdivurderingen med vurderingen av tiltakets påvirkning. Alle konsekvensvurderinger av delområder er grunnlagt av fagutredninger, og eventuell usikkerhet som er relevante er beskrevet. Konsekvensutredningen belyser både fjern- og nærvirkning som følge av landskapsendringer innenfor influensområdet til ny E6.

Flere verneverdige bygninger langs traseen blir berørt. Verneverdige bygninger på Ny-Sandbu, Mæhlumshaugen og Åstelykkja ble vurdert for flytting i tidligere reguleringsplan. I vurdering av påvirkning og konsekvens under kommer status for de bygningene som tidligere er vurdert for flytting og krysset ut (i konflikt med tiltaket) i reguleringsplaner frem. Det er utarbeidet bestemmelser om at vilkåret for bruk av et areal er flytting av bygninger, og at bygningene må flyttes på en måte som sikrer verneverdien i bygningene. Av bestemmelsene fremgår det at metode for flytting og ny plassering skal gjøres i samråd med Innlandet fylkeskommune.

I vurderingene av nær- og fjernvirkningene vises det også til illustrasjoner i fagnotat Landskapsbilde. Visualiseringer og utsnitt fra modell er også lagt til grunn for vurderingene av påvirkning for kulturmiljø under.

Figur 7-1. Verdikart kulturmiljø (oversikt) med tiltaket strekningen Sjøa – Otta. Kartillustrasjon: Asplan Viak.

For detaljerte kart over delområder (kulturmiljø) med tiltak vises det til vedlegg 1-12.

7.1 Delområde 1, Søre og Nordre Eide

Delområde 1, Søre og Nordre Eide				
Middels verdi				
Alternativ	Beskrivelse	Påvirkning	Konsekvens	Forklaring / usikkerhet
1c	Ingen direkte konflikter med automatisk freda kulturminner.	Noe forringet	(-)	Usikkerhet knyttet til tiltak

	Tiltaket er i direkte konflikt med tre rydningsrøyser fra etterreformatorisk tid (NTK47) ved Nordre Eide. Lenger sør mot Sjøa blir 5-6 rydningsrøyser (NTK35) og et steingjerde (NTK44) direkte berørt. Disse to lokalitetene fra nyere tid er delvis berørt av tidligere anleggsarbeid i området. Det vil bli nærføring til to tufter (NTK37), steingjerde og veifar (NTK41) og rydningsrøyser (NTK42). En mulig skytestilling (NTK33) og steinmurer i ur (NTK34) ligger i større avstand til tiltaket. Nytt veianlegg vil få nærføring til verneverdige bygningsmiljø i gårdstunene på Søre og Nordre Eide, men utvidelsen av veianlegget skjer på østsiden av dagens E6. For gårdstunene i det kulturhistoriske jordbrukslandskapet på vestsiden av Lågen (Slåen, Reset) vil det bli noe negativ visuell fjernvirkning, først og fremst knyttet til en bredere veikorridor og høyere skjæringer. Bevarte delstrekninger av Kongeveg fra Sjøa og opp langs Lågens østside blir ikke berørt direkte, men tiltaket vil splitte opp det kulturhistoriske landskapet og reduserer lesbarheten noe.			og arealbeslag i anleggs-gjennomføringen. Usikkerhet knyttet til detaljering og visuell påvirkning
1i	Som 1c. Noe mer nær- og fjernvirkning som følge at veianlegget ligger høyere i terrenget opp mot Stanvikranden.	Noe forringet	(-)	Usikkerhet knyttet til tiltak og arealbeslag i anleggs-gjennomføringen. Usikkerhet knyttet til detaljering og visuell påvirkning

7.2 Delområde 2, Stanviki og Varphaugen

Delområde 2, Stanviki og Varphaugen				
Stor verdi				
Alternativ	Beskrivelse	Påvirkning	Konsekvens	Forklaring / usikkerhet
1c	Ingen direkte konflikter med automatisk freda kulturminner. Arealbeslag og direkte konflikt med SEFRAK-registrert bygning (tørkestove) på østsiden av E6 ved Stanviki som må rives og/eller flyttes. Alternativet berører ikke automatisk freda kulturminner direkte. Lokalteter med nyere tids kulturminner ligger høyere i terrenget øst for tiltaket, og blir ikke berørt direkte. Tiltaket vil få nærføring til gårdstunene på Stanviki og Varphaugen som begge er kulturmiljø med stor verdi. Alternativet går i korridor som i dagens situasjon, men legges på østsiden av dagens E6 som blir lokalvei. Arealbeslag kommer derfor ikke nærmere tunene med høyest verdi enn i dagens situasjon. For gårdstunene i det kulturhistoriske jordbrukslandskapet på vestsiden av Lågen (Roheim, Veslerusti, Reslykkja, Nyheim) vil det bli noe negativ visuell fjernvirkning, først og fremst knyttet til en bredere veikorridor og høyere skjæringer. Bevarte delstrekninger av Kongevegen blir ikke berørt innenfor kulturmiljøet. Tiltaket vil splitte opp det kulturhistoriske landskapet og reduserer lesbarheten noe.	Noe forringet	(-)	Usikkerhet knyttet til tiltak og arealbeslag i anleggs-gjennomføringen. Usikkerhet knyttet til detaljering og visuell påvirkning
1i	Innenfor delområde 2, med stor verdi, vil automatisk freda veianlegg/hulvei (Askeladden Id 127611) bli direkte berørt	Forringet	(- - -)	Usikkerhet knyttet til tiltak og arealbeslag i anleggs-

	gjennom arealbeslag. Lokalt vil gå tapt. Også flere kulturminnelokaliteter fra nyere tid (etterreformatoriske) vil gå tapt som følge av arealbeslag og direkte konflikt. Dette gjelder tuft (NTK31) og to parallelle veifar (NTK28). I tillegg blir den sammenhengende Pilegrimsleden, der den går i gammelt veifar, brutt i forlengelsen av den automatisk freda hulveggen innenfor delområde 2. Et større område med undersøkte groper blir delvis berørt av alternativet. Veifar (NTK27), som trolig er en fortsettelse på NTK28, kommer delvis innenfor anleggsbeltet og blir berørt.			gjennomføringen. Usikkerhet knyttet til detaljering og visuell påvirkning
--	--	--	--	---

7.3 Delområde 3, Sigtrudsplassen, Myrvang og Stanvikranden

Delområde 3, Sigtrudsplassen, Myrvang og Stanvikranden				
Middels verdi				
Alternativ	Beskrivelse	Påvirkning	Konsekvens	Forklaring / usikkerhet
1c	Ingen direkte konflikter med automatisk freda kulturminner. Arealbeslag og direkte konflikt med rydningsrøys (NTK17) og fire tufter etter en husmannsplass (NTK16) og en tuft, åker og noen rydningsrøyser (NTK22). Kulturbeite med mur og røyser, trolig rydningsrøyser (NTK18), blir delvis berørt direkte. Bevarte delstrekninger av Kongeveg blir ikke berørt innenfor kulturmiljøet. Ny E6 med kryssløsning ved Randageilen vil ha negativ visuell nærvirkning for Sigtrudsplassen med autentisk og verneverdig bygningsmiljø fra siste del av 1800-tallet.	Noe forringet	(-)	Usikkerhet knyttet til tiltak og arealbeslag i anleggs-gjennomføringen. Usikkerhet knyttet til detaljering og visuell påvirkning.

	Nærføring også til kulturminneverdier fra nyere tid i det kulturhistoriske jordbrukslandskapet i området. Dette er område med undersøkte groper, eldre veifar i skog, dels med mur i ytre kant (NTK19), steingjerde (NTK20), 4-5 rydningsrøyser i beitemark (NTK21), 2-3 rydningsrøyser (NTK23) og 2-3 rydningsrøyser, oppmuringer og veifar (NTK25). Stanvikranden med SEFRAK-registrert bolighus fra siste del av 1800-tallet og Myrvang med SEFRAK-registrert låve blir også negativt visuelt påvirket av tiltaket. Holsetervegen, som er et eldre veifar, blir berørt i nedre del mot Gudbrandsdalsvegen. Splitter noe opp det kulturhistoriske landskapet og reduserer lesbarheten noe.			
1i	Delområde 3, blir i stor grad påvirket negativt. Et område med undersøkte groper vil gå tapt som følge av arealbeslag, et annet område med undersøkte groper vil bli delvis berørt. Nærføring til Stanvikranden med SEFRAK-registrert bolighus fra siste del av 1800-tallet i tunet. Tre rydningsrøyser (NTK23) kommer delvis innenfor anleggsbeltet. Randageilen og kulturminnelokaliteten med 2-3 rydningsrøyser, to parallelle oppmuringer og veifar (NTK25) blir direkte berørt av arealbeslag. Det samme gjelder eldre veifar i skog, dels med mur i ytre kant (NTK19), kulturbeite med 4-5 rydningsrøyser (NTK21), kulturbeite med murer og røyser, trolig rydningsrøyser (NTK18), rydningsrøys (NTK17)	Sterkt forringet	(- - -)	Usikkerhet knyttet til tiltak og arealbeslag i anleggs-gjennomføringen. Usikkerhet knyttet til detaljering og visuell påvirkning.

	og fire tufter etter en husmannsplass (NTK16). Alternativet går tett på og gir stor negativ nærføring (trolig direkte konflikt i anleggs-fasen) med Sigtrudplassen med SEFRAK-registrert bygningsmiljø fra siste del av 1800-tallet. Kokhuset har ukjent byggeår og er meldepliktig, jf. kml § 25. Tiltak tett på tunet vil føre til både redusert verdi og bruksmuligheter for det autentiske tunmiljøet. Pilegrimsleden som følger Holsetervegen blir brutt. Delområde 3 vil bli sterkt forringet av store skjæringer og fyllinger gjennom et i dag sårbart og lite berørt kulturhistorisk landskap, og medfører i tillegg visuell fjernvirkning, også fra kulturmiljø på vestsiden av Lågen.			
--	--	--	--	--

7.4 Delområde 4, Søre og Nordre Haugen, Sandbumoen

Delområde 4, Søre og Nordre Haugen, Sandbumoen				
Stor verdi				
Alternativ	Beskrivelse	Påvirkning	Konsekvens	Forklaring / usikkerhet
1c	Ingen direkte konflikter med automatisk freda kulturminner eller kulturminner fra nyere tid. Det kulturhistoriske jordbrukslandskapet med gårdstunene Søre og Nordre Haugen og Sandbumoen ligger høyt i terrenget ovenfor ny E6. Holsetervegen (også pilegrimsled) er et eldre veifar som går over moen, ligger i nedre og vestre del av kulturmiljøet. Tiltaket ligger i helhet utenfor kulturmiljøet, men kommer noe nærmere og høyere opp i terrenget. Dette gir noe negativ visuell nær- og	Noe forringet	(-)	Usikkerhet knyttet til detaljering og visuell påvirkning.

	fjernvirkning for kulturmiljøet, først fremst knyttet til en bredere veikorridor og at veianlegget kommer høyere opp i terrenget med høye skjæringer og fyllinger. Splitter noe opp det kulturhistoriske landskapet og reduserer lesbarheten noe.			
1i	Ingen direkte konflikter med automatisk freda kulturminner eller kulturminner fra nyere tid. Alternativet vil medføre nærføring og negativ visuell påvirkning samt økt støy ettersom alternativet ligger høyere oppe i det kulturhistoriske jordbrukslandskapet. Veianlegget blir et nytt stort inngrep i kulturlandskapet løsrevet fra dagens E6, og forringer verdien for kulturmiljøet betydelig.	Forringet	(- -)	Usikkerhet knyttet til detaljering og visuell påvirkning.

7.5 Delområde 5, Ny-Sandbu

Delområde 5, Ny-Sandbu				
Stor verdi				
Alternativ	Beskrivelse	Påvirkning	Konsekvens	Forklaring / usikkerhet
1c	Ingen direkte konflikter med automatisk freda kulturminner. For Ny-Sandbu med stor verdi vil det bli arealbeslag og direkte konflikt med parsell av Kongevegen, SEFRAK-registrerte bygninger (smie, tørkestove og eldhus) fra første halvdel av 1800-tallet, og 2-3 rydningsrøyser (NTK15). Gårdstunet med bygningsmiljø tilbake til 1700-tallet vil bli negativt visuelt påvirket av høy skjæring og fylling siden ny E6 ligger høyere i terrenget. Dagens E6 går rett ved tunet og blir lokalvei. Det blir derfor redusert trafikk og støy nærmest tunet med verneverdig bygningsmiljø.	Forringet	(- -)	Usikkerhet knyttet til tiltak og arealbeslag i anleggs-gjennomføringen. Usikkerhet knyttet til detaljering og visuell påvirkning

	Splitter opp det kulturhistoriske landskapet og reduserer lesbarheten. Tiltaket reduserer verdien av kulturmiljøet og bidrar til å svekke sammenhenger og forbindelseslinjer i kulturlandskapet.			
1i	Som 1c.	Forringet	(- -)	Usikkerhet knyttet til tiltak og arealbeslag i anleggs-gjennomføringen. Usikkerhet knyttet til detaljering og visuell påvirkning

7.6 Delområde 6, Sandbuvangen - Melemshaugen

Delområde 6, Sandbuvangen - Melemshaugen				
Noe verdi				
Alternativ	Beskrivelse	Påvirkning	Konsekvens	Forklaring / usikkerhet
1c	Ingen direkte konflikter med automatisk freda kulturminner. For Sandbuvangen - Melemshaugen med noe verdi vil det bli arealbeslag og direkte konflikt med SEFRAK-registrerte bygninger (to løer og stall) i tunet på Melemshaugen, og område med 6 rydningsrøyser, mulig tuft og veistykke (NTK12) og en husmannsplass bestående av 8 tufter (NTK13). Gårdstunet med bygningsmiljø tilbake til 1800-tallet og tidlig 1900-tall vil bli negativt visuelt påvirket av høy skjæring og fylling siden ny E6 ligger høyere i terrenget like øst for tunet. Dagens E6 går på nedsiden av tunet og blir lokalvei. Tiltaket kommer tett på og delvis inn i tunet, som også blir liggende mellom gammel E6 og ny E6. Splitter opp det kulturhistoriske landskapet og reduserer	Forringet	(-)	Usikkerhet knyttet til tiltak og arealbeslag i anleggs-gjennomføringen. Usikkerhet knyttet til detaljering og visuell påvirkning

	lesbarheten betydelig.			
1i	Som 1c.	Forringet	(-)	Usikkerhet knyttet til tiltak og arealbeslag i anleggs-gjennomføringen. Usikkerhet knyttet til detaljering og visuell påvirkning

7.7 Delområde 7, Vangen

Delområde 7, Vangen				
Stor verdi				
Alternativ	Beskrivelse	Påvirkning	Konsekvens	Forklaring / usikkerhet
1c	Ingen direkte konflikter med automatisk freda kulturminner eller kulturminnelokaliteter fra nyere tid. Ny E6 blir liggende høyere i terrenget i skråningen øst for tunet, og vil gi negativ visuell nærvirkning og støy. Tiltaket forringer kulturlandskapet og nærområdet til de to gårdstunene på Vangen. Dagens E6 beholdet som lokalvei. Splitter opp det kulturhistoriske landskapet og reduserer lesbarheten. Tiltaket reduserer verdien av kulturmiljøet og bidrar til å svekke sammenhenger og forbindelseslinjer i kulturlandskapet.	Forringet	(- -)	Usikkerhet knyttet til tiltak og arealbeslag i anleggs-gjennomføringen. Usikkerhet knyttet til detaljering og visuell påvirkning.
1i	Som 1c.	Forringet	(- -)	Usikkerhet knyttet til tiltak og arealbeslag i anleggs-gjennomføringen. Usikkerhet knyttet til detaljering og visuell påvirkning.

7.8 Delområde 8, Lykkja - Bredevangen

Delområde 8, Lykkja - Bredevangen				
Middels verdi				
Alternativ	Beskrivelse	Påvirkning	Konsekvens	Forklaring / usikkerhet
1c	Ingen direkte konflikter med automatisk freda kulturminner. For Lykkja - Bredevangen med middels verdi vil det bli arealbeslag og direkte konflikt med tunet på Lykkja med SEFRAK-registrert bygning, stabbur fra siste del av 1800-tallet. Eldre vei med mur (NTK9), lite felt med rydningsrøyser (NTK10) og en tørrmuret tuft (NTK11) blir også direkte berørt av arealbeslag. Kongevegen følger samme trasé som dagens E6. Tiltak får nærføring til det verneverdige administrasjonsbygget til tidligere Bredebygden fengsel ved Sel sjukeheim, men bygningen ligger like utenfor planavgrensningen. Splitter opp det kulturhistoriske landskapet og reduserer lesbarheten. Tiltaket reduserer verdien av kulturmiljøet og bidrar til å svekke kulturhistoriske sammenhenger og forbindelseslinjer i kulturlandskapet.	Forringet	(- -)	Usikkerhet knyttet til tiltak og arealbeslag i anleggs-gjennomføringen. Usikkerhet knyttet til detaljering og visuell påvirkning
1i	Som 1c	Forringet	(- -)	Usikkerhet knyttet til tiltak og arealbeslag i anleggs-gjennomføringen. Usikkerhet knyttet til detaljering og visuell påvirkning

7.9 Delområde 9, Vangen – Åtun – Solhjem

Delområde 9, Vangen – Åtun – Solhjem				
Stor verdi				
Alternativ	Beskrivelse	Påvirkning	Konsekvens	Forklaring / usikkerhet
1c	Ingen direkte konflikter med automatisk freda kulturminner eller kulturminner fra nyere tid. Noe negativ visuell fjernvirkning. Ingen tiltak innenfor kulturmiljøet.	Noe forringet	(-)	Usikkerhet knyttet til detaljering og visuell påvirkning.
1i	Som 1c.	Noe forringet	(-)	Usikkerhet knyttet til detaljering og visuell påvirkning.

7.10 Delområde 10, Kringenstøttene - Kongevegen

Delområde 10, Kringenstøttene - Kongevegen				
Middels verdi				
Alternativ	Beskrivelse	Påvirkning	Konsekvens	Forklaring / usikkerhet
1c	Ingen tiltak innenfor kulturmiljøet. Ubetydelig fjernvirkning.	Ubetydelig endring	(0)	
1i	Som 1c.	Ubetydelig endring	(0)	

7.11 Delområde 11, Kongevegen

Delområde 11, Kongevegen				
Middels verdi				
Alternativ	Beskrivelse	Påvirkning	Konsekvens	Forklaring / usikkerhet
1c	Ingen direkte konflikter med automatisk freda kulturminner eller kulturminner fra nyere tid. Nærføring til vei som går i samme trasé som Kongevegen. Splitter noe opp det kulturhistoriske landskapet og reduserer lesbarheten noe.	Noe forringet	(-)	Usikkerhet knyttet til tiltak og arealbeslag i anleggs-gjennomføringen. Usikkerhet knyttet til detaljering og visuell påvirkning.

1i	Som 1c.	Noe forringet	(-)	Usikkerhet knyttet til tiltak og arealbeslag i anleggs-gjennomføringen. Usikkerhet knyttet til detaljering og visuell påvirkning.
----	---------	---------------	-------	--

7.12 Delområde 12, Melum - Bredi

Delområde 12, Melum - Bredi				
Stor verdi				
Alternativ	Beskrivelse	Påvirkning	Konsekvens	Forklaring / usikkerhet
1c	Ingen direkte konflikter med kulturminneverdier. Kulturmiljøet ligger på vestre side av Lågen. Negativ visuell påvirkning (fjernvirkning), særlig for Bredi med kirkested fra middelalderen og gravhauger fra jernalderen med utsyn mot Lågen og nytt kryss-område på Sandbumoen. Gammelsandbu vil bli negativt visuelt påvirket av høy skjæring og fylling siden ny E6 ligger høyt i terrenget ved Ny-Sandbu. Splitter noe opp det kulturhistoriske landskapet og reduserer lesbarheten noe.	Noe forringet	(-)	Usikkerhet knyttet til detaljering og visuell påvirkning
1i	Som 1c, men ligger høyt i terrenget over en lengre strekning. Dette gir større inngrep i det kulturhistoriske jordbrukslandskapet på østsiden av Lågen. Betydelig negativ visuell påvirkning (fjernvirkning), særlig fra søndre del av kulturmiljøet.	Forringet	(- -)	Usikkerhet knyttet til tiltak og arealbeslag i anleggs-gjennomføringen. Usikkerhet knyttet til detaljering og visuell påvirkning

7.13 Samlet vurdering konsekvensgrad

Delområde	Konsekvensgrad		
	Nullalternativet	1c	1i
Delområde 1 Søre og Nordre Eide	(0)	(-)	(-)
Delområde 2 Stanviki og Varphaugen	(0)	(-)	(- - -)
Delområde 3 Sigtrudsplassen, Myrvang og Stanvikranden	(0)	(-)	(- - -)
Delområde 4 Søre og Nordre Haugen, Sandbumoen	(0)	(-)	(- -)
Delområde 5 Ny-Sandbu	(0)	(- -)	(- -)
Delområde 6 Sandbuvangen - Melemshaugen	(0)	(-)	(-)
Delområde 7 Vangen	(0)	(- -)	(- -)
Delområde 8 Lykkja - Bredevangen	(0)	(- -)	(- -)
Delområde 9 Vangen - Åtun - Solhjem	(0)	(-)	(-)
Delområde 10 Kringenstøttene - Kongevegen	(0)	(0)	(0)
Delområde 11 Kongevegen	(0)	(-)	(-)
Delområde 12 Melum - Bredi	(0)	(-)	(- -)
Samlet konsekvens kulturmiljø	Ubetydelig konsekvens	Middels negativ	Stor negativ
Begrunnelse for samlet konsekvens	Referansealternativet medfører få endringer fra dagens situasjon, ut over eventuelle tiltak knyttet til veivedlikehold samt	Samlet er en utbygging av alternativ 1c vurdert til å ha <i>middels negativ konsekvens</i> for tema kulturmiljø. Konsekvensen er først og fremst knyttet til visuell påvirkning på	For alternativ 1i er den samlede konsekvensen for kulturmiljøene på strekningen vurdert til å ha <i>stor negativ konsekvens</i> . Alternativet blir over

	økt støy- og støvpåvirkning.	kulturminner og kulturmiljø langs eksisterende veikorridor for E6. Ingen kjente automatisk freda kulturminne blir direkte berørt av tiltaket. Av nyere tids kulturminner blir en SEFRAK- registrert bygning berørt av arealbeslag. Ny trasé vil få negative visuelle konsekvenser for landskapet med store skjæringer og fyllinger og nærføring til verneverdig bebyggelse, særlig i forhold til delområde 5, 7 og 8, der nærføringen blir størst. I hovedsak er ny E6 lagt i tilknytning til eksisterende veikorridor, men kulturlandskapet deles i noe større grad fysisk og visuelt opp i forhold til dagens E6. Kulturhistoriske sammenhenger mellom verneverdig bebyggelse, Kongevegen og Gudbrandsdalschausseen reduseres noe. I delområde 5 blir en bevart strekning av Kongevegen berørt direkte, noe som reduserer opplevelsen av Kongevegen på strekningen som helhet. Dette gjelder særlig for kulturmiljøene der ny trasé avviker fra dagens E6, og går høyere opp i terrenget. I disse områdene vil også delområder på vestsiden bli negativt visuelt påvirket. I samlet vurdering er konsekvenser innenfor delområder med stor verdi vektlagt.	en lengre strekning løsrevet fra dagens veikorridor for E6 og gir et større inngrep høyere oppe i det kulturhistoriske jordbrukslandskapet, der automatisk freda kulturminnelokalitet og flere lokaliteter med kulturminner fra nyere tid blir direkte berørt av arealbeslag. Konfliktnivået for Sigtrudsplassen er også vektlagt, da plassen vil få reduserte bruksmuligheter dersom alternativ 11 iverksettes. Kulturlandskapet blir i dette alternativet betydelig endret i det aktuelle området med ytterligere konfliktnivå, særlig for Sigtrudsplassen, bygningsmiljøet med høyest verdi innenfor delområde 3. Dette er vektlagt sammen med store inngrep i det kulturhistoriske landskapet, arealbeslag som medfører flere direkte konflikter med automatisk fredet hulvei og nyere tids kulturminner i delområde 2 og 3, samt nærføring og visuell fjernvirkning i disse delområdene. Flere delområder blir påvirket negativt visuelt som følge av at veianlegget legges lengre opp i lia.
--	-------------------------------------	---	---

Rangering	1	2	3
Forklaring til rangering Alternativ 1c er rangert som nr. 2 i forhold til referansealternativet, og er vurdert samlet å ha middels negativ konsekvens. Den negative konsekvensen kommer i hovedsak av en bredere veikorridor knyttet til eksisterende E6. Særlig på strekningen Randageilen og Varphaugen til Vangen og Åstelykkja, der ny E6 legges høyere i terrenget, medfører tiltaket betydelige negative konsekvenser for kulturminner, kulturmiljø og kulturlandskap. Konsekvensene er knyttet både til arealbeslag og direkte konflikt med kulturminner fra nyere tid samt nær- og fjernvirkninger som følge av det nye veianlegget. Alternativ 1i er rangert som nr. 3, og er vurdert samlet sett å ha stor negativ konsekvens. Alternativet medfører direkte konflikter og betydelig endring for kulturminner og kulturmiljø i kulturlandskapet. Alternativet blir løsrevet fra dagens veikorridor for E6 og gir et større inngrep høyere oppe i det kulturhistoriske jordbrukslandskapet, der automatisk freda kulturminnelokalitet og flere lokaliteter med kulturminner fra nyere tid blir direkte berørt av arealbeslag. Konfliktnivået for Sigtrudsplassen er også vektlagt, da plassen vil få reduserte bruksmuligheter dersom alternativ 1i iverksettes. Kulturlandskapet blir i dette alternativet betydelig endret i det aktuelle området. Satt opp mot referansealternativet vurderes <u>1c som best</u> for fagtema kulturmiljø.			

7.14 Trafikksikkerhetstiltak Bredevangen-Solhjem

Mellom Bredevangen og Solhjem skal det gjennomføres mindre oppgraderinger i form av trafikksikkerhetstiltak. E6 vil bli avkjørselsfri og det vil bli merket dobbelt sperrelinje for å hindre kryssende kjøretøy og forbikjøringer. Hele strekningen vil få veibelysning og det vil bli satt opp langsgående rekkverk langs østsiden av E6.

Delområde 8 Lykkja – Bredevangen med middels verdi og delområde 9, Vangen – Åtun – Solhjem med stor verdi dekker den aktuelle strekningen. Påvirkning og konsekvens av tiltak knyttet til trafikksikkerhet for disse kulturmiljøene følger under.

Delområde 8, Lykkja – Bredevangen: Ingen direkte konflikter med automatisk freda kulturminner, men noe konflikt med kulturminner fra nyere tid. Størst konsekvens for Lauvvang/Kristenlykkja der tiltaket kommer tett på uthuset. Ut over denne nærføringen er det få konflikter på strekningen. Noe negativ påvirkning knyttet til visuell nær- og fjernvirkning (gang/sykkelvei, rekkverk og lyssetting).

Delområde 9, Vangen – Åtun – Solhjem: Ingen direkte konflikter med automatisk freda kulturminner. Nærføring mellom tiltak og miljøet på Åtun og Solhjem skule. Ingen direkte konflikt med bygninger, men tiltak kommer tett på hagearealet med trerekke og stakittgjerde. Noe negativ visuell nærvirkning på kulturminnelokaliteter fra nyere tid (NTK 8, lite felt med større rydningsrøyser i beitemark) og Kongeveg ved Søre Vangen. Også noe negativ nærvirkning for gårdstun på Søre og Nordre Vangen. Mindre innvirkning på det samlede kulturhistoriske jordbrukslandskapet.

Fjernvirkning som følge av trafiksikkerhetstiltakene for delområde 10, Kringenstøttene – Kongevegen er vurder til ubetydelig endring knyttet til arealbeslag og lyssetting på strekningen Bredevangen – Solhjem.

For delområdene 8 og 9 vurderes påvirkningen til noe forringet og konsekvens 1 minus (-), noe miljøskade. For delområde 10 vurderes konsekvensen til ubetydelig (0). Det er knyttet noe usikkerhet til tiltak og arealbeslag i anleggsgjennomføringen samt detaljering og visuell påvirkning.

Som vi ser av vurderingen over er det et mindre tun med to hus på Lauvvang/Kristenlykkja (Gudbrandsdalsvegen 80) som blir berørt. Bygningene er ikke SEFRAC-registrert. Trafiksikkerhetstiltak medfører nærføring til uthuset i tunet. Eiendommen gbnr. 200/16 het opprinnelig Lauvvang, men det står Kristenlykkja i gammel grunnbok. Tomta er utskilt fra Bredevangen i 1928. Solgt i 1941, og fikk nåværende gårdsnummer i 1949. Det er noe usikkert når bygningene er oppført.

Figur 7-2. Verneverdige bygninger på eiendommen Lauvvang/Kristenlykkja (Gudbrandsdalsvegen 80). Kilde: Google maps.

Uthuset er i to etasjer og en stuebygning i en etasje med inngang til kjeller fra nedsiden. Uthuset er oppført med tømret 1. etg/sokkel. Denne har sikkert vært fjøs, med en panelt låve over med inngang fra bolighuset. Det er en sval på denne siden. Taket er tekket med skifer. Bygningen kan være tilflyttet eller gjenbruk av materialer. Bolighuset har et nyere uttrykk, og er trolig oppført etter andre verdenskrig (gjenreisning 1940-1955). Vinduene har et preg av etterkrigstidens byggestil, det samme har ytterdøren i sokkelen. Det er saltak med firkantskifter, som uthuset. Grunnmur av skifer, delvis pusset. Huset er oppført enten som tømmerkasse eller bindingsverk med stående panel. Begge bygningene hver for seg og sammen er litt uvanlige ift. tradisjonell byggestil i området. Gangveien nedenfor ble etablert i 1986 og preger opplevelsesverdien av eiendommen. Trafiksikkerhetstiltaket forbi eiendommen vil medføre ytterligere nærføring.

Figur 7-3. Verneverdige bygninger på eiendommen Åtun og Solhjem skule (nå forsamlingshus). Kilde: Google maps.

Skadereduserende tiltak knyttet til trafiksikkerhetstiltakene er tatt inn i kap. 6.15.2.

7.15 Skadereduserende tiltak

7.15.1 Generelle tiltak

I utforming av planer bør det være et generelt prinsipp å dempe negative virkninger på kulturminner og kulturlandskap. En god landskapstilpasning reduserer negative konsekvenser, og nye inngrep i området bør ideelt sett legges i god avstand til kulturminner og kulturmiljø. Skadereduserende tiltak for kulturminner og kulturmiljø er nært knyttet til både naturlandskap og kulturlandskap. Skadereduserende tiltak knyttet til fagtema landskapsbilde vil derfor i mange tilfeller ha virkning også for fagtema kulturarv innenfor samme landskapsrom.

I planprosessen er det så langt som mulig gjort justeringer for å unngå at kulturminnelokaliteter berøres direkte. En bør videre søke å justere tiltak der dette er mulig for å unngå tett nærføring med de kulturminnene som er mest uberørt og har høyest verdi i området.

Ved nærføring av tiltaket til gårdstunene bør det gjøres nødvendige tilpassinger av terrenget som kan opprettholde og ivareta det opprinnelige visuelle inntrykket gårdene har i kulturlandskapet. Støytiltak må også ses i denne sammenheng, enten gjennom naturlige tiltak og/eller gjennom tiltak som ikke vil virke dominerende i kulturlandskapet. Negativ påvirkning i form av støy fører ofte til at verneverdige bygningsmiljø blir stående til nedfalls, og over tid går tapt.

Nye installasjoner, slik som for eksempel støyskjermer, gjerder og belysning må i størst mulig grad hensynta og innordne seg viktige kulturmiljø og kulturlandskap.

I dette prosjektet vil det blir utarbeidet en *Byggherrens miljøplan for reguleringsplanfasen* som vil gjelde anleggsfasen og som skal vedlegges planforslaget. Kulturminner og kulturmiljø er et eget tema i miljøoppfølgingsplanen.

Risikovurdering og sikring av kulturminneverdier i byggetiden vil være et viktig tiltak for å redusere uforutsette konsekvenser for kulturminner og kulturmiljø. Det bør etableres en faggruppe sammensatt av ulike fagfelt, der også kulturminnekompetanse inngår, som følger byggearbeidene. Dette kan gjøres i form av møter med byggeledelse og entreprenør. Slike møter i byggetiden kan samkjøres med landskapstema og naturmiljø.

Det er viktig å sikre god terreng- og vegetasjonsskjerming i buffersone mellom tiltaksområdet og kulturmiljø/kulturlandskap. Høy kvalitet på tiltaket, både når det gjelder utforming og materialbruk, vil være viktige skadereduserende tiltak for kulturmiljø. Konstruksjoner (bruer, kulverter, tekniske installasjoner, mv.) og bygninger mv. må ha god arkitektonisk utforming. Dette gjelder særlig innenfor gårdsmiljøene der høye murer og skjæringer/fyllinger får visningsflate mot kulturminner, kulturmiljø og kulturlandskap med høy verdi.

Plassering og utforming av belysning knyttet til veianlegget må i størst mulig grad innordne seg viktige kulturmiljø og kulturlandskap slik at disse ikke blir unødvendig skjemmet av tiltaket.

For å unngå skade på automatisk fredete kulturminner (hulvei) og nyere tids kulturminner som ligger i hensynssoner, må disse sikres midlertidig med sperring/anleggsgjerde i anleggsfasen. Sikringstiltakene må utføres i samråd med Innlandet fylkeskommune.

Rigg og plassering av masselager må legges godt i terrenget med god landskapstilpasning. Rigg/masselager skal tildekkes med stedegne masser i permanent situasjon eller tilrettelegges for landbruk (jordbruk/skogbruk). Det er viktig at masselager lukkes etter deponering, og terrenget/vegetasjonen tilbakeføres.

I planen skal bygninger som er kryssset ut, og som er vurdert verneverdige, flyttes til annet egnet sted/tomt. Fortrinnsvis i samme tun eller nærområdet dersom dette er mulig. Metode for flytting av verneverdige bygninger og ny plassering skal gjøres samråd med Innlandet fylkeskommune som kulturmiljømyndighet.

7.15.2 Spesielle tiltak

Tabell 7-1. Konkrete tiltak fordelt på delområder (kulturmiljø).

Delområde	Tiltak
Delområde 1 Søre og Nordre Eide	- Særlig våningshuset og stabburet på Søre Eide har antikvarisk verdi, og anbefales regulert til hensynssone etter pbl §12-6 bokstav c med tilhørende bestemmelser etter § 12-7 nr 6. - Sikringstiltak: Det skal gjennomføres midlertidige sikringstiltak for bevarte strekninger av Kongevegen nord for Bjørkly mot Søre Eide. Dette gjelder også steingard, vei

	(NTK41) og rydningsrøyser (NTK42). Sikringstiltakene skal utføres i samråd med Innlandet fylkeskommune.
Delområde 2 Stanviki og Varphaugen	• Bygningsmiljøene på Varphaugen og Stanviki bør reguleres til hensynssone etter pbl § 12-6 bokstav c med tilhørende bestemmelser om bevaring av kulturminne/ kulturmiljø til sonen etter §12-7 nr. 6. • Sikringstiltak: Det skal gjennomføres midlertidige sikringstiltak for automatisk fredet kulturminnelokalitet (Id 127611) dersom det er fare for at lokaliteten kan bli skadet i anleggsperioden. Eventuelle sikringstiltak skal utføres i samråd med Innlandet fylkeskommune. • SEFRAK-registrert tørkestove og smie som er krysset ut i planen øst for dagens E6 ved Stanviki er vurdert verneverdige med bestemmelse om flytting i planen. I god tid før flytting skal metode for flytting og valg av ny plassering utføres i samråd med Innlandet fylkeskommune. • Eksisterende vegetasjon opprettholdes så langt som mulig. Det må etableres god terreng- og vegetasjonsskjerming i buffersonen mellom tiltaksområde og kulturmiljø der tiltaket får synlige visflater mot viktige kulturminner og kulturmiljø. Særlig viktig ved Varphaugen. Dette har skadereduserende effekt både i forhold til nær- og fjernvirkning.
Delområde 3 Sigtrudsplassen, Myrvang og Stanvikranden	• Hele bygningsmiljøet på Sigtrudsplassen og Kongevegen ved Myrvang bør reguleres til hensynssone etter pbl § 12-6 bokstav c med tilhørende bestemmelser etter § 12-7 nr. 6. • Sikringstiltak: Det skal gjennomføres midlertidige sikringstiltak for bevart strekning av Kongevegen ved Myrvang i samråd med Innlandet fylkeskommune. • Eksisterende vegetasjon opprettholdes så langt som mulig. Det må etableres god terreng- og vegetasjonsskjerming i buffersonen mellom tiltaksområde og kulturmiljø der tiltaket får synlige visflater mot viktige kulturminner og kulturmiljø.
Delområde 4 Søre og Nordre Haugen, Sandbumoen	• Eksisterende vegetasjon opprettholdes så langt som mulig. Det må etableres god terreng- og vegetasjonsskjerming i buffersonen mellom tiltaksområde og kulturmiljø der tiltaket får synlige visflater mot kulturlandskapet på Haugen. Dette har skadereduserende effekt både i forhold til nær- og fjernvirkning. • Masselager/nydyrkningsarealer må legges godt i terrenget med god landskapstilpasning og tildekkes/tilplantes i permanent situasjon. Det er viktig at masselager lukkes og terrenget tilbakeføres etter deponering.
Delområde 5 Ny-Sandbu	• Hele bygningsmiljøet på Ny-Sandbu bør reguleres til hensynssone etter pbl § 12-6 bokstav c med tilhørende bestemmelser om bevaring av kulturminne /kulturmiljø til sonen etter §12-7 nr. 6. • Eksisterende terreng og vegetasjon i planområdet må i så stor grad som mulig søkes bevart. Tiltak må utformes på en måte som i minst mulig grad skjemmer kulturmiljøet, og som

	innordner seg miljøet på en god måte. Det må vurderes bruk av vegetasjon som demper tiltakets påvirkning på omgivelsene i stedet for tradisjonell skjæring, fylling og murer. Dette er tiltak som demper tiltakets samlede inngrep i kulturmiljøet. - SEFRAK-registrert tørkestove og smie som er krysset ut i planen øst for dagens E6 ved Ny-Sandbu er vurdert verneverdige med bestemmelse om flytting i planen. I god tid før flytting skal metode for flytting og valg av ny plassering utføres i samråd med Innlandet fylkeskommune. Tidligere flyttede bygninger og lagring av flyttede bygninger innenfor tiltaksområdet må også avklares nærmere med fylkeskommunen. - Avgrense så langt som mulig inngrepet i den bevarte delen av Kongevegen mellom Myrvang og Ny-Sandbu. Sikringstiltak: Det skal gjennomføres midlertidige sikringstiltak for bevart strekning av Kongevegen innenfor planområder i samråd med Innlandet fylkeskommune.
Delområde 6 Sandbuvangen - Melemshaugen	- Eksisterende vegetasjon opprettholdes så langt som mulig. Det må etableres god terreng- og vegetasjonsskjerming i buffersonen mellom tiltaksområde og kulturmiljø der tiltaket får synlige visflater mot kulturlandskapet. Dette har skadereduserende effekt både i forhold til nær- og fjernvirkning. - SEFRAK-registrerte låver og stall som er krysset ut i planen på Melemshaugen er vurdert verneverdige med bestemmelse om flytting i planen. I god tid før flytting skal metode for flytting og valg av ny plassering utføres i samråd med Innlandet fylkeskommune.
Delområde 7 Vangen	- Tunområdet med bevaringsverdig bygningsmiljø på Vangen (g/bnr. 315/2) må reguleres med hensynssone etter pbl § 12-6 bokstav c med tilhørende bestemmelser om bevaring av kulturminne/ kulturmiljø til sonen etter §12-7 nr. 6.. Videreføring fra kommuneplanens arealdel. Avgrense tiltak i anleggsfasen i størst mulig grad mot hensynssonen og kulturlandskapet rundt denne. - Eksisterende vegetasjon opprettholdes så langt som mulig. Det må etableres god terreng- og vegetasjonsskjerming i buffer-sonen mellom tiltaksområde og kulturmiljø på Vangen. Dette har skadereduserende effekt både i forhold til nærvirkning for Vangen og fjernvirkning for og fjernvirkning for Bredi og kulturmiljøet på vestsiden av Lågen.
Delområde 8 Lykkja - Bredevangen	- Eksisterende vegetasjon opprettholdes så langt som mulig. Det må etableres god terreng- og vegetasjonsskjerming i buffer-sonen mellom tiltaksområde og kulturmiljø der tiltaket får synlige visflater mot kulturlandskapet. Dette har skadereduserende effekt både i forhold til nær- og fjernvirkning. - SEFRAK-registrert stabbur som er krysset ut i planen på Melemslykkja er vurdert verneverdige med bestemmelse om

	flytting i planen. De andre SEFRAK-registrert bygningene i tunet ser ut til å være flyttet eller revet tidligere. I god tid før flytting skal metode for flytting og valg av ny plassering utføres i samråd med Innlandet fylkeskommune. • Avgrense tiltak i anleggsfasen mellom Bredebygden fengsel og dagens E6 i størst mulig grad. • Trafikksikkerhetstiltak: Mur i naturstein forbi uthuset på Lauvvang/Kristenlykkja for å unngå riving. Tilpasse plassering av lysmaster til kulturmiljø.
Delområde 9 Vangen – Åtun - Solhjem	• Trafikksikkerhetstiltak: Unngå inngrep i hagearealet ved Solhjem skule, slik at trerekke og stakittgjerde som avgrenser eiendommen ikke blir berørt. Tilpasse plassering av lysmaster til kulturmiljø.
Delområde 10 Kringenstøttene - Kongevegen	• Ikke behov for tiltak.
Delområde 11 Kongevegen	• Avgrense inngrepet i Kongevegen like øst for ny rundkjøring. Opprettholde den historiske veiføringen.
Delområde 12 Melum - Bredi	• De skadereduserende tiltakene vurdert under 5, 6, 7 og 8 har stor effekt også i forhold til fjernvirkning for kulturmiljøet med stor verdi på vestsiden av Lågen. Det nye veianlegget blir eksponert mot gårdstunene og kulturlandskapet.

7.16 Anleggsgjennomføring

Tiltak i anleggsfasen medfører større arealbeslag og negativ påvirkning på kulturminner og kulturmiljø enn det ferdige veianlegget. Det vil derfor være viktig å sikre kulturminnelokaliteter som skal bevares og bygninger som skal flyttes i samråd med Innlandet fylkeskommune i anleggsgjennomføringen.

7.17 Usikkerheter

Tiltaket er ikke detaljprosjektert ved utarbeidelsen av dette fagnotatet. Virkninger av støy/støyskjerming, støv og lyssetting for kulturmiljø er ikke vurdert i detalj. Det er også knyttet usikkerhet til tiltak og arealbeslag i anleggsgjennomføringen.

8 Kilder

Askeladden - nasjonal kulturminnebase. Riksantikvaren. www.asketadden.ra.no

Bredebygden Lokalhistoriske Selskap. www.bredebygden.com

Heidal historielag. [Heidal Historielag | Historier relatert til Heidal](#)

Innlandet fylkeskommune. Kulturarv. Befaringsrapport. Arkeologisk registrering i forbindelse med reguleringsplan for E6 Øyer-Otta i Øyer, Ringeby og Sel kommuner. 07.03.2024.

Kommuneplanens arealdel for Sel kommune 2016 – 2025. Vedtatt 20.06.2016.

Kulturminneplan Sel kommune, temaplan for Bergverk og steinindustri, revidert 2021.

Oppland fylkeskommune (nå Innlandet fylkeskommune) – Rapport frå arkeologisk registrering i samband med ny E6 Ringeby-Otta. Overflatesynfaring etter automatisk freda kulturminne i utmark. Sel kommune 2009. Rapport utarbeidd av fageining kulturvern, Oppland fylkeskommune, 28.05.2009.

Oppland fylkeskommune (nå Innlandet fylkeskommune). Regional plan "Kulturarv forankrer og løfter Oppland – kulturarvstrategi for Oppland 2015-2020".

Nye Veier (2025) *Innlandet*. Tilgjengelig fra:
<https://www.nyeveier.no/strekninger/innlandet/>

Pilegrimsleden Gudbrandsdalsleden. [Pilegrimsleden | Gudbrandsdalsleden](#) og [Pilegrimsleden | Pilegrimssenter Dale-Gudbrand](#)

SEFRAK-registeret. Riksantikvaren. www.asketadden.ra.no

Sel historielag selhistorie.no

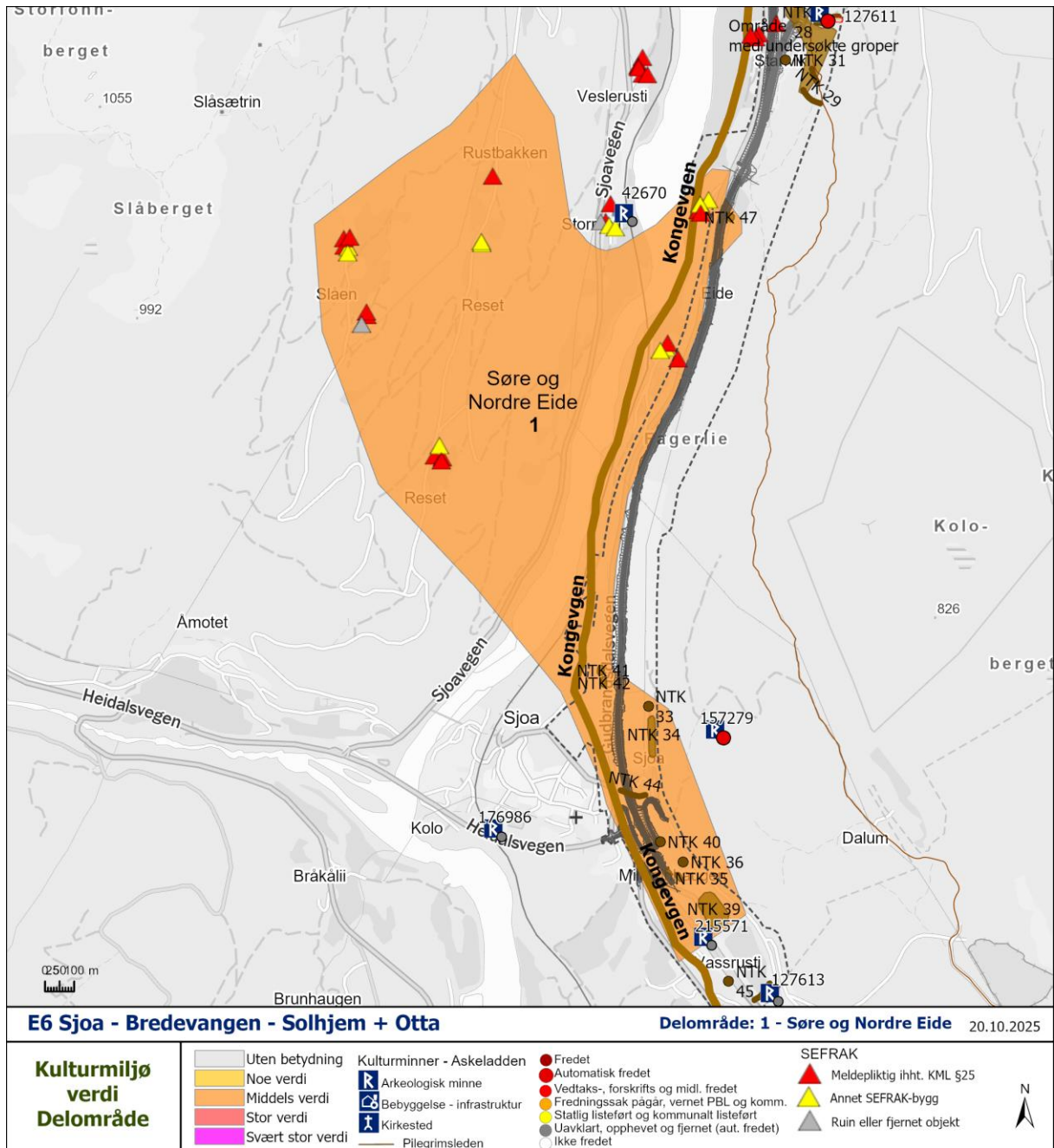
Statens vegvesen. E6 Ringeby – Otta. Reguleringsplan E6 Nord-Fron grense – Bredevangen. Sel kommune. Reguleringsplan med konsekvensutredning. 20.12.2010.

Fagnotater tilhørende prosjektet

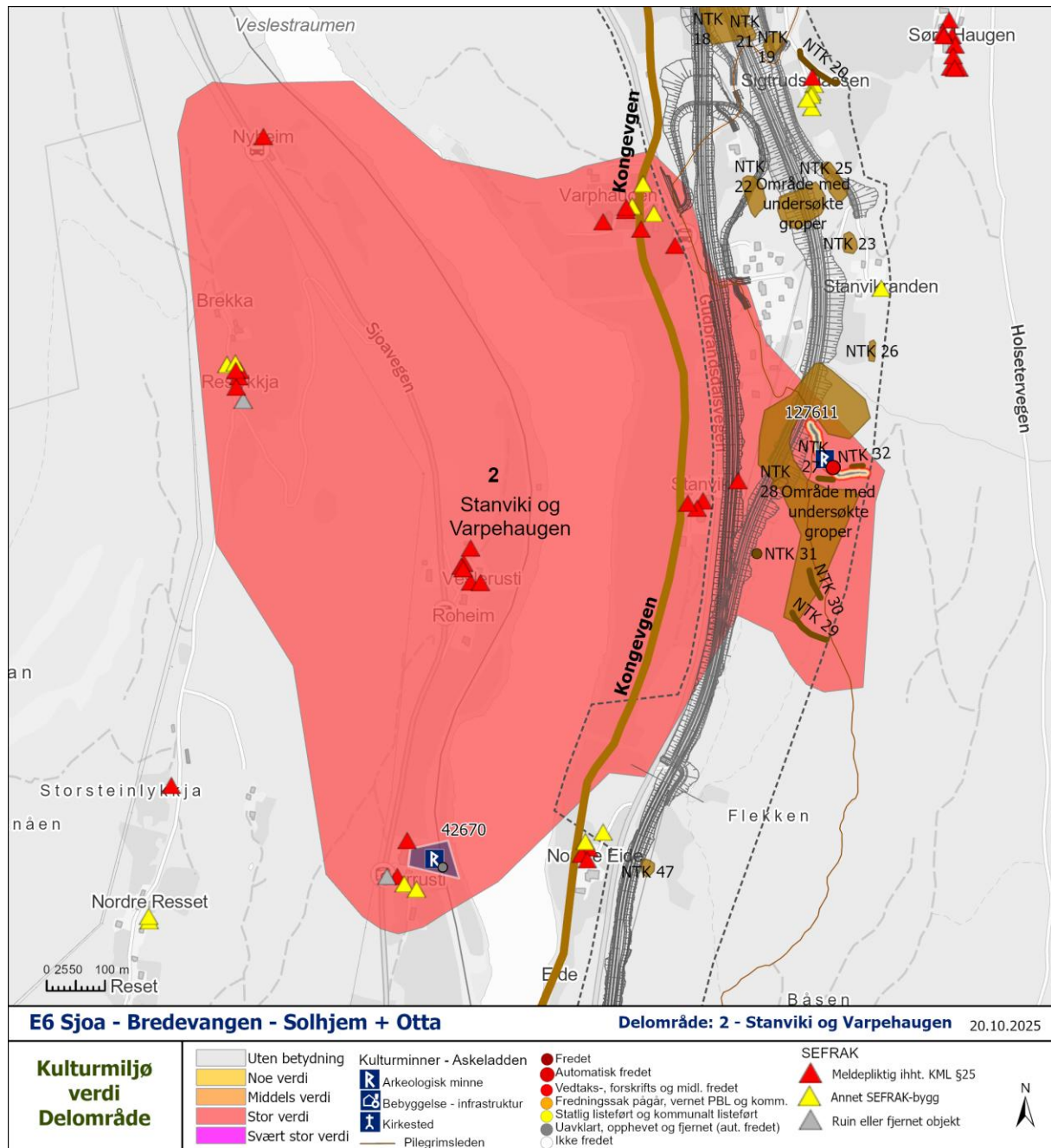
Landskapsnotat: NV34E6ØO-YML-NOT-1205 Fagnotat landskapsbilde E6 Sjøa-Bredevangen.

9 Vedlegg

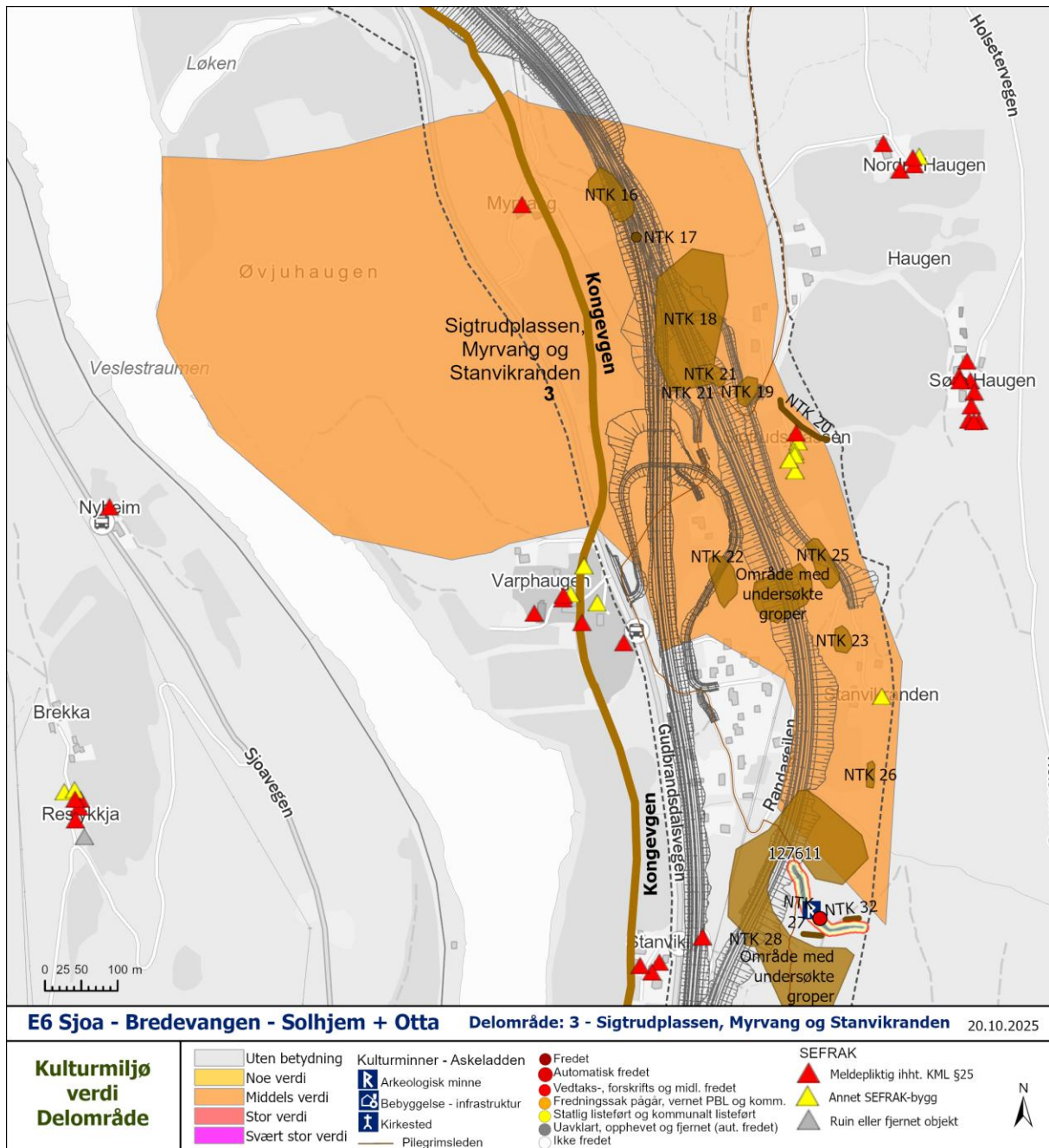
Detaljkart delområde 1-12.

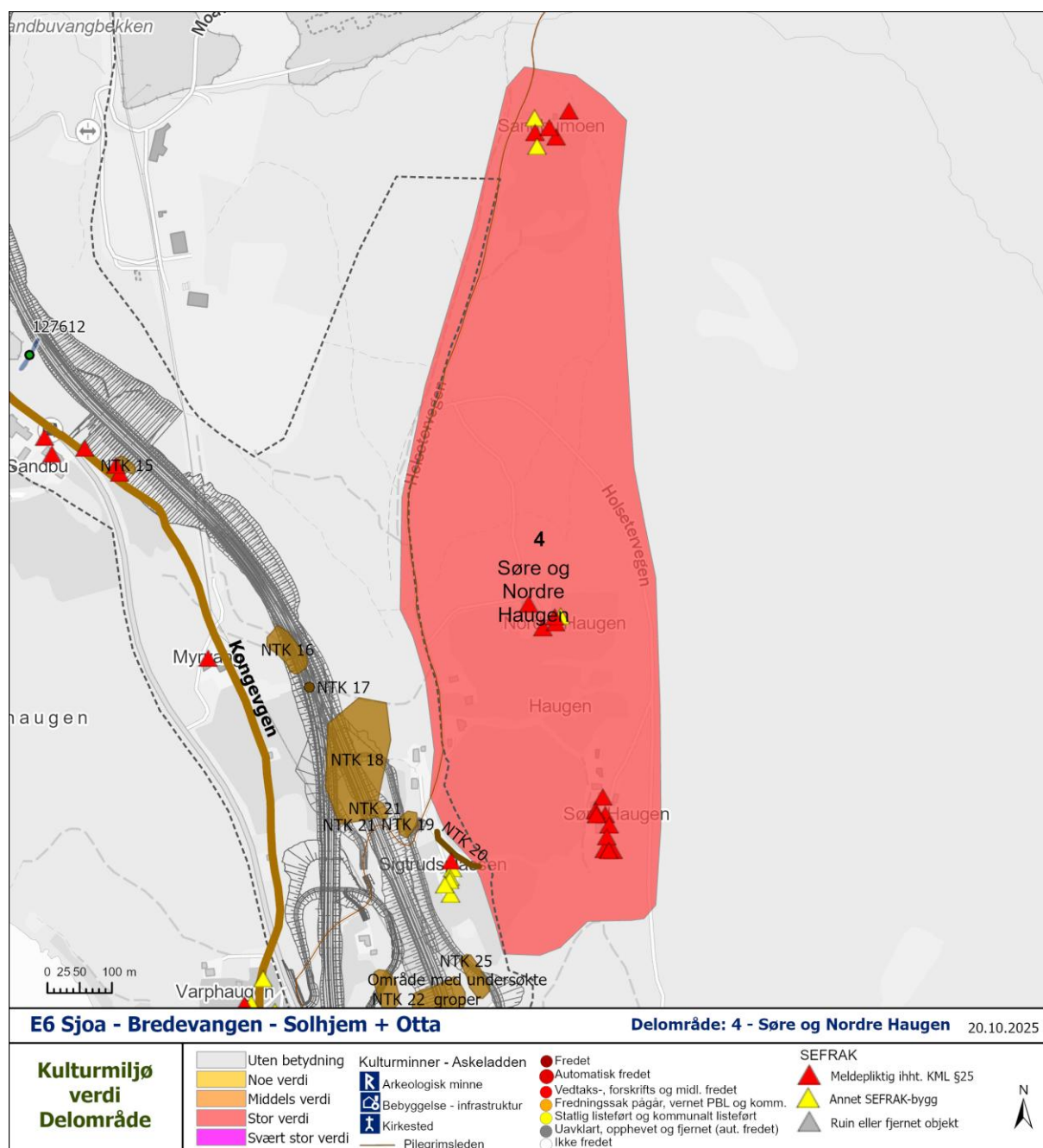
Figur 9-1. Detaljkart delområde 1 med tiltak. Kartillustrasjon: Asplan Viak.

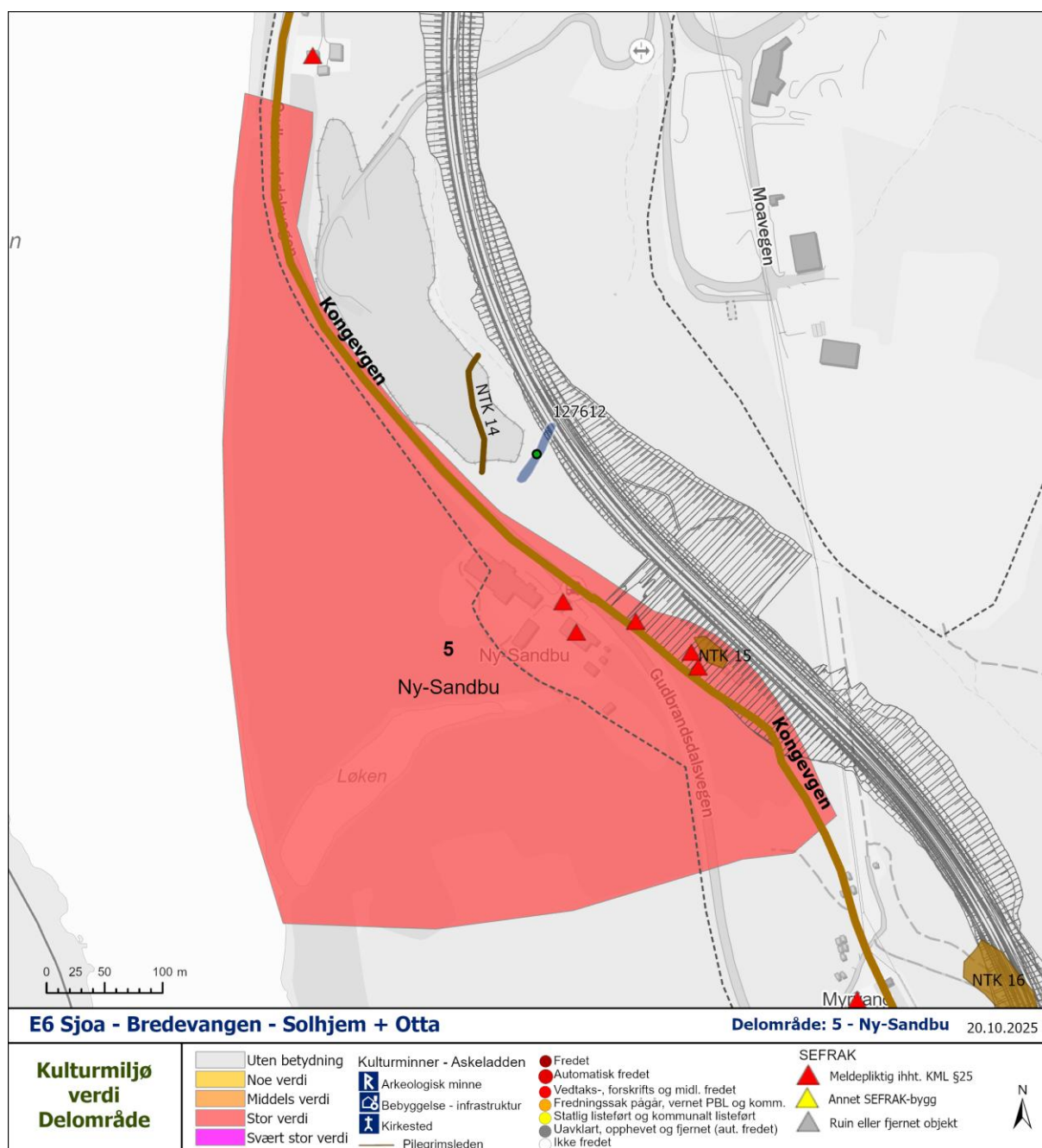
Figur 9-2. Detalj kart delområde 2 med tiltak. Kartillustrasjon: Asplan Viak.

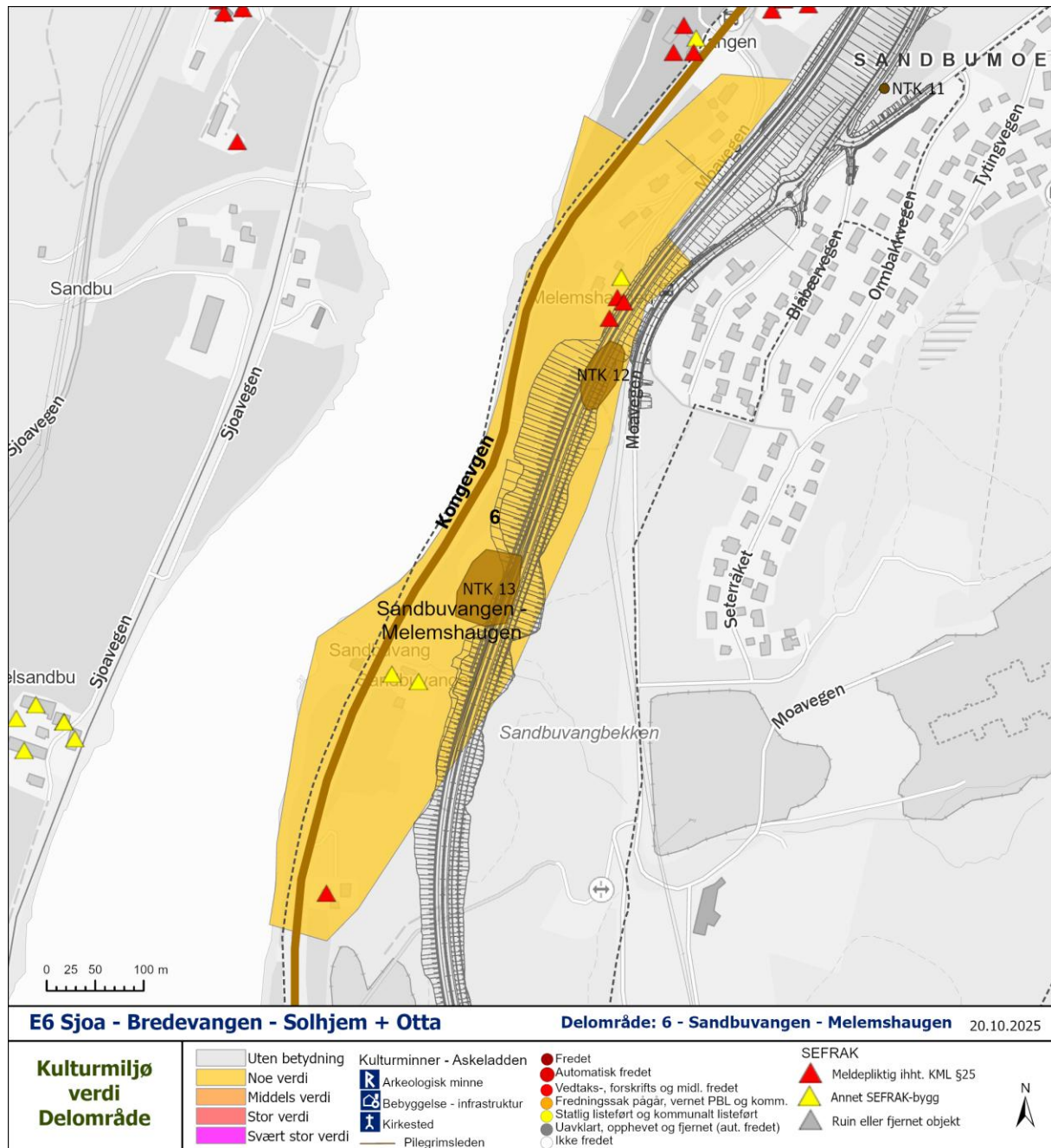
Figur 9-3. Detaljkart delområde 3 med tiltak. Kartillustrasjon: Asplan Viak.

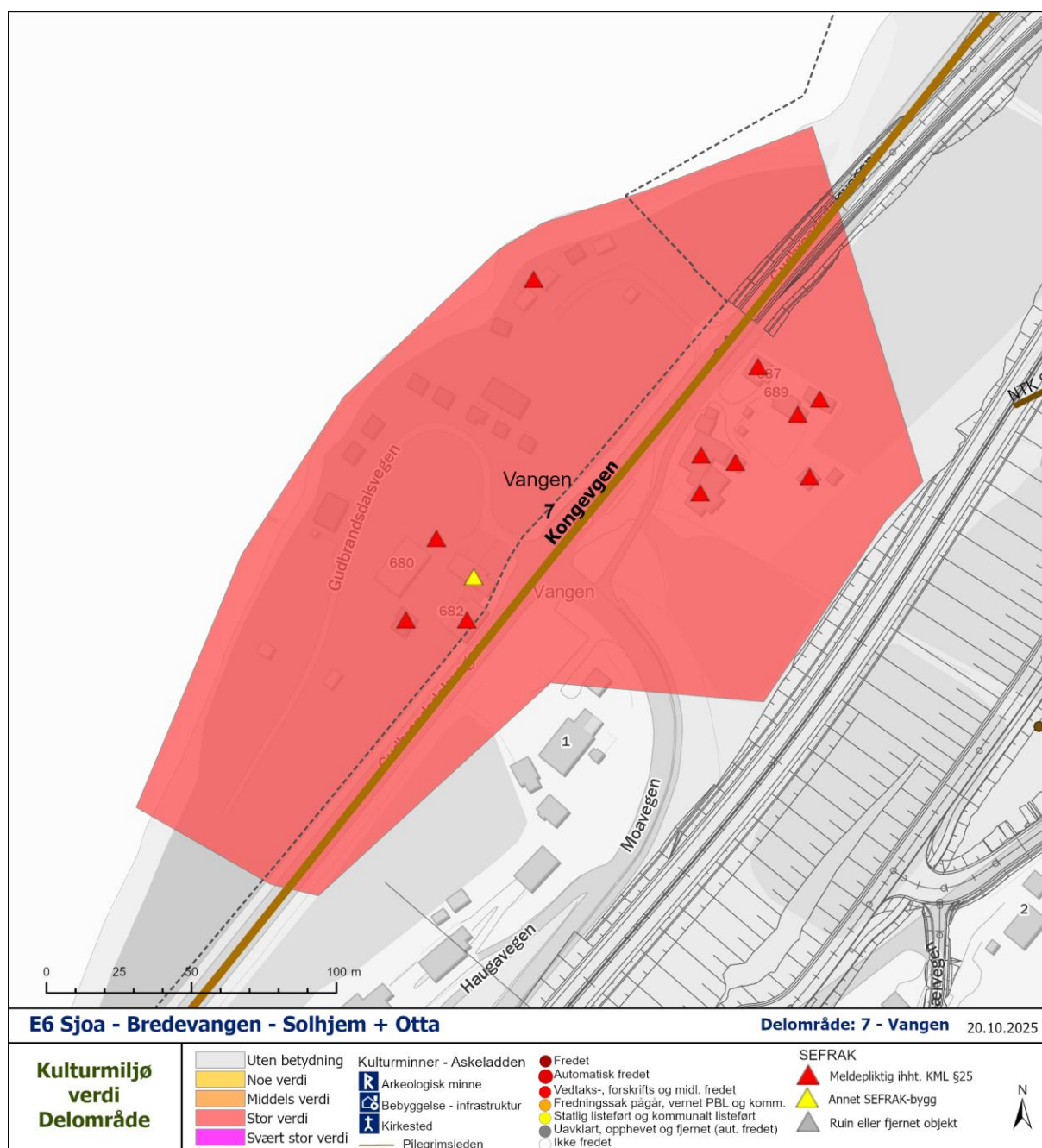
Figur 9-4. Detalj kart delområde 4 med tiltak. Kartillustrasjon: Asplan Viak.

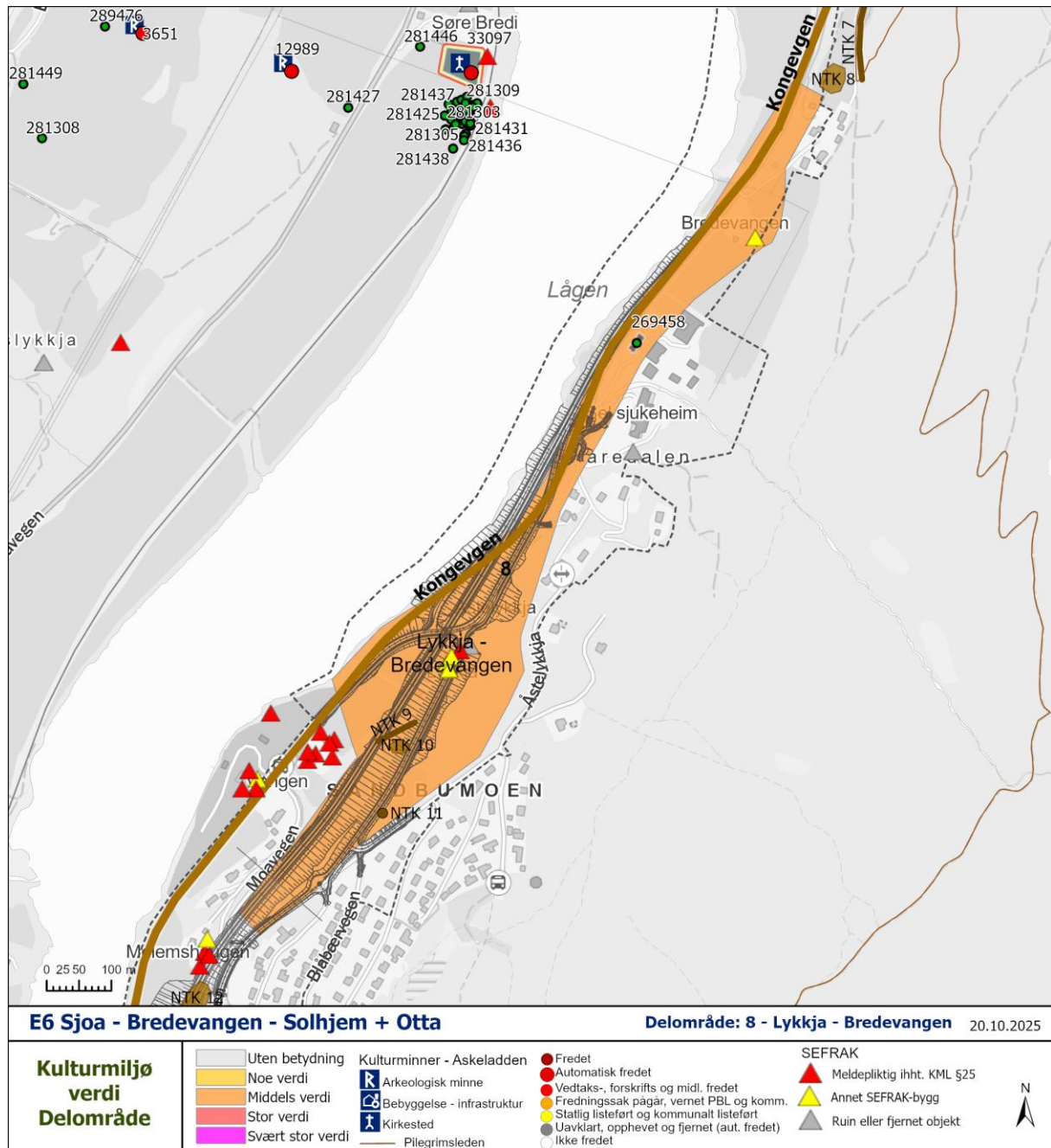
Figur 9-5. Detalj kart delområde 5 med tiltak. Kartillustrasjon: Asplan Viak.

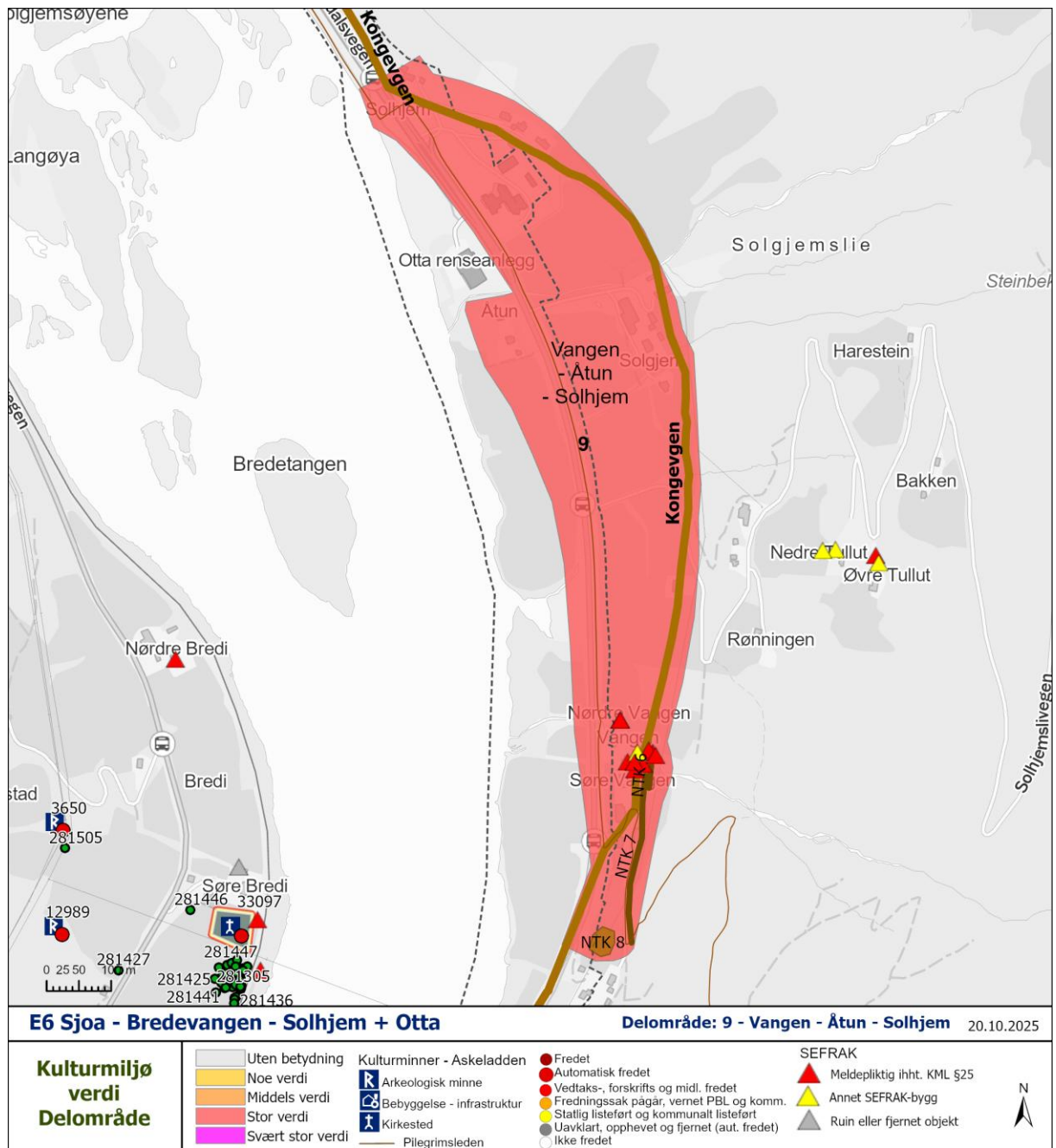
Figur 9-6. Detaljkart delområde 6 med tiltak. Kartillustrasjon: Asplan Viak.

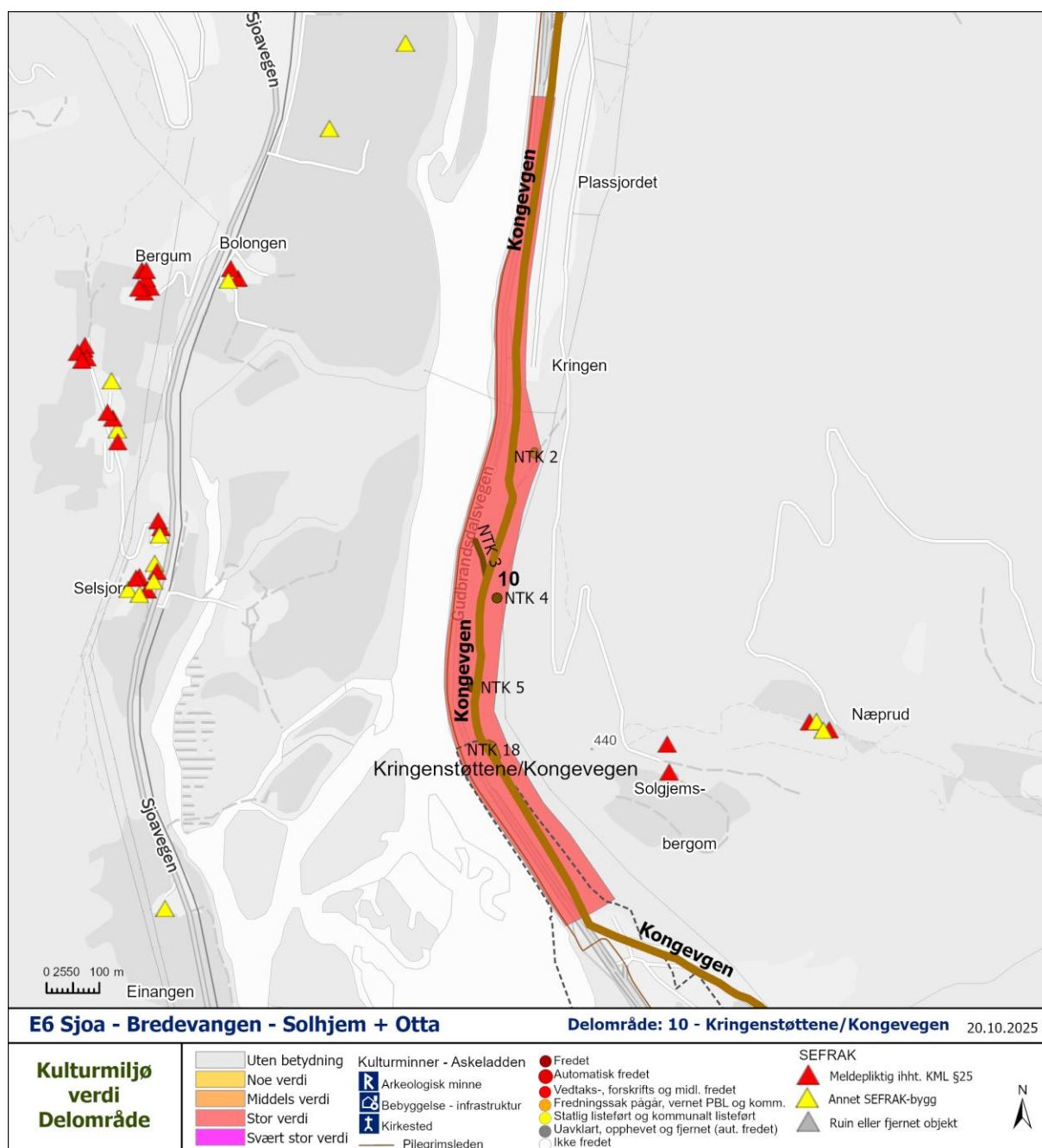
Figur 9-7. Detalj kart delområde 7 med tiltak. Kartillustrasjon: Asplan Viak.

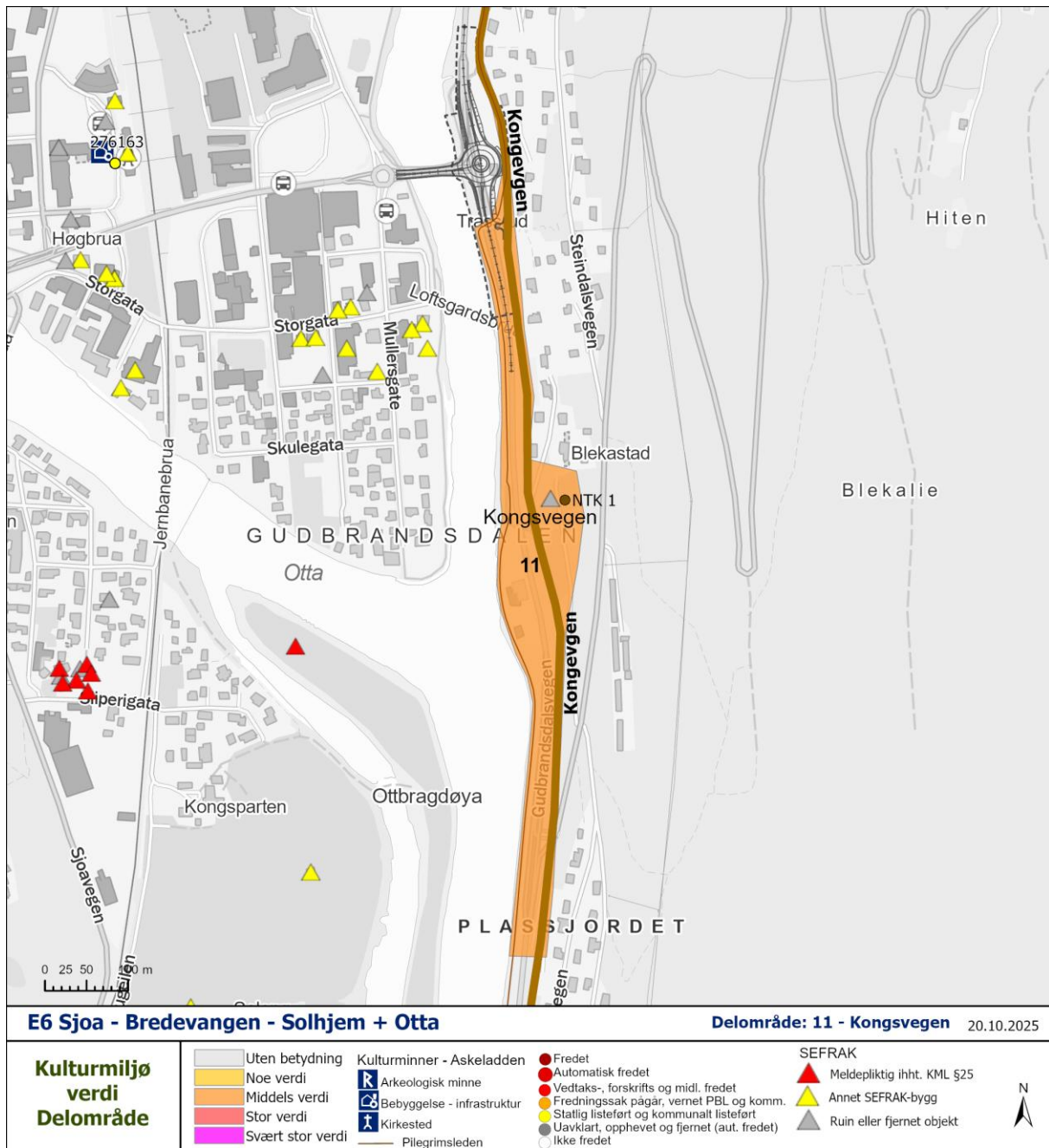
Figur 9-8. Detalj kart delområde 8 med tiltak. Kartillustrasjon: Asplan Viak.

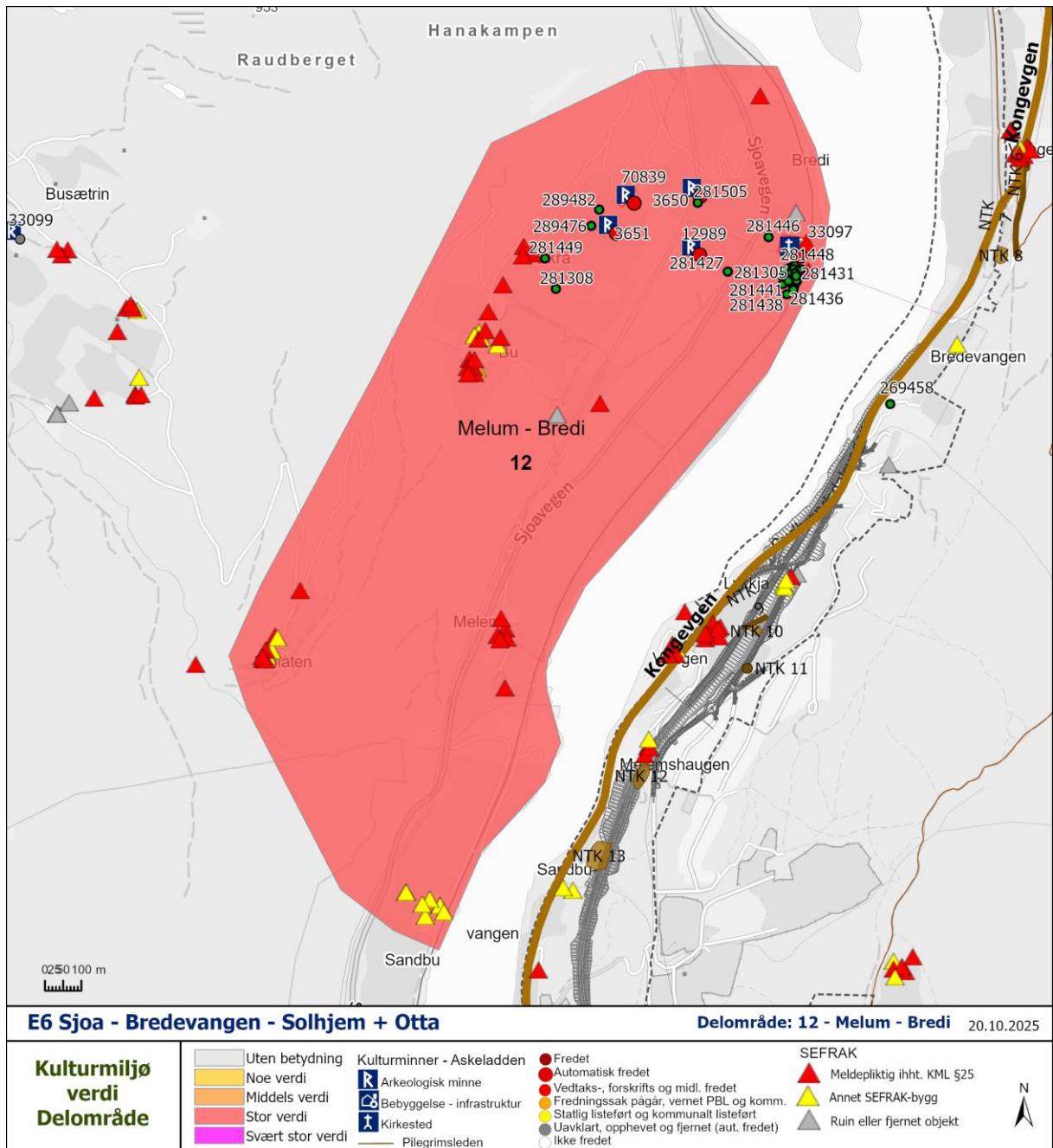
Figur 9-9. Detaljkart delområde 9 med tiltak. Kartillustrasjon: Asplan Viak.

Figur 9-10. Detaljkart delområde 10 med tiltak. Kartillustrasjon: Asplan Viak.

Figur 9-11. Detalkart delområde 11 med tiltak. Kartillustrasjon: Asplan Viak.

Figur 9-12. Detaljkart delområde 12 med tiltak. Kartillustrasjon: Asplan Viak.